

عنوان : دائرة المعارف صالحين - جلد ۹ - صالحين و طرح‌های دیگر بسیج
نویسندگان: محمد رحمانی (فصل اول و دوم) - ستاد طرح شهید دستواره (فصل سوم) - ستاد طرح شهید بهنام محمدی (فصل چهارم) - مرکز مطالعات راهبردی امام سجاد(ع) (فصل پنجم)
فرآوری و آماده سازی : معاونت پژوهش بنیاد آیت
سال نشر : ۱۳۹۸
تعداد چاپ : محدود
صاحب امتیاز : معاونت تعلیم و تربیت سازمان بسیج مستضعفین

دائرة المعارف صالحين - ج ۹

صالحين و طرح‌های ديگر بسيج

۶.....	پیشگفتار.....
۱۰.....	فصل اول .....
۱۰.....	صالحین و عضویت در بسیج .....
۱۲.....	بخش اول: چیستی عضویت‌های بسیج.....
۱۴.....	بخش دوم: نسبت عضویت‌های بسیج و گروه‌های صالحین.....
۲۲.....	فصل دوم .....
۲۲.....	صالحین و ساختار سازمان بسیج .....
۲۴.....	تیین نسبت بین عضویت بسیج و گروه‌های صالحین.....
۳۸.....	فصل سوم .....
۳۸.....	طرح شهید دستواره .....
۴۰.....	بخش اول: چیستی طرح شهید دستواره.....
۴۲.....	بخش دوم: شاخص‌های طرح شهید دستواره.....
۴۶.....	فصل چهارم .....
۴۶.....	طرح شهید بهنام محمدی .....
۴۸.....	بخش اول: کلیات طرح بهنام محمدی.....
۴۸.....	الف) ارکان اجرای طرح.....
۴۹.....	ب) اهداف اصلی طرح.....
۵۳.....	ج) مخاطبان اصلی طرح.....

۵۳.....	د) چکیده نمادین سه در پنج.....
۵۴.....	کلید واژه های اصلی طرح.....
۵۶.....	ه) لایه های ضروری برای یک اقدام موفق فرهنگی در کشور.....
۶۱.....	تاریخچه‌ی مختصر.....
۶۲.....	بخش دوم: فرآیند اجرایی طرح بهنام محمدی.....
۶۲.....	الف) اقدامات ابتدایی طرح (شناسایی و آموزش سرگروه‌ها).....
۶۴.....	ب) پیش نیازهای اجرای طرح در مدرسه.....
۶۵.....	ج) اجرای طرح در مدرسه (اقدامات برای دانش آموزان).....
۷۱.....	روند رشد دانش آموزان در فرآیند یک ساله.....
۷۱.....	روند تغییر فعالیت‌های مخاطب در فرآیند شش ساله.....
۷۲.....	د) فعالیت‌های لازم برای خانواده ها.....
۷۶.....	فصل پنجم.....
۷۶.....	طرح جوانه‌های صالحین.....
۷۸.....	بخش اول: تاریخچه برنامه‌های اوقات فراغت در بسیج.....
۷۹.....	بخش دوم: رویکردهای طرح ریزی برنامه اوقات فراغت.....
۸۲.....	بخش سوم: کلیات طرح جوانه‌های صالحین.....
۸۴.....	بخش چهارم: برنامه‌ها و محتوای طرح جوانه‌های صالحین.....
۸۵.....	بخش پنجم: تحلیل و ارزیابی از برنامه.....

بی‌شک مسأله تربیت و پرورش انسان، محوری‌ترین هدف انبیاء و اولیاء الهی بوده است. انقلاب اسلامی ایران نیز که بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام به ثمر نشست از این قاعده مستثنی نیست. با این وجود تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران دچار مسائلی بوده است:

۱. فقدان نظام تربیتی مبتنی بر اندیشه‌های ناب اسلامی در عرصه تربیتی کشور و ضعف نظامات تولید شده

۲. حضور چشم‌گیر اندیشه‌ها و سازوکارهای غیردینی در نظام تربیتی کشور

۳. آشفتگی نظری و عملی در برنامه‌های خرد و کلان متولیان امر تربیت

۴. ناکارآمدی سازوکارهای تربیتی موجود در تحقق اهداف تربیتی اسلام

۵. عدم تحقق بخش قابل توجهی از اهداف انقلاب اسلامی در پرورش انسان‌های مورد نظر خویش

۶. تأکیدات مکرر رهبر معظم انقلاب برای تحول در برنامه‌های تربیتی و فرهنگی کشور

بی‌شک یکی از مأموریت‌های ذاتی سازمان بسیج مستضعفین مسأله تعلیم و تربیت آحاد مردم در راستای تحقق بسیج میلیونی است که همواره مورد توجه و عنایت حضرت امام خمینی (ره) و تأکیدات مقام معظم رهبری «مدظله» بوده و می‌باشد. «امروز من عرض میکنم هویت سپاه که هویت پاسداری است، به معنای یک مفهوم محافظه‌کارانه تلقی نشود. پاسداری یعنی نگه داشتن، حفظ کردن. این حفظ کردن را میتوان با یک تفسیر محافظه‌کارانه معنا کرد. یعنی بگوئیم وضع موجود انقلاب را حفظ کنیم؛ من این را نمیگویم. حفظ انقلاب به معنای حفظ وضع موجود نیست. چرا؟ چون انقلاب در ذات خود یک حرکت پیشرونده است، آن هم پیشرفت پرشتاب. به کجا؟ به سمت هدف‌های ترسیم شده. هدف‌ها عوض نمیشوند. این اصول و ارزشهائی که بر روی آن بایستی ایستادگی کرد و برای آن جان داد، اصول و ارزشهائی هستند که در اهداف، مشخص شده‌اند.

هدف نهائی، تعالی و تکامل و قرب الهی است. هدف پائین‌تر از آن، انسان‌سازی است؛ هدف پائین‌تر از آن، ایجاد جامعه‌ی اسلامی است با همه‌ی مشخصات و آثار، که استقرار عدالت در آن باشد، توحید باشد، معنویت باشد. این‌ها اهداف هستند. این اهداف عوض‌شدنی نیستند؛ یعنی ما نمیتوانیم بیائیم مایه بگذاریم تا از هدف کم کنیم. بگوئیم خیلی خوب، یک روز میخواستیم عدالت برقرار کنیم، حالا میگوئیم عدالت که نمیشود، یک نیمه‌عدالتی برقرار کنیم! نه، عدالت. این، هدف است. توحید، استقرار شریعت اسلامی به طور کامل، این‌ها اهداف است، این‌ها تغییرپذیر نیست. لیکن در جهت حرکت به سمت این اهداف، سرعتها قابل کم و زیاد شدن است، شیوه‌ها قابل تغییر یافتن است، تدابیر ممکن است جورواجور باشد. در این جهت، انقلاب پیشرونده و پیش‌برنده است. حفظ انقلاب یعنی حفظ همین حالت پیشروندگی و پیش‌برندگی. پاسداری از انقلاب، به این معناست. اگر ما اینجور نگاه کردیم و مفهوم پاسداری را اینجور فهمیدیم، آن وقت آن طراوت و شور و هیجانی که در حرکت پاسداری هست، مضاعف خواهد شد. «۱ ایشان در بیانات مختلف خود مراحل مختلف نیل به تمدن‌سازی اسلامی را تبیین نموده‌اند که به طور خلاصه در بخش‌های انقلاب، نظام‌سازی، دولت‌سازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی تقسیم‌بندی می‌شود اما در این بخش با بیانی دیگر به وضعیت و هدف فعلی ما پرداخته و به ضرورت پرداختن به جامعه‌سازی و انسان‌سازی اشاره می‌نمایند.

حال برگرفته از بیانات معظم له مشخص شد که سازمان بسیج مستضعفین به عنوان یک نهاد انقلابی در گام اول وظیفه تحقق جامعه اسلامی را برعهده دارد از آن جایی که رسالت خطیر تعلیم و تربیت نیروهای جوان، مؤمن، با نشاط، با انگیزه، مخلص، آرمان‌گرا، ایثارگر،

---

۱. بیانات در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران ۱۳/۰۴/۱۳۹۰

بصیر، منطقی، توانمند و آماده بسیجی در راستای ایجاد آمادگی همه جانبه و پاسخگویی به تهدیدهای احتمالی و همچنین تحقق اهداف راهبردی دفاع موزائیکی، ایجاد قابلیت پاسخگویی سریع و قاطع به تهاجم احتمالی دشمن در لایه های دفاعی در سطوح سخت، نیمه سخت و نرم به عهده معاونت‌های ذی ربط در سازمان بسیج گذاشته شده است. در این راستا پویایی، نشاط و نوشوندگی در برنامه‌ریزی و اجرا می‌تواند حرکت گذشته را تعالی بخشد و امیدها را زنده نگه دارد.

بدیهی است که چنین عملیات کلانی نیازمند یک نظام منسجم و دقیق ناظر به فرآیندهای خرد و کلان تربیتی در بسیج است. این در حالی است که نظام تعلیم و تربیت بسیج با مسائل زیر مواجه بوده است:

- ضعف یک نظام فکری منسجم و یکپارچه در سیاست‌گذاری، طرح‌ریزی و برنامه‌های حوزه تعلیم و تربیت بسیج
  - عدم رعایت برخی اقتضائات بسیج و انقلاب اسلامی
  - ضعف در سیر موضوعات دارای ترتیب و توالی
  - نسخه واحد برای رشد و ارتقاء کل بسیج بدون در نظر گرفتن اقتضائات سنی و قشری
  - برنامه‌ریزی بدون پشتوانه نیازسنجی و نظرسنجی
  - عدم توجه به ظروف مرتبط مانند مدرسه، خانواده، مسجد و محله
  - عدم توجه به ابعاد انسان شناختی و ساحت‌های بسیج طراز انقلاب اسلامی
- لذا با توجه به ملاحظات فوق‌الذکر از سال ۱۳۸۷ سازمان بسیج اقدام به طراحی نظام تعلیم و تربیت بسیجیان مبتنی بر نیاز روز گردید و با عنوان «طرح صالحین» به پایگاه‌های مقاومت بسیج ابلاغ نمود. این طرح ظرف مدت چندسال توانست گفتمان تربیت محوری در بسیج را غالب نموده و ظرفیت عظیم نخبگان، علما و فعالین فرهنگی و تربیتی را متوجه خود سازد.

مجموعه پیش رو با عنوان «دائرة المعارف صالحین» که به همت معاونت تعلیم و تربیت سازمان بسیج مستضعفین گردآوری و تنظیم گردیده است، جمع بندی نظام مند محصولات تولید شده برای این طرح از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۸ می‌باشد. هدف از این کتاب ارائه تصویر مشترک و مناسب از این طرح برای نخبگان، صاحب نظران و فعالین تربیتی در کشور می‌باشد. همچنین درج تجارب طرح‌ریزی، تولید نظامات، تدوین محتوا، آسیب‌شناسی و دستاوردهای این طرح ملی از دیگر اهداف این نوشتار است.

در جلد نهم این مجموعه علاوه بر آشنایی با تاثیر طرح صالحین بر ساختار نیروی انسانی و سازمان بسیج، با برخی برنامه‌های انضمامی این طرح که باعث تکمیل پازل اجرایی و تقویت سیاست کیفی‌سازی در طرح بوده‌اند خواهید شد. ابعاد برنامه‌های انضمامی فوق می‌تواند برای کلیه مجموعه‌ها و نهادهای فرهنگی و تربیتی قابل بهره‌برداری و استفاده باشد.

در پایان ضروری است تا از تلاش‌های برادر گرامی حجت الاسلام و المسلمین سعید دسمی، معاون سابق تعلیم و تربیت بسیج و همچنین برادر سید اسماعیل موسوی برای راهبری این طرح و تولید بخش اعظمی از این متون تشکر نماییم. همچنین از حمایت‌های حجت الاسلام پورآرین جانشین محترم تعلیم و تربیت بسیج برای تنظیم و تدوین این مجلدات و سایر مدیران آن معاونت کمال قدردانی را داشته باشیم. یقیناً ارائه نظرات شما فرهیختگان و فعالین تربیتی می‌تواند ما را در تکمیل این کتب یاری نماید لذا مستدعی است دیدگاه‌های خود را به مدیریت پژوهش و تدوین متون معاونت تعلیم و تربیت سازمان بسیج مستضعفین ارسال نمایید.

فصل اول: صالحين و عضويت در بسيج

بخش اول: چستی عضویت‌های بسیج^۱

در بحث افق کمی، سازمان بسیج می‌بایست تا پایان برنامه پنج‌ساله‌ی پنجم به سی میلیون نفر بسیجی دست یابد که ترکیب این سی میلیون عبارت است از بیست‌وسه میلیون بسیجی عادی، شش میلیون بسیجی فعال و یک میلیون بسیجی کادر. بسیجی کادر به منظور به‌کارگیری در قالب اعضای شورای حوزه‌های مقاومت، کانون‌های مقاومت و واحدهای دانش‌آموزی. در افق کیفی نیز، لازم بود که یک بازتعریفی پس از طراحی نخستین در قانون بسیج صورت پذیرد که این مهم انجام شد و نهایتاً بسیجیان در قالب پنج عضویت، لایه‌بندی و تعریف شدند که از این قرار می‌باشد:

۱. **بسیجی بالقوه:** یک نوع بسیجی بالقوه است که آحاد ملت معتقد به دین و قانون اساسی و علاقه‌مند به سرنوشت جمهوری اسلامی را در برمی‌گیرد.

۲. **بسیجی عمومی:** عضویت دوم، بسیجی عمومی است که افراد معتقد به قانون، دین و قانون اساسی و علاقه‌مند به سرنوشت جمهوری اسلامی را در برمی‌گیرد. این دسته از بسیجیان می‌بایست متظاهر به فساد و بدنام نباشد؛ معمولاً در صحنه‌های عمومی انقلاب حاضر باشد؛ از این گونه افراد هیچ کاری چه از نظر نیروی انسانی، تکمیل پرونده، فرم، کارت یا حضور وی، مطالبه نمی‌شود و فقط در حوزه فضای فرهنگی جهت تبدیل به عضویت عادی بسیج عملیات انجام می‌شود.

۳. **عضویت عادی:** عضویت سوم، عضویت عادی است که فرد وفادار به مبانی نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی علاقه‌مند به سرنوشت کشور و انقلاب اسلامی و مقید به احکام شرعی را در برمی‌گیرد.

ویژگی‌های عضویت عادی بسیج	
خواندن و نوشتن	آشنایی با احکام شرعی و دانستن احکام ضروری عمومی و احکام ضروری دین
در ابتدا روخوانی قرآن	مقید به ولایت فقیه و پیوسته در صحنه‌های مورد نیاز انقلاب مثل انتخابات راهپیمایی‌های مهم حاضر هستند
عدم اشتهار به بدرفتاری	شش ساعت فعالیت داوطلبانه در بسیج که سه ساعت آن در ارتباط با تعالی خود بسیجی باشد

۱ این بخش متن پیاده‌سازی شده مصاحبه با سردار سید کریم حسینی، معاون وقت منابع انسانی بسیج است که به همت معاونت تعلیم و تربیت بسیج در قالب کتابی با عنوان «تاریخ شفاهی صالحین» چاپ شده است.

ویژگی‌های عضویت عادی بسیج

آشنایی با سلاح	پذیرش نظم تشکیلاتی
ارتباط با مسجد	آشنایی با جریان حق و باطل و شناختن حق و باطل

۴. عضویت فعال: عضویت چهارم بسیجی فعال است یعنی فردی که مؤمن، ولایت مدار، مدافع نظام جمهوری اسلامی و ارزش‌های دینی که با بصیرت فداکارانه در همه‌ی میدان‌های مورد نیاز کشور حضور فعال دارد را در برمی‌گیرد.

ویژگی‌های عضویت فعال بسیج

خواندن و نوشتن	حسن سلوک با مردم؛ شناخت معیارهای حق از باطل و تشخیص دوست و دشمن و مقابله با دشمن
روخوانی و روان‌خوانی قرآن	اطلاع از تدابیر عمومی ولایت و التزام عملی به دستورات ولایت
دانستن احکام شرعی؛ عمل به احکام دین	بسیست ساعت فعالیت در رده مقاومت که هشت ساعت آن در ارتباط با تعالی و تربیت خود بسیجی باشد
آشنایی با رزم	اهل مسجد و نماز جماعت بودن؛ رعایت نظم تشکیلاتی

۵. عضویت کادر: و بسیجی پنجم بسیجی کادر است، فرد مؤمن، ولایت مدار، متفکر و بصیرت‌بخش که با اخلاق حسنه، ابتکار و عمل و قدرت بسیج‌کنندگی ایثارگرانه در میدان ایثارگرانه، میدان‌دار در تلاش‌های انقلاب است. منظور از عضویت کادر، کادر پاسدار یا بسیجی تمام‌وقت حقوق‌بگیر نیست؛ بلکه منظور یک نوع عضویت جدیدی از بسیج است که یک مرحله بالاتر از بسیجی فعال ما است که ویژگی‌های بسیجی کادر را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

ویژگی‌های عضویت کادر بسیج

داشتن دبیرم	تبیین و ترویج رهنمودهای ولایت و حضور بیشتازانه در صحنه‌های انقلاب
-------------	---

ویژگی‌های عضویت کادر بسیج	
آشنایی با مفاهیم قرآن	سی ساعت فعالیت در گروه‌های صالحین و رده‌های مقاومت که چهار ساعت آن در ارتباط با تعالی خود فرد باشد
تسلط بر احکام شرعی	دارای قدرت تجزیه و تحلیل سیاسی و توان روشنگری نسبت به جریان باطل
عامل به احکام و مروج احکام	تلاش در برقراری نماز جماعت و جمعه
اشتهار به حسن خلق	نظم دهی و انسجام بخشی به جمع بسیجیان
آشنایی با دفاع	

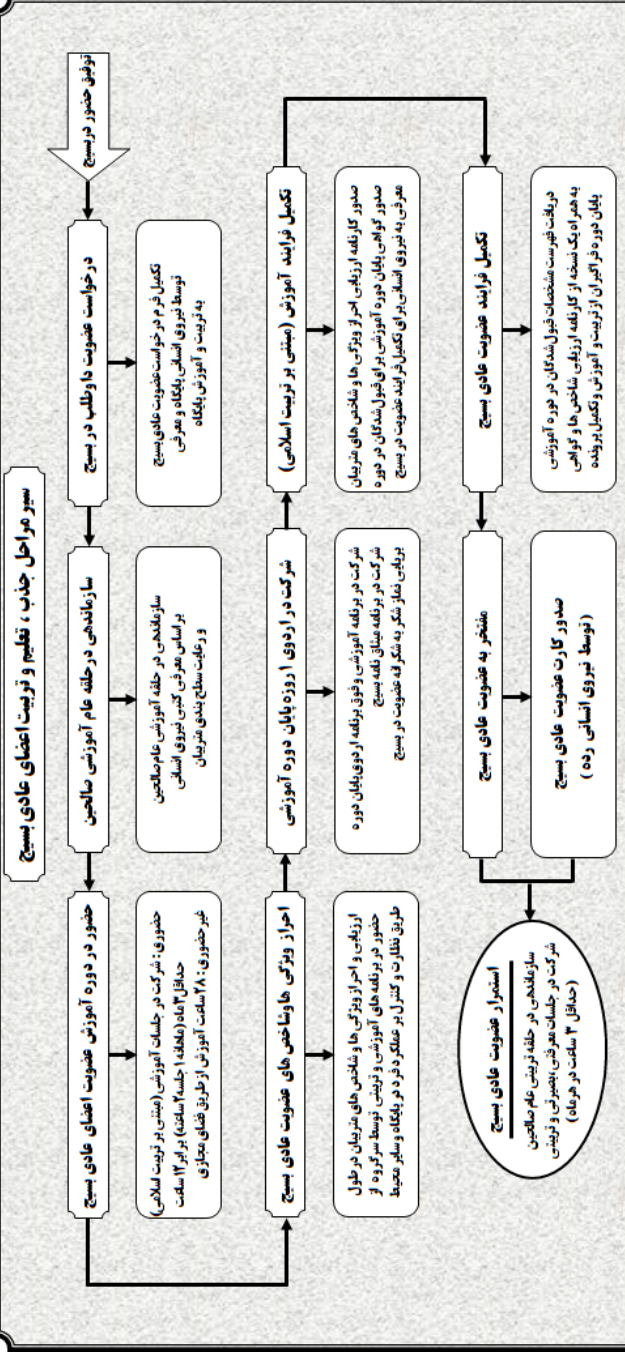
موارد فوق، ویژگی‌هایی است که برای این چهار عضویت بسیجی پیش بینی شده است. اهم ویژگی‌های اساسی در بحث بسیجی کادر در نظر گرفته شده که قدرت بسیج کنندگی، قدرت مدیریت، هدایت نفوس و درواقع جمع کردن مردم را در بسیج داشته باشند. لازم به ذکر است ویژگی‌های فوق، برای بسیج مساجد و محلات است لذا برای اقشار مختلف بسیج، این ویژگی‌ها تغییر خواهد یافت؛ به طور مثال در بسیج اساتید دیگر موضوع باسواد و بی‌سواد و مانند این‌ها وجود ندارد. در این قشر به دلیل این که سطح علمی‌شان بالا است، حداقل عضویت می‌بایست مربی - که فوق لیسانس است - باشد. در سایر اقشار نیز ویژگی‌های اختصاصی به خود قشر لحاظ قرار گرفته است.

با توجه به تنوع اقشاری که در بسیج وجود دارد و به جهت این که همه‌ی اقشار در شمولیت این نظام جدید قرار گیرند، برای هر قشر از بسیج تعاریف، ویژگی‌ها و شاخص‌های خاص آن قشر تدوین و ابلاغ شده است.

بخش دوم: نسبت عضویت‌های بسیج و گروه‌های صالحین

چنانچه در بحث تعاریف اشاره شد، سازمان بسیج بر روی دو نوع از این عضویت‌ها فعالیت جذب را سامان خواهد داد: بسیجی بالقوه و بسیجی عمومی. تلاش سازمان بر این است که این افراد به عنوان عضو عادی وارد بسیج شده و به همین کیفیت تبدیل عضویت، یعنی از یک عضویت به عضویت‌های بالاتر ارتقاء پیدا کنند.

عضویت عادی بسیج: فرآیند جذب بدین گونه است: فردی که داوطلب عضویت در بسیج است، به نیروی انسانی پایگاه مقاومت و هم‌تراز مراجعه می‌کند و با تکمیل یک فرم جذب،

ملاحظات و موارد خاص؛

۱- نیروهای بند و زوروه: افراد داوطلب عضویت عادی بسیج پس از تکمیل فرم درخواست عضویت توسط نیروی انسانی پایگاه برای اجراز ویژگی ها و شاخص های این لایه از عضویت بسیج به تربیت و آموزش پایگاه معرفی می گردند ، در صورت اجراز شاخص های مربوطه در ارزیابی اولیه توسط سرگروه تربیتی صالحین ، بدون حضور سه ماهه در حلقه آموزشی عام صالحین ، مستقیماً به اردوی پایان دوره معرفی و پس از شرکت در برنامه های اردو (قرائت میثاق نامه و برپایی نماز شکر) برای تکمیل فرایند عضویت عادی به نیروی انسانی پایگاه معرفی می گردند.

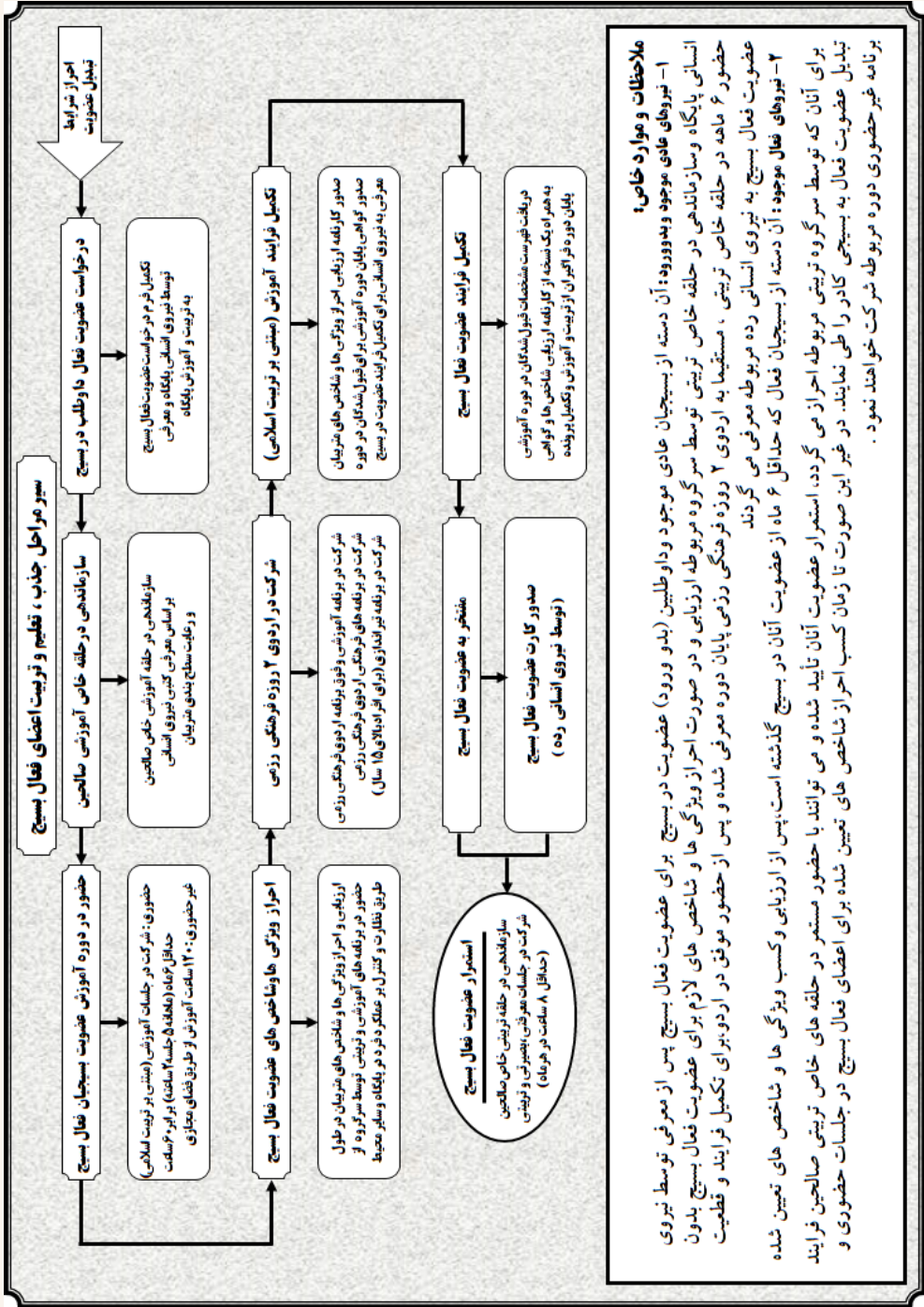
۲- نیروهای موجود: بسیجیان عادی موجود که حداقل ۳ ماه از عضویت آنان در بسیج گذشته است پس از ارزیابی و کسب ویژگی ها و شاخص های تعیین شده برای آنان که توسط سرگروه تربیتی مربوطه اجراز می گردد ، با حضور در برنامه های اردو (قرائت میثاق نامه و برپایی نماز شکر) و کسب موفقیت لازم استمرار عضویت آنان تأیید شده و می توانند در صورت تمایل با حضور در حلقه آموزشی خاص تربیتی صالحین فرایند عضویت فعال را طی نمایند. در غیر این صورت تا زمان کسب اجراز شاخص های تعیین شده برای اعضای عادی بسیج در جلسات حضوری و برنامه غیر حضوری دوره مربوطه شرکت خواهند نمود .

درخواست عضویت عادی در بسیج می‌دهد؛ بعد از این که این فرم تکمیل شد، فرد به تربیت و آموزش پایگاه مقاومت معرفی می‌شود و در گروه صالحین به مدت سه ماه قرار می‌گیرد. در گروه صالحین، باید آن ویژگی‌ها و شاخص‌هایی که برای بسیجیان تعریف شده است، تحت یک سیر تعلیم و تربیت قرار گرفته و در واقع با آن شاخص‌ها آشنا بشود و به این حد از شاخص‌ها برسد. بعد از این که این شاخص‌ها را گذراند و از آنها نمره قبولی گرفت، توسط مسئول گروه خاص صالحین برای افراد کارنامه قبولی شاخص‌ها و ویژگی‌ها صادر می‌شود و بلافاصله به اردوی نیم روزه عملی اعزام می‌شود. در اردو عملی برخی اقداماتی که لازم است یاد بگیرد مانند سلاح شناسی و کارهایی عملی دیگر، به این فرد آموزش داده می‌شود و در پایان میثاق نامه‌ی پیوستن به بسیج را قرائت می‌کند و نهایت نماز شکر را به جا می‌آورند و بعد از این مدت یعنی بعد از سه ماه که آموزش تئوری و عملی را گذراند و میثاق نامه قرائت شد، در نیروی انسانی مجدد پایگاه مقاومت آنجا کارت بسیجی عادی برای فرد صادر می‌شود و عضویت عادی فرد قطعی می‌شود؛ اما مبنای تاریخ عضویت این فرد از زمانی است که فرم درخواست عضویت پر کرده یعنی روز اولی که بسیجی مراجعه کرد به نیروی انسانی و پایگاه فرم درخواست عضویت برای او پر کرد، تاریخ مبنای عضویت عادی بسیج به حساب می‌آید؛ اما تا این مراحل که بیان شد طی نشود، به عنوان عضو عادی تلقی نمی‌شود.

عضویت فعال بسیج: عضویت دیگر ما عضویت فعال است که در واقع فردی که می‌خواهد عضو فعال بشود، لزوماً باید عضویت عادی را گذرانده باشد. این فرد هم به همین کیفیت به نیروی انسانی پایگاه مقاومت مراجعه می‌کند و یک فرم درخواست ارتقاء عضویت پر می‌کند. در اینجا دیگر نیاز نیست فرم جذب پر کند چون فرم جذب را در مرحله اول به عنوان عضویت عادی پر کرده و دیگر به فرم مجدد نیاز ندارد. یک برگه کوچکی را (A۵) پر و درخواست می‌کند که می‌خواهد ارتقاء عضویت بگیرد و عضو فعال بسیج بشود. این فرد بعد از این که فرم را پر کرد، نیروی انسانی پایگاه، کار استعلام را انجام می‌دهد. استعلام از حوزه و حفاظت. بعد از این که استعلامات را دریافت کرد، دوباره به تربیت و آموزش پایگاه مقاومت معرفی می‌شود و می‌رود در گروه خاص صالحین قرار می‌گیرد.

در آنجا بسیجی عادی مان در همان ابتدا در گروه عام قرار می‌گرفت؛ اینجا بسیجی که درخواست عضویت فعال کرده، در گروه خاص صالحین قرار می‌گیرد که به مدت شش ماه در گروه صالحین، هر هفته یک جلسه حضور پیدا می‌کند و بعد از شش ماه و گذراندن آموزش و رسیدن به شاخص‌هایی که برای عضویت فعال پیش‌بینی شده و صدور کارنامه‌ی و ویژگی‌های دیگر توسط مسئول گروه صالحین و همچنین آموزش عملی و صدور گواهی آموزش عملی، مجدداً این فرد به نیروی انسانی پایگاه یا حوزه معرفی می‌شود؛ بعد از این که به نیروی انسانی

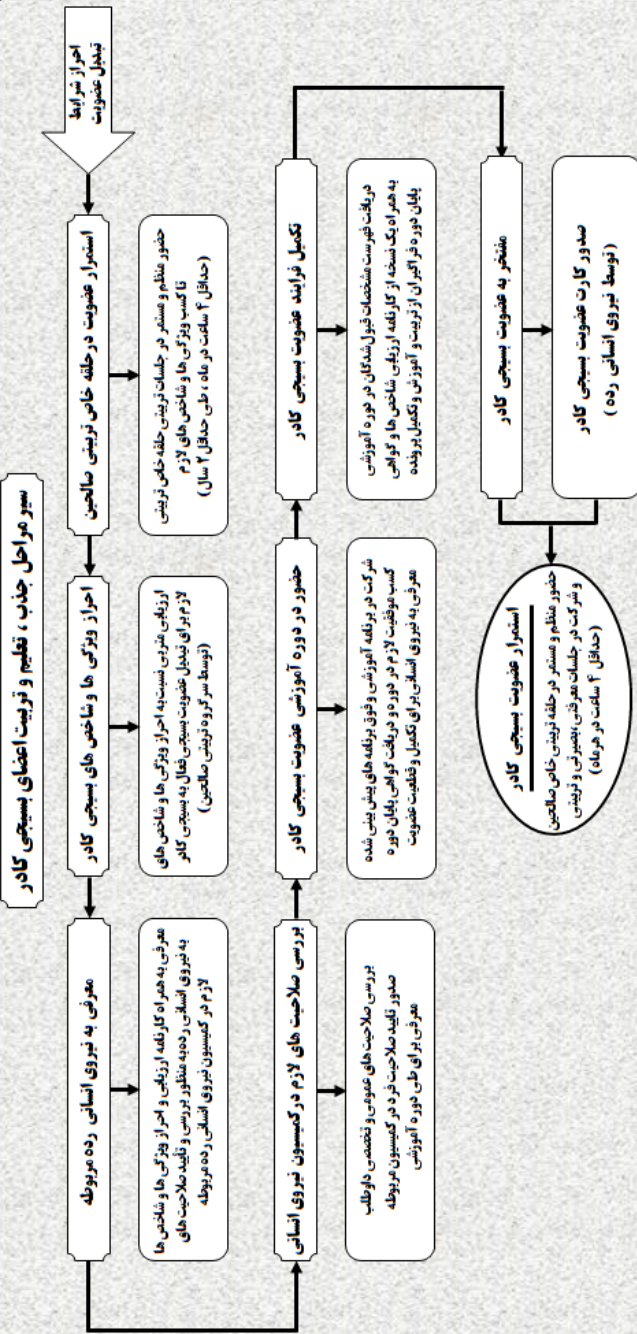

پایگاه یا حوزه معرفی شد، برای فرد کارت شناسایی عضویت فعال صادر می‌شود و استمرار فعالیتش در گروه‌های خاص صالحین در بحث بسیج عادی هم به همین کیفیت که کارش تمام شد، استمرار فعالیتش در گروه‌های عام صالحین است.

بسیجی کادر: بسیجی نوع سوم ما که از بسیجی عادی و فعال بالاتر است و اساساً در کارهای مدیریتی از این افراد استفاده می‌شود، کارهای مدیریتی تاکتیکی و اجرایی یعنی در بدنه مدیریتی بسیج، می‌خواهیم اداره بسیج را توسط خود بسیجیان عزیز داشته باشیم؛ لذا این عضویت، عضویت جدیدی است که تعریف شد. بسیجی کادر یعنی همان کادر مدیریتی حوزه‌ها و پایگاه‌ها، واحدهای دانش‌آموزی و کانون‌های مقاومت ما هستند. این فرد بعد از این که عضویت عادی و فعالش گذشت، دوباره در نیروی انسانی حوزه مقاومت درخواست عضویت بسیجی کادر می‌کند. آنجا یک فرم به ایشان داده می‌شود که باز آن فرم، فرم جذب نیست؛ فرم جذب همانی است که در مرحله عادی پر کرد. یک فرم درخواست عضویت فعال به بسیجی کادر پر می‌کند. آن فرم را که پر کرد، مرحله بعد، یعنی استعلام‌های حوزه و حفاظت این فرد انجام می‌شود. بعد از این که پاسخ استعلامات حوزه و حفاظت دریافت شد، پرونده جهت طرح در گروه ناحیه مقاومت یعنی از حوزه مقاومت، پرونده بسیجی این فرد به ناحیه مقاومت ارسال می‌شود که در گروهی که آنجا به عنوان گروه نیروی انسانی پیش‌بینی شده، پرونده این فرد مطرح بشود و مورد تصویب قرار بگیرد. افرادی که پرونده‌شان در این گروه مورد تصویب قرار می‌گیرد، پرونده را به حوزه مقاومت مربوطه عودت می‌دهند و فرد را برای آموزش عملی به تربیت و آموزش معرفی می‌کنند که محل آموزش این عضویت در سطح مرکز استان است. بعد از این که آموزش عملی را هم گذراند، کارت بسیجی کادر برای این فرد صادر می‌شود و در واقع درون بدنه مدیریتی بسیج به کارگیری می‌گردد و ادامه فعالیت می‌دهد و در گروه‌های خاص صالحین هم فعالیت می‌کند.

میزان حضور که برای این عزیزان تعیین شد چنین است که برای بسیجی عادی شش ساعت در ماه پیش‌بینی شد که باید در گروه‌های صالحین حضور پیدا بکنند. در گروه‌های عام صالحین که سه ساعت از آن در ارتباط با تعالی خود فرد باشد. منظور از تعالی در همان ویژگی‌هایی که عرض کردم یعنی ده الی یازده ویژگی وجود دارد که این ویژگی‌ها عمدتاً حول سه محور است: اخلاص، بصیرت و ایمان؛ مواردی را که مورد تأکید مقام معظم رهبری است این‌ها را در گروه فرامی‌گیرد و ادامه فعالیت می‌دهد. عضویت فعال در ماه بیست ساعت باید حضور داشته باشد و در طول این بیست ساعت، هشت ساعت از آن را می‌باید در ارتباط با تعالی و ترقی خود قرار گیرد. در همین مواردی را که بیان شد و ویژگی‌هایی را که عرض کردیم و دوازده ساعت هم فعالیت در گروه و پایگاه است.

ملاحظات و موارد خاص؛

۱- نیروهای فعال ،عادی موجود و بدون رده: آن دسته از بسیجیان عادی و فعال موجود و داوطلبین (بدو ورود) عضویت در بسیج برای عضویت بسیجی کادریس از معرفی توسط نیروی انسانی حوزه و سازماندهی در حلقه خاص تربیتی توسط سرگروه مربوطه ارزیابی و در صورت احراز ویژگی ها و شاخص های لازم برای عضویت بسیجی کادر و تأیید در کمیسیون نیروی انسانی رده مربوطه بدون حضور ۲ ساله در حلقه خاص تربیتی ، مستقیماً به دوره آموزش عضویت بسیجیان کادر معرفی شده و پس از حضور موفق در این دوره برای تکمیل فرایند عضویت فعال بسیج به نیروی انسانی رده مربوطه معرفی می گردند. توضیح اینکه بسیجیان عادی لزوماً باید در اردوی ۳ روزه آموزش اعضای فعال و نیز بسیجیان جدیدالورود باید در اردوی ۱ روزه آموزش اعضای عادی و اردوی ۳ روزه آموزش فعال قبل از حضور در دوره شرکت نمایند .

۲- نیروهای موجود: آن دسته از بسیجیان فعال که در پست های معرفی شده برای بسیجیان کادر مشغول فعالیت می باشند پس از ارزیابی توسط سرگروه تربیتی مربوطه و احراز ویژگی ها و شاخص های لازم به نیروی انسانی رده معرفی می گردند تا پس از تأیید در کمیسیون نیروی انسانی رده مربوطه و طی دوره آموزش پیش بینی شده برای قطعیت عضویت بسیجی کادر آنان اقدام شود . در غیر این صورت تا زمان کسب احراز شاخص های تعیین شده برای اعضای بسیجی کادر باید در جلسات تربیتی حلقه های خاص صالحین حضور پیدا نمایند

بسیجی کادر در ماه، سی ساعت باید در گروه‌های صالحین و پایگاه حضور پیدا کند و چهار ساعت در ارتباط با تعالی خودش قرار بگیرد و بیست و چهار ساعت در ارتباط با فعالیت‌های دیگری که حالا مسئولیت به این فرد واگذار می‌شود یا آن وظایفی که به او واگذار می‌شود، به آن وظایف پردازد.

علت این‌که این‌جا مدت تربیت و تعالی فرد کمتر از عضو فعال شده این است که این مرحله را در عضویت فعال گذرانده، این هشت ساعت را در عضویت فعال گذرانده و الآن که به عضویت بسیجی کادر درآمده دیگر نیازی به تکرار آن موارد نیست.

در بحث ورود بسیجیان، این مواردی را که خدمت شما عرض کردیم در واقع مراحل روال عادی یک بسیجی است که امروز می‌خواهد وارد بسیج بشود و به مدت سه ماه دوران عادی‌اش طول می‌کشد و شاید هم اگر نتواند شاخص‌ها و ویژگی‌ها را احراز کند، مدت‌ش بیشتر بشود، سه ماه برای عادی شش ماه برای عضویت فعال و دو سال برای عضویت بسیجی کادر می‌باید بگذرد تا این‌ها بتوانند به عضویت‌هایی که عرض کردیم در بیایند؛ ولی در موارد استثنا افرادی وجود دارند که در بدو ورود، ویژگی‌ها و شاخص‌های پیش‌بینی شده را دارند؛ در اینجا با تشخیص شورای حوزه، فرمانده حوزه و یا مسئول گروه صالحین، افرادی که در بدو ورود، ویژگی‌ها را دارند، بلافاصله به دوره‌ی نیم‌روزه اردو عملی بسیجی عادی می‌روند و فقط اردو را می‌گذرانند و بعد از اردوی نیم‌روزه، بلافاصله به آموزش عضویت فعال می‌روند و آموزش عضویت فعال را هم می‌گذرانند و بعد از آن به عنوان عضو فعال کارت فعالشان صادر می‌شود. بسیجیان کادر آن دو سالی که را عرض کردیم با این موارد استثنا مدت به شش ماه تقلیل داده می‌شود؛ یعنی بسیجی که امروز وارد شده و ویژگی‌های بسیجی کادر را دارد، می‌رود آموزش را می‌گذراند؛ بعد از این که آموزش را گذراند، در گروه‌های صالحین شش ماه فعالیت دارد و بعد از آن کارت بسیجی کادر برای وی صادر می‌شود و در بدنه‌ی مدیریتی مجموعه به کارگیری می‌شود.

فصل دوم: صالحين و ساختار سازمان بسیج

تبیین نسبت بین عضویت بسیج و گروه‌های صالحین^۱

اساساً ساختار و سازمان، ابزار و وسایلی هستند برای اجرای یک مأموریت. چون بسیج، در حال تغییر رویکرد اساسی هست و چرایی و چیستی ساختار و سازمان هم به یکدیگر مربوط است؛ یعنی چرایی و چیستی به رویکردهای اصلی بسیج؛ بنابراین ضرورت اصلی در این اصل زمانی است که رویکردها تغییر پیدا کند. به تبع آن می‌باید چند تغییر اساسی صورت پذیرد: یکی از این تغییرات، ساختاری است؛ تغییرات بعدی، در برنامه است؛ تغییر دیگر، تغییرات در نظامات و ساختار است؛ تغییرات در نیروی انسانی و آموزش‌های نیروی انسانی و امکانات و تجهیزات که در واقع همه‌ی این‌ها در رویکرد جدید بسیج به صورتی یکجا طراحی شده و در حال پیاده‌سازی است.

فرآیند بازنگری در ساختار بسیج

مطلب مهم دیگر اینکه این ساختار و سازمانی که پیاده‌سازی شده، در واقع الهام گرفته از تحقیقات و نتایجی است که از ساختار و سازمان و پایگاه‌های اسوه می‌باشد؛ بدین معنی که در گذشته یک سری تحقیقات در خصوص ساختار و سازمان پایگاه‌های مقاومت اسوه شد که درحقیقت، بسیاری از مطالبی که در این ساختار و سازمان هست، همه مطالبی است که در آن پایگاه‌های سایر استان‌ها، بدون این‌که با هم ارتباطی داشته باشند، همه دارای یک چنین ویژگی‌های ساختاری و سازمانی بودند که این یک نکته اساسی و مهمی بوده است که پایگاه‌های نمونه، چرا موفق هستند. یکی از ابعاد موفقیتشان به ساختار و سازمانی که خود داشتند، برمی‌گردد. این ساختار و سازمان را برخلاف آن ساختار و سازمانی که در گذشته به آنها ابلاغ شده بوده پیاده می‌کردند.

نکته مهم دیگر در خصوص فرایند تهیه و تدوین ساختار و سازمان پایگاه محلات است. از آنجا که کار بسیجی یک کار مردمی است و اگر عزیزان بسیجی به صورت اقلیایی، یک مسئله را نپذیرند و قبول نداشته باشند؛ طبیعتاً در اجرای آن هم دچار مشکل خواهند بود و آن را عمل نخواهند کرد.

برای این مسئله، یک فرایند طولانی برای طراحی ساختار پیش‌بینی شده است که در واقع بعد از گفتگوها و مباحث مقدماتی در جلسات متعددی که با تعداد زیادی از عزیزان بسیجی در سراسر کشور برگزار شد، پیش‌نویس اولیه آماده گردید و این پیش‌نویس در جلسات مختلفی در ستاد سازمان بسیج با تعامل معاونت‌ها و ریاست محترم سازمان و همچنین دعوت از

---

۱ این بخش متن پیاده‌سازی شده مصاحبه با سردار عبدالحسین بریمانی، معاون وقت برنامه و بودجه بسیج است که به همت معاونت تعلیم و تربیت بسیج در قالب کتابی با عنوان «تاریخ شفاهی صالحین» چاپ شده است.

بسیجان اسوه در سراسر کشور، طراحی شد و در همایش فرماندهان، مجدداً این ساختار و سازمان تبیین شد و به تأیید فرماندهان سپاه استانی رسید که بعد از آن تمام فرماندهان محترم حوزه‌های مقاومت بسیج مساجد و محلات، این ساختار و سازمان را آموزش دیدند و در حین آموزش هم نظرات آن‌ها اخذ گردید.

بعد از آن که نظرات این عزیزان اخذ شد، تمامی فرماندهان پایگاه‌های مقاومت مساجد و محلات هم نسبت به این ساختار و سازمان توجیه گردیدند که در این خصوص نظر ۱۷ هزار نفر از عزیزان هم جمع‌بندی شد و برای ما ارسال گردید که با بهره‌گیری از این نظرات در واقع تغییرات چندانی نسبت به آنچه طراحی شده بود، ایجاد نشد؛ در حقیقت اجماع نظرات هم تأییدی بر این ساختار و سازمان بود. فرماندهان محترم نواحی سراسر کشور هم این ساختار و سازمان را آموزش دیدند. نظرات آن عزیزان هم گرفته شد که پس از طی یک مراحل بسیار طولانی تقریباً بیش از یک سال و نیم، ساختار و سازمان جدیدی به پایگاه‌ها ابلاغ گردید که امروز در مرحله اجرای آن قرار داریم.

چرایی تغییر در ساختار بسیج

اما چرا این ساختار و سازمان تغییر پیدا کرده است؟ دلایل متعددی برای این تغییر وجود دارد. اولین دلیل این است که همان طوری که بیان شد ساختار و سازمان قبلی، در سطح پایگاه‌های مقاومت، عملیاتی نبود؛ در حقیقت، پایگاه‌های مقاومت که بسیاری از آنها اسوه بودند و تحقیقاتی که از هزار پایگاه مقاومت اسوه به عمل آمد، نتایج تحقیقات این بود که بیش از ۷۵٪ این پایگاه‌ها به این ساختار عمل نمی‌کردند.

مطلب مهم دیگر اینکه در قبل به آن اشاره شد، تغییر رویکردها باعث تغییر این ساختار و سازمان شده است؛ چون ساختار و سازمان یک ابزار و یک وسیله برای تحقق هدف است. برای این که بتوانیم رویکردهای جدید را در بسیج نهادینه کنیم، لازمه‌اش این است که در سازمان بسیج به صورت تشکیلاتی و ساختارمند نهادینه گردد.

نکته مهم دیگر، علت تغییرات در ساختار و سازمان بود. یکی از این علت‌ها این بود که مطالعات نشان می‌داد مأموریت‌هایی که به پایگاه مقاومت واگذار شده بود، با مأموریت در این ساختارها آنچنان که باید امکان‌پذیر نبود. ما برای پایگاه‌های مقاومت، مأموریتی به نام دفاع از کوی و برزن داریم که در ساختار قبلی، برای پایگاه‌های مقاومت چیزی به نام سازمان رزمی برای دفاع از کوی برزن پیش‌بینی نشده بود.

علت تغییر دیگر بحث مأموریت تربیت و تعالی بود. بدین معنی که ساختار گذشته، برای انجام مأموریت تربیت و تعالی که در واقع همان گروه‌های صالحین است، فاقد کارایی لازم بود و اساساً این ساختار و سازمان مبتنی بر گروه‌های صالحین و تربیت و تعالی است.

همان طور که بیان شد، این ساختار، دارای چهار بُعد است که عبارتند از:

- بُعد تربیت و تعالی؛

- بُعد سنی؛

- بُعد ساختار به‌کارگیری بسیجیان به صورت یکپارچه؛

- بُعد به‌کارگیری بسیجیان در عرصه نقش‌آفرینی.

در بُعد اول صالحین، سازمان این پایگاه مقاومت به گونه‌ای طراحی شده است که تمام عزیزان بسیجی در این ساختار و سازمان، در قالب گروه‌های صالحین، سازمان‌دهی خواهند شد. این ساختار در ذیل سازمانش، یک گروه خاص و یک گروه عام دارد که این گروه خاص، خود دارای هفت هسته می‌باشد که هر هسته، در پایگاه مقاومت، دارای یک مسئولیت تخصصی است. این موضوع در بحث نقش‌آفرینی تشریح خواهد شد.

ویژگی‌های ساختار و سازمان پایگاه مقاومت بسیج مساجد و محلات

یکی از ویژگی‌های مهم این ساختار و سازمان، انعطاف‌پذیری و انطباق‌پذیری آن با تمام موقعیت جغرافیایی کشور می‌باشد. در واقع انعطاف یعنی این ساختار به گونه‌ای است که هم به صورت افقی و هم به صورت عمودی کاملاً منعطف است؛ به عنوان نمونه اگر در آنجا عرض کردیم که یک گروه صالحین، می‌باید تعدادی در حدود ۲۱ نفر باشد؛ در این ساختار -که منعطف است- دیدیم که حداقل می‌تواند از ۹ نفر شروع بشود و تا ۲۱ نفر ادامه پیدا کند.

نکته دوم، بحث انعطاف در افقی است؛ بدین معنی که هر نقطه‌ای از کشور که اگر به عنوان نمونه تعداد ۱۵ تا ۲۰ نفر افراد بسیجی فعال دارد، می‌تواند یک پایگاه مقاومت محلات تشکیل دهد که در ساختار گذشته چنین نبود یعنی برای ایجاد یک پایگاه مقاومت می‌باید حداقل حدود ۵۰ و یا ۶۰ نفر افراد بسیجی می‌بود.

در این ساختار و سازمان جدید هم که در شکل مشاهده می‌شود، با یک گروهی صالحین در یک محیط کوچک روستایی یا شهری که می‌تواند ۱۵ تا ۲۰ نفر بسیجی فعال داشته باشد، این ساختار شکل پیدا می‌کند و به مرور توسعه پیدا می‌کند. در حقیقت، ساختار جدیدی را ایجاد خواهیم کرد. این یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های این ساختار و سازمان است.

ویژگی بعدی این ساختار جدید، در این است که اگر ما سازمان‌های دیگر را به عنوان ظرف حساب کنیم؛ در این ساختار و سازمان، ظرف شکل مظرّف را بگیرد؛ یعنی فراوانی افراد بسیجی، نوع ساختار را شکل می‌دهد. هر اندازه تعداد بسیجیان بیشتر باشد، ساختار توسعه پیدا می‌کند و هر اندازه این افراد از نظر فراوانی سنی، بیشتر باشند، آن ساختار و سازمان و گروه‌ها، تابع فراوانی سنی افراد بسیجی خواهد بود. با این کار تمامی نقاط کشور یعنی در هر نقطه‌ای که حداقل ۲۰ نفر افراد و یا حداقل یک گروه صالحین بتوانیم شکل بدهیم، می‌توانیم

مجوز تشکیل پایگاه مقاومت را صادر کنیم.

ویژگی دیگر در این ساختار جدید این است که در عین حال که ثابت است، پاسخگوی همه‌ی مأموریت‌ها و وظایفی است که به یک پایگاه مقاومت واگذار می‌شود؛ به عنوان نمونه اگر به پایگاه مقاومت، مأموریت نقش‌آفرینی در عرصه‌های هفت‌گانه را دادیم -که در این ساختار آمده- از جمله بحث سازندگی، امداد و نجات، اطلاعات، امر به معروف و نهی از منکر، درواقع اگر مأموریت‌های دیگر در این ساختار ایجاد بشود، پاسخگوی این مأموریت‌ها هم خواهد بود. درواقع در ساختار قبلی مأموریت‌های دیگری که به پایگاه مقاومت داده می‌شد و هیچ سازوکاری برای آن پیش‌بینی نشده بود، مأموریت‌های دفاعی، امنیتی، دفاع از کوی و برزن و عملیات تأخیری در حوزه جغرافیایی بود که این ساختار و سازمان جدید، در عین حال که یک ساختار و سازمان پایگاه مقاومت است، یک گردان عاشورا خواهد بود. درواقع گردان عاشورا را توسعه داده شد. گردان عاشورا از گردان مقاومت جدا شد و به پایگاه مقاومت انتقال پیدا کرد؛ به عبارتی همه‌ی افراد بسیجی فعال، عضو گردان عاشورا هستند. به بیانی روشن‌تر، ساختار به گونه‌ای طراحی شده است که اگر یک گروه صالحین داشته باشیم، این گروه صالحین، خود یک دسته از گردان عاشورا خواهد بود.

ویژگی بعدی ساختار جدید در این است که به گونه‌ای طراحی شده که به لحاظ روان‌شناختی و به لحاظ ویژگی‌هایی که هر یک از افراد دارند، به گونه‌ای است که موجب انسجام و چسبندگی سازمانی بالایی خواهد شد. درواقع اگر جوانان در گروه خاصی سازمان‌دهی می‌شوند؛ اگر میان سالان هستند، میان سالان در گروه خاصی سازمان‌دهی می‌شوند و مأموریت‌هایی که به هر یک از افراد واگذار می‌شود و تعامل و ارتباطی که بین این‌ها وجود دارد، خود باعث ایجاد انسجام بیشتر در پایگاه و افراد بسیجی خواهد بود.

در ساختار گذشته، یک عضو عادی، با عضو فعال ارتباطی نداشت؛ اما در ساختار جدید پایگاه مقاومت، افراد به گونه‌ای سازمان‌دهی خواهند شد که هر یک از افراد فعال پایگاه مقاومت، که خود، عضو گروه صالحین هستند حداقل می‌باید بتواند یک، دو تا ۵ نفر را جذب کند؛ به‌عبارتی‌دیگر، مأموریت جذب پایگاه مقاومت هم به همین گروه‌های صالحین واگذار شده است؛ بنابراین نیروی انسانی پایگاه، نقش کارگزینی را در این مرحله ایفا می‌کند. جذب هم توسط افراد انجام می‌شود و افراد هم بعد از جذب با این عزیزان ارتباط دارند. عضو فعالی که توانسته است عضو عادی را جذب کند؛ در طول این فرایند با این ارتباط، در پایگاه فعالیت می‌کنند. این امر باعث می‌گردد که انسجام در پایگاه مقاومت بیشتر گردد. افراد به لحاظ سنی، عاطفی، روحی و روانی هم با یکدیگر تعامل بهتری دارند.

از ویژگی‌های دیگر ساختار جدید این است که این ساختار در عین حال که پایگاه مقاومت

است، یک گردان عاشورا هم می‌باشد. گردان عاشورا به مفهوم این است که اگر هر مأموریتی به یک پایگاه مقاومت واگذار شد، پایگاه مقاومت ضرورتاً می‌باید تمامی اعضای پایگاه را در قالب یک گردان به کارگیری کند. این قابلیت در ساختار قلبی وجود نداشت.

ویژگی بعدی که در واقع این ساختار را نسبت به ساختار قلبی جدا می‌کند این است که در ساختار و سازمان قلبی، تمامی مأموریت و مسئولیت بر دوش فرمانده پایگاه بود و وی پاسخگوی تمامی مسائل پایگاه بود؛ در صورتی که شما در شکل هم مشاهده خواهید کرد می‌بینید که در اینجا مسئولیت بر دوش فرمانده پایگاه نیست بلکه مسئولیت تمام اعضای بسیجی در یک گروه خاص و یا در یک گروه صالحین بر عهده سرگروه صالحین می‌باشد؛ در واقع ارتباطی میان سرگروه صالحین با تک تک اعضای بسیجی است که قطعاً این ارتباط، تعیین‌کننده‌تر از ارتباطی بود که یک فرمانده پایگاه با ۲۰۰ نفر یا ۳۰۰ نفر می‌خواست برقرار کند و اینجا ارتباط فرمانده پایگاه با سرگروه صالحین است؛ به بیانی دیگر سرگروه صالحین، به عنوان یک فرمانده پایگاه کوچکی است. در یک پایگاه مقاومت، این نکته کلیدی است که سطح تعامل و ارتباط میان فرمانده پایگاه و سرگروه صالحین با اعضای بسیجی موجب ارتباط و تعاملات بیشتر میان آنها می‌گردد. بدین روی، انسجام و قوام کار سازمان‌دهی در بسیج هم افزایش پیدا می‌کند.

ویژگی‌های دیگری نیز وجود دارد که در طول توضیحی که نسبت به ساختار و تشکیل ساختار پایگاه خواهیم داشت، خدمت شما عرض خواهد شد.

چهارچوب ساختار پایگاه‌های مقاومت

ساختار پایگاه مقاومت، برای چهار بُعد و یک ساختار تشکلاتی است که اگر از بالا شروع کنیم، یک فرمانده پایگاه وجود دارد که همین فرمانده پایگاه، هنگامی که پایگاه در نقش آفرینی عرصه‌های دفاعی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی، می‌خواهد به صورت یکپارچه عمل کند، به فرمانده گردان تبدیل می‌شود. در اینجا ذکر این مطلب مهم به نظر می‌رسد که فرمانده گردان، جدای از فرمانده پایگاه نیست و یا خود گردان هم جدای از پایگاه نیست. این گردان همان پایگاه مقاومت است، منتهی پایگاه در شرایطی که قرار است در حوزه نقش آفرینی، اعضای بسیجی پایگاه را به صورت یکپارچه به کارگیری کند، به گردان تبدیل می‌شود. یک شورای مشورتی در شکل مشخص است ۱ که در واقع شورای مشورتی عالی و یا راهبردی پایگاه مقاومت است. که در واقع تمامی افراد نخبه و صاحب‌نظر به‌نحوی که این افراد نمی‌توانند در این ساختار پایگاه به کارگیری گردند؛ این‌ها در یک شورای جمع می‌شوند و در اداره‌ی هر چه بهتر پایگاه و در بهره‌گیری از فرصت‌های محیطی خودش در جهت تحقق و مأموریتش به

فرمانده پایگاه مقاومت کمک می‌کنند. از افراد صاحب نفوذ در یک محله گرفته تا هیئت‌امنا، امام جماعت و سایر افرادی که می‌توانند به فرمانده پایگاه مقاومت کمک کنند. این پایگاه در انجام مأموریت، یکسری معاونت‌های عمومی و تخصصی دارد. همان‌طوری که در شکل مشخص است پنج معاونت عمومی دارد و هفت معاونت تخصصی. معاونت‌های عمومی برای تمام مأموریت‌ها به فرمانده پایگاه کمک می‌کنند تا وی بتواند مأموریت‌هایش را به نحو احسن انجام بدهد. این معاونت‌ها ثابت می‌باشند. البته در اشکال پایگاه مقاومت - که بعداً مشاهده خواهید کرد- این تعداد معاونت‌ها تغییر خواهد کرد؛ یعنی اگر در ساختار یک پایگاه مقاومت، یک گروه صالحین باشد، تعداد معاونت‌های عمومی هم کاهش پیدا می‌کند و هراندازه پایگاه توسعه پیدا کند، تعداد معاونت‌های آنها هم توسعه پیدا خواهد کرد. نکته بعدی مربوط به معاونت‌های تخصصی می‌باشد که این معاونت‌ها، در اجرای مأموریت‌های هفت‌گانه‌ای که برای پایگاه مقاومت پیش‌بینی شده است، نقش تخصصی را ایفا می‌کند. بنابراین برای هر یک از مأموریت‌ها، یک معاونت تخصصی پیش‌بینی شده است که خود این معاونت‌های تخصصی با توجه به شرایط و ویژگی‌ها و اقتضائاتی که در یک محله و نوع مأموریتی که پایگاه در آن محله می‌خواهد انجام بدهد، این‌ها نیز تغییر پیدا خواهند کرد. به عنوان نمونه اگر مسئله سازندگی داشته باشند، مأموریت سازندگی معاونت، فعال خواهد شد.

نکته کلیدی که در اینجا وجود دارد اینکه معاونت‌ها را از نظر شکل متناظر با گروه‌های صالحین قرار دادیم به این خاطر است که اگر دوستان توجه فرمایند در هر متناظر، در مقابل هر یک از این معاونت‌های تخصصی، یک هسته‌هایی در درون هر گروه صالحین وجود دارد که در مبحث بعد خود هسته را تشریح خواهیم نمود مبنی بر اینکه این مأموریت تخصصی در درون هسته که به صورت یک تیم هست را بازی می‌کند.

اولین تغییری که در این ساختار وجود دارد، مأموریت پایگاه بسیج است. همان‌طوری که در اینجا مشاهده می‌فرمایید، مأموریت پایگاه مقاومت در واقع همان مأموریت سازمان بسیج است. مأموریت غائی سازمان بسیج، تحقق جامعه اسلامی است. یک پایگاه مقاومت به مثابه یک سازمان بسیج کوچک در یک موقعیت جغرافیایی است. مأموریت پایگاه مقاومت در محله، جذب، تربیت و آموزش، سازمان‌دهی و حفظ انسجام بسیجیان و نیروهای وفادار به انقلاب اسلامی و ترغیب و هدایت تلاش‌ها و هماهنگی و هم‌جهت‌سازی مجاهدت‌داطلبانه آنان با حضور در صحنه‌ها و نقش‌آفرینی در عرصه‌های حیات اجتماعی جهت پیشبرد اهداف و ضرورت‌های انقلاب اسلامی و تسریع در تحقق جامعه اسلامی است. در این ساختار، پایگاه مقاومت به مثابه یک سپاه و یا سازمان بسیج کوچک در یک موقعیت جغرافیایی است.

چشم انداز پایگاه مقاومت

یکی از بحث‌های مهم در پایگاه مقاومت، چشم‌انداز آن است. چشم‌انداز پایگاه مقاومت در سال ۱۴۰۴ باید دارای ویژگی‌هایی باشد از جمله دستیابی به یک مجموعه و شبکه مردمی پویا، متشکل از همه وفاداران به انقلاب اسلامی در محله که حداقل ۷۰ درصد آنان (با ترکیب ۲۰ درصد فعال و ۵۰ درصد عادی) عضویت در بسیج را پذیرفته و در شبکه سازمانی پایگاه مقاومت بسیج، سازمان‌دهی شده و همواره در ارتقاء مستمر اخلاق، معنویت و بصیرت مردم، مؤثر باشند به‌نحوی که محله در سال ۱۴۰۴ دارای ویژگی‌های زیر خواهد بود:

- حداقل ۵۰ درصد آنان مقید به شرکت در نماز جماعت هستند و ۲۰ درصد از مردم محله مقید به حضور در نماز جمعه.

- محله عاری از افراد بی‌سواد، بدحجاب، معتاد، بزه‌کار علنی، بیکار و افراد ناتوان در اداره زندگی و معیشت (کسی که تحت پوشش هیچ دستگاه حمایتی نباشد و گرسنه بخوابد) باشد.

- همه تلاش‌های داوطلبانه فعالان انقلابی محل را در مسیر اهداف متعالی نظام و تدابیر ولایت مطلقه فقیه به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی شده، هم‌جهت می‌کند.

پایگاه مقاومت باید بتواند وفاقی را در محله ایجاد کند که همه افراد محله علاوه بر این که انسان‌های مؤمن، متدین و متشرع هستند، همه تلاش‌ها را در جهت رسیدن به اهداف متعالی از جمله تدابیر حضرت آقا، هم‌جهت کند.

وظایف کلی پایگاه مقاومت هم به‌صورت شفاف و روشن هست که دوستان می‌توانند با مطالعه کتاب پایگاه مقاومت با آن آشنایی پیدا کنند.

تعریف پایگاه مقاومت

یک تفاوت دیگری در تعریف پایگاه مقاومت فعلی با پایگاه مقاومت قبلی وجود دارد. در پایگاه مقاومت قبلی، بحث سلسله مراتبی بود. پایگاه می‌بایست در چهارچوب وظایفی که از بالا برای آن تعریف شده عمل کند؛ به عبارت دیگر پایگاه، اختیار تصمیم‌گیری و عمل کردن در محیط جغرافیایی خودش را نداشت، اما با تغییراتی که در تعریف پایگاه مقاومت ایجاد شد و چشم‌اندازی که به پایگاه مقاومت داده شد، پایگاه مقاومت می‌تواند در محیط جغرافیایی خود و با توجه به شرایط محیطی و اقتضاء منطقه در جهت دستیابی به چشم‌اندازی که برایش تعریف شده، تصمیم‌گیری برنامه‌ریزی و اجرا بکند.

در تعریف پایگاه مقاومت آمده است که پایگاه مقاومت یک واحد راهبردی است. مفهوم واحد راهبردی در این است که پایگاه در تصمیم‌گیری دارای استقلال است؛ از جمله استقلال در اجرا است و در چهارچوب سیاست‌هایی که سازمان بسیج به او ابلاغ می‌کند و در جهت تحقق آن چشم‌اندازی که به او ابلاغ شده، عمل کند.

پایگاه مقاومت بسیج، اصلی‌ترین رده و سلول حیاتی سازمان بسیج است.

ساختار پایگاه مقاومت

پایگاه مقاومت در وهله اول دارای یک فرمانده پایگاه است. در شرایطی که پایگاه قرار است یکپارچه عمل کند، نقش فرمانده گردان را ایفا می‌کند. شاید دوستان سؤال کنند جانشین کجاست؟ معمولاً هر پایگاه یک جانشین دارد ولی در آن شماتیکی که می‌خواهند ارائه کنند، ما آن را اینجا ارائه نکرده‌ایم و در واقع هر فرمانده پایگاهی جانشین دارد.

یک مجمع عالی مشورتی و یا یک ستاد راهبردی متصل به پایگاه مقاومت وجود دارد. در این مجمع عالی مشورتی- همان‌طوری که عرض کردیم - تمام افراد صاحب نفوذ در جهت تحقق اهداف پایگاه در یک محله که می‌توانند به بسیج کمک کنند، در اینجا گرد هم آمده و در جهت دستیابی به اهدافی که به پایگاه ابلاغ شده، به فرمانده پایگاه مقاومت کمک و یاری می‌کنند. این افراد می‌توانند از هیئت‌امنا باشند، افراد شخیص مسئول در منطقه باشند، افراد صاحب نفوذ در منطقه باشند و افرادی که پذیرا نیستند که در این سازمان، سازمان‌دهی شوند اما به بسیج علاقه‌مند هستند و می‌خواهند به بسیج کمک کنند. فرمانده پایگاه در فعالیت‌هایی که قرار است انجام دهد با این افراد هم مشورت می‌کند و از موقعیت این دسته از افراد در جهت رسیدن به اهدافش استفاده می‌کند.

پایگاه یک معاون بازرسی دارد که وظایفش در این ساختار به صورت دقیق روشن هست. مأموریت مشخصی دارد که در واقع آن مأموریت را دوستان مطالعه می‌فرمایند. این یک ساختار استاندارد برای پایگاه است. آنجا که عرض کردیم ساختار پایگاه مقاومت، فوق‌العاده منعطف است، این به صورت شکل‌های مختلفی در خواهد آمد که در بخش انواع پایگاه مقاومت تشریح خواهد شد.

پایگاه مقاومت استاندارد، دارای پنج معاون عمومی است:

- معاون اداری، پشتیبانی

- معاون فضای مجازی یا فاوا

- معاون طرح و برنامه‌ریزی

- تربیت و آموزش

- نیروی انسانی

که هرکدام از اینها وظایف و مأموریتی دارند. در واقع این معاونین عمومی یا ستاد عمومی پایگاه است که فرمانده پایگاه مقاومت را در انجام مأموریت‌هایش یاری می‌رسانند.

همان‌طور که گفته شد، پایگاه مقاومت دارای دو ستاد است؛ یک ستاد عمومی و یک ستاد تخصصی که این ستاد تخصصی نیز فرمانده پایگاه مقاومت را در انجام مأموریت‌های ۷ گانه

یاری می‌کند. و اما معاونان تخصصی فرمانده پایگاه عبارتند از:

- معاون فرهنگی - سیاسی

- معاون سازندگی

- معاون تربیت بدنی

- معاون علمی پژوهشی

- معاون عملیات

- معاون امداد و نجات

- معاون اطلاعات

این معاونین فرمانده پایگاه را در عرصه‌های مختلف نقش‌آفرینی مساعدت می‌کنند. این قسمت هم که مشاهده می‌فرمایید یکی از ابعاد پایگاه مقاومت است که بعداً بیشتر تشریح می‌شود. همان‌طور که می‌دانیم یکی از ابعاد پایگاه مقاومت، بُعد سنی پایگاه است که در اینجا به ۶ واحد سنی تقسیم‌بندی شده است.

واحد نخست، نونهالان است که مختص خواهران می‌باشد. همان مهد قرآن‌ها و مهدکودک‌هایی است که در مساجد ایجاد می‌شود.

واحد دوم، کودکان است که این واحد هم سازمان‌دهی نمی‌شود؛ این قابلیت در پایگاه مقاومت وجود دارد که درواقع این واحد کودکان سازمان خاصی ندارد. کودکانی هستند که سنین مشخصی دارند؛ زیر ۱۱ سال هستند. این دسته از افرادی که نمی‌توانیم در این گروه‌ها سازمان‌دهی کنیم، در فعالیتهای فرهنگی و معرفتی خاصی در پایگاه برایشان برنامه‌ریزی می‌شود تا وقتی به سن خاصی رسیدند در گروه‌ها جذب شوند.

واحدهای دیگر به ترتیب: نوجوانان و جوانان، میان‌سالان و پیشکسوتان می‌باشد.

نکته قابل توضیح اینکه توسعه این واحدهای سنی تابعی است از فراوانی سنی افراد بسیجی. ممکن است پایگاهی باشد که همه افراد آن پایگاه نوجوان باشند. در اینجا پایگاه مقاومت از سن نوجوانان می‌شود، تمام گروه‌هایشان از نوجوانان می‌شود. یک جایی ممکن است جوانان باشند. یک جایی ممکن است ترکیبی از اینها باشد؛ یعنی یک گروه صالحین بیشتر نداشته باشیم که در این صورت دیگر تقسیم‌بندی سنی را نداریم؛ به عبارت دیگر تقسیم‌بندی سنی، تابعی است از فراوانی سنی افراد بسیجی در پایگاه.

اینجا قسمت که مشاهده می‌شود، گروه‌های صالحین هستند. به مجموع گروه عام و خاص، گروه صالحین گفته می‌شود. هر گروه صالحین، دارای یک سرگروه است که درواقع مسئولیت و فرماندهی این گروه یعنی گروه عام و خاص صالحین را به عهده دارد.

در بحث گروه خاص، به عضویتی فعال می‌گویند که عضو گروه خاص باشد و اگر کسی عضو

گروه خاص نباشد اگرچه در گذشته هم پرونده فعال داشته باشد، دیگر عضو فعال به حساب نمی‌آید.

از سال آینده کسانی عضو فعال خواهند بود که حتماً می‌باید عضو گروه صالحین باشند. گروه عام هم اعضای عادی بسیج هستند که در واقع این اعضای عادی به اعضای فعال وصل می‌باشد.

ساختار پایگاه : ساختاری چند بعدی

همان‌طور که بیان شد، پایگاه دارای ۴ بُعد می‌باشد و به عبارتی دارای ۴ نوع کارکرد است. ساختار پایگاه در همه ابعاد و یا کارکردها به هم نمی‌ریزد؛ یعنی هیچ تفاوت و تغییرات ساختاری نخواهیم داشت؛ همه افرادی که سازمان‌دهی شده‌اند در شرایط و اقتضائاتی که در پایگاه برایشان فراهم می‌شود، و در برنامه‌های که دارند فعالیت می‌کنند.

یک بُعد ساختار، بُعد معرفتی، تربیتی و بصیرتی صالحین است؛ یعنی هنگامی که پایگاه مقاومت در قالب گروه‌های خاص و عام درصدد اجرای برنامه‌های صالحین در درون پایگاه مقاومت است.

بعد دیگر، ساختار تخصصی و نقش‌آفرینی است در آنجایی که بیان شد پایگاه مقاومت دارای ۷ مأموریت نقش‌آفرینی است. در واقع اینجا هم ساختار تغییر پیدا نمی‌کند. نکته قابل‌توجه و تأمل در این است که تمام فعالیت‌های نقش‌آفرینی ۷ گانه پایگاه مقاومت حتماً باید در قالب گروه‌های صالحین انجام شود. در پایگاه مقاومت کار را به صورت فله‌ای انجام نخواهیم داد. هر گروه صالحین در حوزه نقش‌آفرینی با توجه به مأموریتی که به او واگذار می‌شود، موظف است مأموریت اجرا کند؛ به عبارت دیگر تمام اعضای بسیج در قالب گروه صالحین به صورت سازمان‌یافته فعالیت می‌کنند. اگر فعالیت سازندگی است، این گروه، فعالیت سازندگی می‌کند؛ اگر فعالیت فرهنگی است، این گروه فعالیت فرهنگی می‌کند. در آنجایی که ۷ معاونت بیان گردید، درون هر گروه یک هسته تخصصی وجود دارد که این‌شالله آن را تشریح خواهیم نمود. بُعد سوم پایگاه مقاومت، ساختار تجمیع و یکپارچه است که در واقع همان گردان‌های عاشورا و الزهرا است؛ یعنی زمانی که پایگاه مقاومت قرار است از همه اعضای بسیج در یک مأموریت فرهنگی، اجتماعی، امدادی و یا احیاناً رزمی به صورت یکپارچه استفاده کند، در اینجا پایگاه به گردان تبدیل می‌شود. سؤال این است آیا ما تغییرات تشکیلاتی خواهیم داشت؟ خیر هیچ تغییر تشکیلاتی نخواهیم داشت. تمام اعضای گردان عاشورا همان اعضای پایگاه مقاومت هستند؛ به عبارتی گروه‌های صالحین می‌شوند دسته و آن گروه‌هایی که به صورت واحدهای سنی جوانان، نوجوانان مشخص کردیم، با توجه به تعداد گروه‌ها و با توجه به شرایط سنی و فراوانی سنی افراد به گروهان تبدیل می‌شود. در آینده آن را بیشتر تشریح خواهیم نمود.

یک گروه‌بندی هم گروه‌بندی سنی و تحصیلاتی است. یک توضیح مختصر این است که اگر در پایگاه مقاومت قرار است کارهای تربیتی انجام بدهیم، افراد در سنین متفاوت، دانش‌ها و معرفت متفاوتی دارند. نکته بعدی اینکه افراد از نظر سنی دارای روحیات خاصی هستند. برای اینکه انسجام در پایگاه مقاومت بیشتر باشد و از طرفی بتوانیم مأموریت‌های تربیتی و معرفتی را به نحو احسن انجام بدهیم، در اینجا است که یکی از ابعاد پایگاه مقاومت، سنی و تحصیلاتی است.

سؤالی که در اینجا مطرح است اینکه چرا تحصیلاتی را در اینجا نیاوردیم؟ اگر یک پایگاه مقاومت، دارای دو گروه صالحین خاص باشد، فرمانده پایگاه مقاومت می‌تواند برای این افراد از گروه تحصیلات عالی و تحصیلات تا دیپلم را برنامه‌ریزی کند. همان‌طور که در قبل بدان اشاره شد، آن انعطاف بدین علت برایش ایجاد گردید که اگر سن این افراد با تحصیلات آنها هماهنگ بود، در این گروه‌بندی سازمان‌دهی می‌شوند.

درواقع ساختار صالحین که گفته شد گروه تربیتی، یعنی آن بعد تربیتی، معرفتی، بصیرتی، چون هدف اصلی در پایگاه مقاومت، انسان‌سازی است؛ این رسالت همان رسالت انبیا است. اگر قرار است به هدف جامعه اسلامی برسیم، باید تک تک افراد در جامعه ساخته شوند، همان‌طور که حضرت امام (ره) می‌فرمایند: اگر تک تک افراد جامعه سالم باشند، اگر تک تک افراد جامعه صالح باشند، آن جامعه اصلاح خواهد شد؛ بنابراین در اینجا همه افراد بسیجی که عضویت پایگاه مقاومت را پذیرفته‌اند، باید در گروه‌های صالحین سازمان‌دهی شوند و یا در قالب گروه خاص که حداقل در شرایط فعلی، یک جلسه در هفته شرکت کنند که این‌ها اعضای فعال هستند و یا در قالب گروه عام که می‌باید حداقل هر ۱۵ روز یک جلسه شرکت کنند.

نکته دیگری که حائز اهمیت است برای اینکه فرماندهان پایگاه‌ها و اعضای شورای پایگاه کاملاً درگیر مأموریت‌های اجرای صالحین و یا مأموریت‌های دیگر نشوند و در جهت تقویت و ارتقاء معنوی و بصیرت و معرفت دینی خودشان هم اقدام نکنند، در اینجا اعضای شورای پایگاه مقاومت هم به عنوان یک گروه صالحین خاص خواهند بود که علاوه بر جلسات مختلفی که برای انجام مأموریت پایگاه دارند، در این گروه‌ها شرکت کنند و به ارتقاء معنویت و بصیرت سیاسی و دینی خودشان بیفزایند.

این قسمت بر روی شکل توضیح داده می‌شود:

گفته شد هر یک از اعضا، ۱ گروه و ۷ هسته دارد. هر هسته دارای ۱ مسئول و ۲ عنصر است. هر یک از اعضا فعال عضو گروه صالحین خاص، وظیفه دارند تا پایان برنامه ۵ ساله پنجم، بین ۲ تا ۵ نفر را جذب کنند؛ درواقع هر یک از این اعضا فعال، چندین مسئولیت دارند. آنجا که گفته شد انسجام این ساختار و سازمان به مراتب بیشتر از انسجام ساختار و سازمان قبلی

بوده، به این خاطر است که در ساختار و سازمان قبلی، پایگاه مقاومت یا نیروی انسانی پایگاه مقاومت، افراد را با تبلیغات جذب می‌کرد اما در ساختار فعلی، هر یک از اعضای فعال وظیفه دارند بین ۲ تا ۵ نفر میانگین ۳ نفر افراد را جذب کنند.

نکته بعدی آن گسستی که در گذشته میان اعضای عادی و اعضای فعال به علت ساختار پایگاه مقاومت داشتیم، دیگر در این ساختار وجود ندارد. درست است افراد عادی به لحاظ مشغله و یا شرایطی که دارند نمی‌توانند پیوسته در گروه‌های خاص شرکت کنند؛ ولی نسبت به مسائل و اطلاعاتی که ردوبدل می‌شود باید پیوسته مطلع گردند؛ یعنی جریان اطلاعات از سرگروه صالحین به واسطه این گروه‌ها، گروه‌های خاص و یا عناصر داخل هسته‌ها به سمت اعضا عادی انتقال می‌یابد.

وقتی می‌گوییم حداقل یک گروه صالحین خاص داشته باشد، هدف ما از ۹ نفر تا ۲۱ نفر است. سرگروه صالحین و فرمانده پایگاه مقاومت، مهم‌ترین رکن و اساسی‌ترین بخش ساختار پایگاه است؛ به عبارت دیگر اگر سرگروه‌های قوی، توانمند و فکوری داشته باشیم؛ این سرگروه به راحتی می‌تواند مأموریت پایگاه مقاومت را که به او واگذار می‌کنند، در حد یک گروه انجام دهد؛ یعنی مسئولیت اصلی در پایگاه تقسیم‌بندی شده است.

در خصوص مراحل پیاده‌سازی این ساختار آنچه مهم است، مرحله پیاده‌سازی می‌باشد؛ البته این ساختار در تاریخ ۴/۱۹ به سراسر کشور ابلاغ شده است و همه فرماندهان موظف‌اند تا پایان سال این ساختار را پیاده‌سازی و همه اعضای بسیج را سازمان‌دهی کنند.

نکته مهم در پیاده‌سازی، توجیه کردن همه افراد است. همه عناصر چه بسیجی و چه فرمانده پایگاه مقاومت، می‌باید نسبت به این ساختار توجیه شوند و همه اعضای بسیجی فعال هم باید در این ساختار سازمان‌دهی گردند.

ممکن است سؤال پیش آید که اعضاء فعالی داریم که نمی‌توانند عضو گروه صالحین باشند. بر اساس ابلاغ و تعریفی که برای اعضا فعال صورت گرفته است، اعضاء فعال علاوه بر این که می‌بایست واجد شرایط و شاخص‌های فرد فعال- که در ابلاغیه نیروی انسانی آمده- باشند، حتماً باید عضو گروه خاص باشند. اگر عضو گروه خاص صالحین نباشند، عضو فعال به حساب نمی‌آیند. تا پایان سال هم فرصت داده شده که تمامی اعضا فعال گذشته باید توسط فرمانده محترم پایگاه مقاومت دعوت بشوند. این‌طور نیست که بگوییم هرکسی خودش می‌آید. نه؛ فرمانده پایگاه مقاومت وظیفه دارد این افراد را دعوت کند و تمام این عزیزان را که شرایط ما را پذیرفته‌اند می‌توانند عضو فعال بشوند. اگر نپذیرفتند از سال ۹۰ در واقع کارتشان هم حذف می‌شود و برای آنها کارت صادر نمی‌شود و هیچ‌گونه خدماتی هم داده نمی‌شود.

سؤال دیگری هم ممکن است مطرح باشد که حالا اگر یک پایگاه مقاومت، حداقل نتواند یک

گروه صالحین داشته باشد، چه باید کرد؟ پایگاه مقاومتی که دارای یک گروه صالحین حداقل نباشد، پایگاه مقاومت نیست؛ اما در این ابلاغیه فرصت داده شد که عزیزان تا آخر سال تلاش کنند که حداقل ۱۸ نفر عضو فعال بتوانند جمع کنند که پایگاهشان حفظ گردد؛ در غیر این صورت از سال آینده این پایگاه مقاومت لغو می‌شود.

برای سهولت پیاده‌سازی این کار، کمیسیون‌هایی در سطح ناحیه و در سطح سپاه استان پیش‌بینی شده و در حوزه مقاومت، با دعوت کردن از فرماندهان پایگاه مقاومت و یا در استان، فرماندهان حوزه و در ناحیه، فرماندهان پایگاه که در خصوص پیاده‌سازی، نظرات این عزیزان را هم مدنظر قرار گیرند.

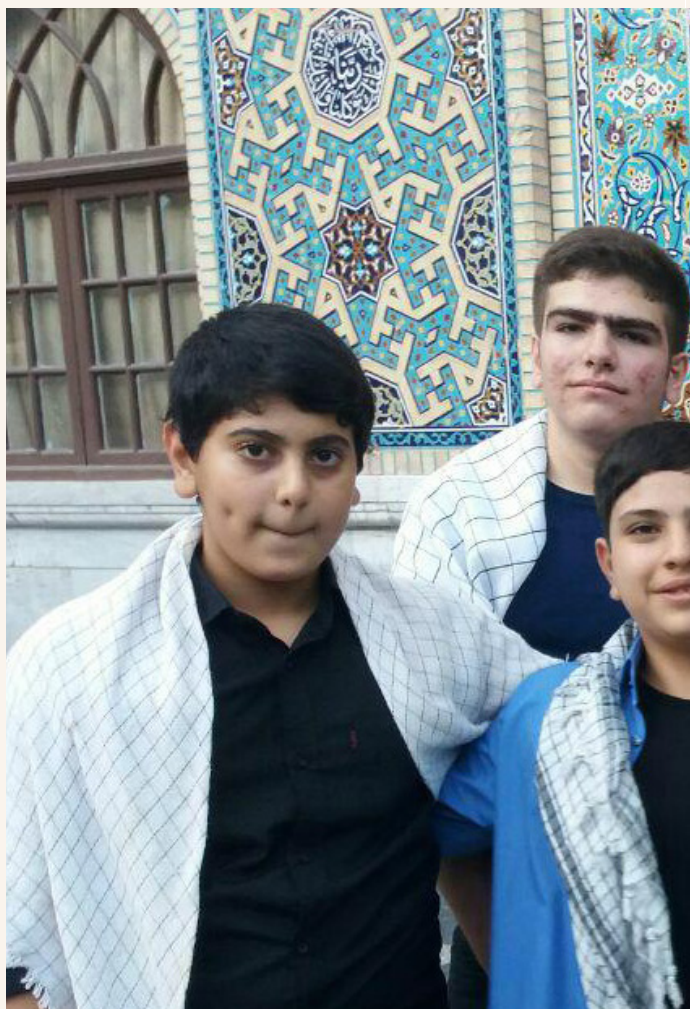
خواهش ما این است که دوستان به صورت صوری با این موضوع برخورد نکنند. حتماً باید در جهت کیفیت و ارتقاء این ساختار و سازمان در پایگاه مقاومت توجه ویژه کنند. ارتقاء هم به توجیه کردن افراد برمی‌گردد. اگر افراد بسیجی کاملاً توجیه شوند، اینجا در واقع استقبال بسیار زیادی دارند و قطعاً ساختار و سازمان پایگاه مقاومت فعلی با این توصیف و ابعادی که برایش در قالب گروه‌های صالحین، مشخص شده، با ساختار و سازمان پایگاهی که در آینده ان‌شاءالله شکل پیدا می‌کند، کاملاً قابل تفاوت خواهد بود.

سؤال بعدی این‌که گردان عاشورای فعلی را چه کنیم؟ ما یک گردان امام علی (ع) داریم، ما یک گردان امام حسین (ع) داریم.

استقبالی که عزیزان بسیجی نسبت به عضویت در گردان عاشورا داشتند و از طرفی نمی‌توان گفت که یک عده از بسیجیان که عضو گردان هستند، فقط باید کار رزمی یا دفاعی انجام بدهند. از طرفی هم جغرافیایی که پایگاه در آن جغرافیا مأموریت ایفا می‌کند، در آن جغرافیا باید سازوکارهای رزمی و دفاعی هم پیش‌بینی بشود. گردان در پایگاه مقاومت رفته است و ارکان گردان در حوزه مقاومت تحت عنوان یگان ذوالفقار باقی می‌مانند. مأموریتشان هم این است که به فرمانده حوزه مقاومت در تمرینات اداره گردان کمک کنند در شرایطی که می‌خواهیم از پایگاه به عنوان گردان استفاده کنیم.

فصل سوم:
طرح شهيد دستواره

بخش اول: چستی طرح شهید دستواره

طرح شهید دستواره طرحی بر مبنای یکی از مهم‌ترین اصول و روش‌های تربیتی است که این اصل و روش با روش تربیتی و الگویی می‌باشد. که بسیار در نگاه دینی مورد توجه قرار گرفته است. هم در بعد فردی و هم در بعد جامعه حائز اهمیت است. این که قرآن کریم می‌فرماید: «لقد کان فی رسول الله اسوه حسنه» پیامبر عظیم شان اسلام و اهل بیت عصمت و طهارت (ع) هم در زندگی اجتماعی و هم در تحقق حکومت اسلامی، دولت اسلامی و تمدن اسلامی به عنوان یک الگو و اسوه هستند. که باید زندگی، گفتار و سیره و منش و روش آنها را سرلوحه همه کارها، سیاستها و اهداف خود قرار دهیم. طرح شهید دستواره با سیاست و هدف کلان؛ الگوشناسی، الگوسازی و الگو دهی در عرصه تربیتی و طرح صالحین در سال ۱۳۹۱ در معاونت تعلیم و تربیت بسیج سپاه محمد رسول الله (ص) تهران بزرگ پایه ریزی گردید و در سال ۱۳۹۲ تکمیل گردید که هدف میانی طرح شناسایی، تقویت و رشد و ارتقاء و معرفی ۱۱۰ پایگاه برادر و ۱۱۰ پایگاه خواهر در شاخص تربیتی بود که این مهم با سطح بندی پایگاه‌ها به سه سطح (ا و ۳ و ۲) تحقق پیدا کرد و قرار است ان شالله هر ساله تعداد این پایگاه‌ها بیشتر شده و از جهت کیفی و عمق بخشی و تعالی محتوا و روش رشد و ارتقاء خوبی به وجود آید.

طرح شهید دستواره یک راهبرد اجرائی مهم و اساسی تحت عنوان (راهبرد اجرائی شبکه سازی) دارد که شبکه سازی بخش برادران کمی متفاوت تر از بخش خواهران می‌باشد که توضیح آن خواهد آمد.

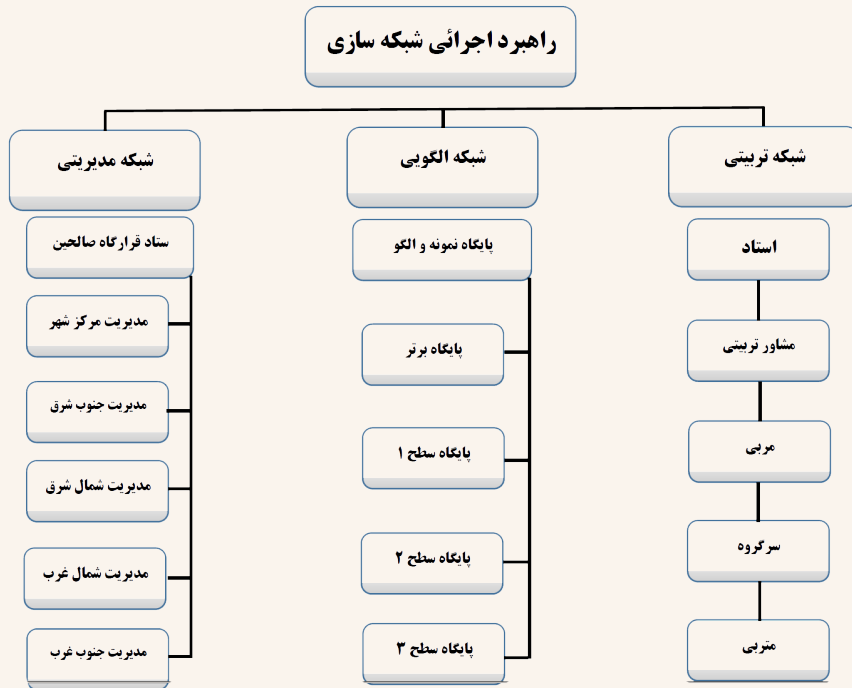
در بخش برادران شهر تهران بزرگ به ۳ محور تقسیم شده است که در هر محور چهار الی پنج ناحیه حضور دارند البته با توجه به جامعه آماری پایگاه‌های مقاومت بسیج در برخی نواحی، نواحی مانند کربلا حضرت مسلم بن عقیل خود به تنهایی یک محور می‌باشند که در هر محور با توجه به شاخص تعیین شده تعدادی پایگاه برتر، سطح ۱، ۲ و ۳ وجود خواهد داشت که این پایگاه‌ها به صورت یک شبکه ارتباطی و در موضوع «تربیتی و الگویی» با یکدیگر مرتبط خواهند بود. امید است راهبرد اجرائی منتج به ایجاد پایگاه‌های الگو و اسوه در شاخص‌های مهم تربیتی و فرهنگی شود و در آینده نه چندان دور شاهد رشد و ارتقاء پایگاه‌ها در زمینه‌های مختلف در بین پایگاه‌ها باشیم.

توضیح اجمالی طرح

اصل طرح اینگونه خواهد بود که با راه اندازی یک شبکه منسجم و هرمی شکل ارتباطی در بین پایگاه‌های طرح شهید دستواره زمینه ایجاد سیاست و هدف طرح شهید دستواره مبنی بر الگوسازی و الگودهی پایگاه‌های نمونه به خصوص در شاخص‌های تربیتی و فرهنگی، بوجود خواهد آمد که این مهم با شناسایی پایگاه‌های نمونه و برتر در نقاط مختلف شهر

و یکپارچه کردن اهداف و نگرشها و برنامه های کلی آنها و حمایت از این پایگاه ها آغاز، با شناسایی ۵ پایگاه برتر در شاخص صالحین و با اتصال سطوح مختلف به این پایگاه ها این شبکه الگوسازی محقق خواهد شد . این طرح و شبکه قرار است در سه وجه و عنوان ایجاد شود که به قرار زیر می باشد:

شبکه تربیتی

آن چیزی که در این طرح مهم می آید ایجاد پایگاه های نمونه و الگو و استفاده از فرماندهان این پایگاه ها که همگی طلبه و روحانی هستند ، به عنوان مشاور و کارشناس تربیتی نقش مهم و بسزایی در تحقق طرح ایفا نمایند. نکته مهم این است که روح و نگرش طرح بر مبنای چرخه و ساختار تربیتی شکل گرفته است که هر کدام از این پنج نفر روحانی به عنوان مشاور و کارشناس تربیتی علاوه بر اینکه خود با یک استاد (حجة الاسلام و المسلمین دسمی) مرتبط می باشند قرار است با ارائه مشاوره تربیتی و مدیریتی به مربیان و سرگروه های طرح صالحین این شبکه و چرخه تربیتی را کامل نمایند.

- برنامه های پیشنهادی برای این چرخه تربیتی عبارت است از :
- ۱- برگزاری حلقه های مربیان برای هر سطح ، یک جلسه در هفته (مثلا روزهای جمعه) که برای هر سطح در ماه یک جلسه برگزار خواهد شد
  - ۲- برگزاری دوره های تخصصی و تداوم آموزش ویژه مربیان و سرگروه ها
  - ۳- پیگیری بسته های محتوایی و اقدامات خدمات تفریحی و رفاهی ویژه مربیان و سرگروه‌ها (در صورت امکان)

بخش دوم: شاخص‌های طرح شهید دستواره

شاخص و مبنای سطح بندی پایگاه‌های طرح شهید دستواره (برادران) از این قرار طراحی گردید:

سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱	برتر	سطح پایگاه	
				فرمانده	عنوان
در حد سرگروه	در حد سرگروه	در حد مربی	در حد مربی	فرمانده	اصل ^۱
رو حانی یا طلبه	رو حانی یا طلبه	رو حانی یا طلبه	روحانی یا طلبه	مربی	اصل
۵۰ درصد طلبه و دانشجو	۶۰ درصد طلبه و دانشجو	۷۰ درصد طلبه و دانشجو	۸۰ درصد طلبه و دانشجو	سرگروه	اصل
۵۰ درصد	۶۰ درصد	۷۰ درصد	۸۰ درصد	مسجد محوری ^۲	اصل
۳۰ درصد در حد سرگروه	۴۰ درصد در حد سرگروه	۸۰ درصد در حد سرگروه	۸۰ درصد در حد سرگروه	شورای پایگاه	فرع ^۳
حداقل ۴ گروه	حداقل ۶ گروه	حداقل ۸ گروه	حداقل ۱۰ گروه	تعداد حلقات	فرع
۵۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۶۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۷۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۸۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	سطح سنی حلقات	فرع
۱ برنامه نوجوان، ۱ برنامه جوان	۲ برنامه نوجوان، ۱ برنامه جوان	۲ برنامه نوجوان، ۲ برنامه جوان	۳ برنامه نوجوان، ۲ برنامه جوان	برنامه‌های حلقات نوجوان و جوان	فرع
حداقل ۱ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۲ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۳ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۴ برنامه فرهنگی در سال	برنامه‌های محله	فرع

۱ در تمام سطوح پایگاه‌ها غیر قابل تغییر می‌باشد.

۲ شروع یا ختم جلسات گروه‌های صالحین با نماز جماعت مسجد و حضور متریبیان در نماز جماعت

۳ عنوان مذکور اگر در سطح مشخص شده، وجود نداشته باشد از معیار سطح بعدی استفاده می‌گردد.

سطح پایگاه	سطح			فرع
	سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱	
خانواده	ارتباط مستمر ماهانه و ۱ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۱ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۲ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۲ جلسه در سال
مدرسه	ارتباط با ۱ مدرسه	ارتباط با ۱ مدرسه	ارتباط با ۲ مدرسه	ارتباط با ۲ مدرسه

شاخص و مبنای سطح بندی پایگاه‌های طرح شهید دستواره (خواهران) از این قرار طراحی گردید:

سطح پایگاه	سطح			فرع
	سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱	
فرمانده	در حد سرگروه	در حد سرگروه	در حد مربی	در حد مربی
مربی	طلبه یا کارشناس معارف	طلبه یا کارشناس معارف	طلبه یا کارشناس معارف	طلبه یا کارشناس معارف
سرگروه	۵۰ درصد طلبة و دانشجو	۶۰ درصد طلبة و دانشجو	۷۰ درصد طلبة و دانشجو	۸۰ درصد طلبة و دانشجو
مسجد محوری	۵۰ درصد	۶۰ درصد	۷۰ درصد	۸۰ درصد
شورای پایگاه	۳۰ درصد در حد سرگروه	۴۰ درصد در حد سرگروه	۸۰ درصد در حد سرگروه	۸۰ درصد در حد سرگروه
تعداد حلقات	حداقل ۴ گروه	حداقل ۶ گروه	حداقل ۸ گروه	حداقل ۱۰ گروه
سطح سنی حلقات	۵۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۶۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۷۰ درصد حلقات نوجوان و جوان	۸۰ درصد حلقات نوجوان و جوان
برنامه‌های حلقات نوجوان و جوان	۲ برنامه نوجوان، ۱ برنامه جوان	۲ برنامه نوجوان، ۲ برنامه جوان	۳ برنامه نوجوان، ۲ برنامه جوان	۳ برنامه نوجوان، ۲ برنامه جوان

سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱	برتر	سطح پایگاه	
				عنوان	فرع
حداقل ۱ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۲ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۳ برنامه فرهنگی در سال	حداقل ۴ برنامه فرهنگی در سال	برنامه‌های محله	فرع
ارتباط مستمر ماهانه و ۱ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۱ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۲ جلسه در سال	ارتباط مستمر ماهانه و ۲ جلسه در سال	خانواده	فرع
ارتباط با ۱ مدرسه	ارتباط با ۱ مدرسه	ارتباط با ۲ مدرسه	ارتباط با ۲ مدرسه	مدرسه	فرع

هم اکنون باتوجه به اینکه نظام خدمت رسانی به پایگاه‌ها و حلقات تربیتی (اردوها، دوره‌های تخصصی و...) بر اساس سطح آنها در این طرح اجرا می‌گردد رقابت مناسبی در بین پایگاه‌های مقاومت برای رشد و قرارگیری در سطح بالاتر وجود دارد و عملاً گفتمان تربیتی در بین کلیه پایگاه‌ها رواج پیدا نموده است. این طرح به صورت بومی در استان‌ها و نواحی دیگر نیز قابل پیاده‌سازی می‌باشد.

فصل چهارم: طرح شهيد بهنام محمدي

ماندگاری و بالندگی انقلاب اسلامی با تمامی اهداف بلند و ارزشمند آن، مانند هر مکتب مادی یا معنوی دیگر بستگی کامل به دو امر دارد که عبارتند از تولید فکر پیش برنده و تربیت انسان‌هایی باورمند، فعال و اثرگذار مبتنی بر ارزش‌های انقلاب و به همین علت است که مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «در بلند مدت هیچ چیز به اندازه تعلیم و تربیت اهمیت ندارد».

این ضرورت و اهمیت هنگامی دوچندان می‌شود که باور کنیم انقلاب اسلامی می‌تواند مقدمه خیزش و تشکیل تمدن نوین اسلامی و مقدمه ساز عصر ظهور باشد.

ظرفیت‌های عظیم تمدنی اسلام ناب به سبب جامعیت و خاتمیت این دین و ماهیت فراگیر انقلاب اسلامی و داعیه‌های بنیادین و متفاوت آن با تمامی انقلاب‌های بشری قرون اخیر در راستای پایه گذاری تمدنی الهی با آموزه‌های قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام ایجاب می‌نماید ضمن شناخت صحیح مقتضیات و نیز سرمایه‌های مادی و معنوی موجود؛ شرایط هم افزایی و بکارگیری هدفمند آن‌ها از سوی تمامی دغدغه مندان، دست اندرکاران و مسئولان ذیربط فراهم شود تا تربیت نسل تمدن ساز و تراز انقلاب اسلامی در چارچوب یک تشکیلات جوان، مومن، انقلابی و پای کار تحقق یابد.

بدون شک و بر اساس اصول عقلی و نقلی، چنین سرمایه گذاری عظیمی باید در آماده ترین قشر و اعضای جامعه یعنی کودکان و نوجوانان صورت پذیرد. امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند: «إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِيثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أُلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبِلَتْهُ؛ جز این نیست که دل نوجوان همچون زمین میان تهی است، هر چه در آن افشاندن شود، همان را می‌پذیرد.»

بخش اول: کلیات طرح بهنام محمدی

اگرچه جدیت و تلاش همه‌ی نهادها؛ سازمان‌ها و اثرگذاران دولتی و مردمی برای نیل به هدف گفته شده مفید و مغتنم خواهد بود لیکن پایه‌ی اصلی حرکت و ان شاءالله موفقیت چنین اقدام مهمی؛ نقش آفرینی بنیادین سه رکن قطعی تربیتی در جامعه‌ی اسلامی است که عبارتند از:

الف) ارکان اجرای طرح

۱- **خانواده:** در جامعه اسلامی مطلوب؛ تربیت و تعالی مادی و معنوی انسان از نهاد خانواده شروع می‌شود و در نهاد خانواده تداوم و رشد می‌یابد. پدران و مادران آگاه و دلسوز اولین و اصلی ترین متولیان و مسوولان سعادت بخشی به فرزندان در هر شرایطی هستند و سایر نهادها صرفاً می‌توانند به عنوان یار و همکار در خدمت اهداف مقدس خانواده قرار گیرند. به فرموده‌ی بنیان گذار انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ع) «خانواده، مبنای جامعه ماست.

اگر خانواده‌ها- از نظر اخلاقی- متزلزل شوند، تمام جامعه ما متزلزل خواهد شد». بنابر این نهاد خانواده در هر اقدام و حرکت کوچک یا بزرگ تعالی جویانه باید نقش و جایگاه جدی و فعال داشته باشد.

۲- مدرسه: در دوران معاصر از مهمترین نهادهایی که می‌توانند نقشی بسیار بنیادین و ماندگار در سرنوشت فرزندان و نسل‌های جامعه داشته باشند مدارس هستند. مدرسه خوب مدرسه‌ای است که در آماده سازی شایسته‌ی نظری و عملی فرزندان برای ورود آگاهانه و فعال به محیط واقعی جامعه و مقتضیات آن در کنار خانواده باشد. مدارس فعلی که در بر گیرنده‌ی بهترین دوران و ساعات زندگی انسان‌ها برای یاد گرفتن و پرورش یافتن هستند، می‌توانند نقش منحصر بفردی در تعیین راه و رسم زندگی و چگونگی پیمودن آن برای هر فرد از مخاطبان ایفاء کنند. رهبر معظم انقلاب اسلامی در این باره می‌فرماید: «نقش معلم و مربی در جامعه ما؛ نقش تراز اول است. در حقیقت سنگر مبارزه با کفر و ظلم و استکبار جهانی و قلدری شیاطین سیاسی عالم همین سنگر مدرسه و تعلیم و تربیت و فرهنگ است»^۱.

۳- مسجد: آنچه خانواده و مدرسه را سعادت بخش و هدایت گر می‌نماید و هیچ جایگزینی در زندگی بشر ندارد دین الهی و آموزه‌های وحیانی است که از پیش از تولد تا پس از مرگ روشن کننده راه و تضمین کننده موفقیت است. دین مبین اسلام نماد و پایگاه همگانی و همیشگی زندگی الهی انسان را در مسجد قرار داده و بویژه تربیت و تأدیب فردی و تشکیلاتی او را در این پایگاه مستقر کرده است. به عبارت دیگر اگر تربیت توحیدی انسان با محوریت خانه‌ی خدا پیش نرود و ماندگار نشود همواره در معرض انواع آسیب‌ها و انحرافات خواهد بود. در آخر آنکه به فرموده معمار بزرگ انقلاب اسلامی: «از مسجد باید امور اداره بشود»^۲ با توجه به آنچه گفته شد طرح اعتلای بسیج دانش آموزی (شهید بهنام محمدی) به عنوان طرحی جامع و اجرایی بر اساس دیدگاه‌های تربیتی بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی امام خمینی رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری حفظه الله تعالی و بر مبنای اتصال هم افزا و هدفمند سه رکن تربیتی مذکور؛ پایه ریزی شده تا با بهره مندی از رهنمودهای دو امام انقلاب اسلامی، تربیتی مطابق با اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله شکل گیرد.

با مطالعات و بررسی‌های مفصل صورت گرفته در آثار و بیانات حضرت امام خمینی رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری حفظه الله تعالی و نیز استفاده از آراء و نظرات علمای تعلیم و تربیت؛ می‌توان پنج دسته از اهداف کلان را که

ب) اهداف اصلی طرح

در بر دارنده‌ی زیرشاخه‌های متعدد هستند به عنوان اهداف اصلی طرح معرفی نمود. اگرچه ممکن است در برخی دیدگاه‌ها و بررسی‌ها این اهداف با عناوین و تعداد متفاوتی ارایه شوند، لیکن در اغلب موارد ریشه‌ی تفاوت‌ها، تشابه‌های اسمی و هم پوشانی‌های مفهومی است که آسیبی به اصل مطلب نمی‌زند و بدیهی است که به هر میزان که تعاملات هدفمند سه رکن اصلی پیش گفته دقیق‌تر و صبورانه صورت گیرد؛ دستیابی به اهداف بیشتر و بهتر خواهد بود. این اهداف پنج گانه عبارتند از:

۱- عالم؛ عاقل و اهل فکر شدن مخاطبان: همانگونه که در روایات اهل بیت علیهم السلام تصریح شده خداوند متعال درکنار پیامبران الهی که حجت‌های بیرونی برای هدایت و سعادت بشر هستند، حجت و پیامبر درونی برای انسان قرار داده که همان عقل اوست و اگر تقویت نشود و بطور صحیح بکارگیری نشود امکان رستگاری او کاملاً از بین خواهد رفت. بر این اساس از مهم‌ترین اهداف هر نظام تربیتی الهی باید رشد و ارتقاء این سرمایه‌ی انسان باشد. کودک و نوجوان باید از همان ابتدای مسیر زندگی خود ضمن علاقه مند شدن به زندگی عالمانه؛ مهارت‌های تعقل و اندیشه ورزی را نیز فرا بگیرد و به کار بندد. تأکیدهای نظری و عملی بر یادگیری مفهومی و کاربردی و پرهیزهای واقعی از اکتفا به حفظیات و تقلیدگری‌های بی‌ریشه مقوم این هدف است و پیگیری آن در عین حال موفقیت‌های بیشتر درسی و مدرسه‌ای و شوق یادگیری را نیز در بر خواهد داشت. رهبر معظم انقلاب اسلامی حفظه الله تعالی می‌فرماید: «تعلیم فقط این نیست که ما مجموعه‌ای از معلومات را در کاغذ بگذاریم و به دانش‌آموز بدهیم و بگوییم بخوان؛ بعد هم برهه‌ای از سال را معین کنیم تا بیایند امتحان دهند؛ این، تعلیم حقیقی نیست. تعلیم باید طوری باشد که ذهن را بسازد، مغز را فعال کند و در درجه‌ی اول، شوق به دانستن را در دل متعلم ایجاد نماید. کسانی که بدون شوق، رشته‌ای را می‌خوانند، هرچه در آن رشته معلوماتشان زیاد شود، کارایی آن کسی را پیدا نخواهند کرد که با شوق و ذوق به سمت آن رشته رفته است. در همه‌ی رشته‌های علمی همین طور است؛ باید این شوق و ذوق، چه در اساس معلومات، چه در رشته‌های خاص معلومات- که بناست شما پایه‌ی آن را از دوره‌ی راهنمایی بریزید و آماده کنید- در دل متعلم ایجاد شود تا در درون او، این فعالیت فکری و مغزی و این شوق قلبی و نیز تلاشی که معلم شما پیش دست دانش‌آموز می‌گذارد، او را به يك عالم واقعی تبدیل کند. فقط «علم» نیست؛ «تربیت» کنار علم حتماً هست»^۱

به عبارت دیگر کودک و نوجوان در جامعه اسلامی باید گام به گام تفکر نقاد و خلاقانه را یاد بگیرد و قدرت چون و چرا پیدا کند و روحیه‌ی جستجوگری و اعتماد به نفس او تقویت شود. معظم له در تأکید قسمتی از این مقوله می‌فرماید: «خیلی‌ها در جامعه‌ی ما اصلاً تصور

نمی‌کنند که برای کودک هم فلسفه لازم است. برخی تصور می‌کنند فلسفه به معنای يك چیز قلمبه سلمبه‌ای است که يك عده‌ای در سنین بالا به آن توجه می‌کنند؛ این نیست. فلسفه شکل دادن فکر است، یاد دادن فهم کردن است، ذهن را به فهمیدن و تفکر کردن عادت دادن است؛ این از اول باید به وجود بیاید. قالب مهم است. اگرچه محتوا هم در همین فلسفه‌ی کودکان حائز اهمیت است، اما عمده شیوه است؛ یعنی کودک از اول کودکی عادت کند به فکر کردن، عادت کند به خرد ورزی؛ این خیلی مهم است.»

۲- مؤدب و مهذب دین مدار شدن مخاطبان: هدف دوم طرح؛ تقویت و تحکیم قوای گرایشی و ایمانی کودکان و نوجوانان بر اساس و منطبق بر آموزه‌های قرآن کریم و مکتب اهل بیت علیهم السلام است. شرطی سازی‌ها و ایجاد جامعه پذیریهی اخلاقی و شهروندی بدون ریشه‌ی الهی و وحیانی علیرغم ظاهر و معرفی زیبا در دوران تمدن بشری معاصر؛ فاقد عمق و ماندگاری لازم در زندگی انسان است و به همین علت به تولید ظاهر سازی؛ سرخوردگی و افسردگی و نیز تغییرات زیاد در شرایط مختلف منجر شده است. این در حالی است که نظام تأدیب و تربیت اسلام ناب؛ ریشه‌ی اخلاق را توحید قرار می‌دهد و تمامی دوست داشتن‌ها و دشمن داشتن‌های مادی و معنوی انسان را بر پایه‌ی خدا خواهی او تنظیم می‌نماید. ثمره‌ی چنین تربیتی پیدایش نظام جاذبه و دافعه صحیح و شروع یک سیره‌ی روشن برای زندگی آینده‌ی نسل تمدن ساز انقلاب اسلامی خواهد بود.

۳- کارآمد و توانمند شدن مخاطبان با روحیه جهادی و مسئولیت پذیری: در کنار تقویت ابعاد دانشی و گرایشی؛ توجه به ارتقاء سطح عمومی کارآمدی و توانمندی مخاطبان؛ متناسب با جنسیت و سن آنان و سپس استعدادیابی و هدایت‌های هدفمند تحصیلی و شغلی؛ از ضرورت‌ها و اهداف اصلی طرح محسوب می‌شود. دانش آموزان امروز جامعه اسلامی باید در ابعاد مختلف علمی و عملی اهل اقدام و روحیه جهادی تربیت شوند تا در عرصه‌های واقعی زندگی آماده پذیرش مسئولیت باشند. تعریف و تبیین اهداف متعالی و مسئولیت سپاری و بکارگیری واقعی نوجوانان از سوی سه رکن تربیتی پیش گفته -بطور هماهنگ و هدفمند- زمینه‌ی کاملاً مساعد بروز خلاقیت‌ها و استعدادهای آنان خواهد بود. رهبر فرزانه انقلاب اسلامی خطاب به معلمان و مربیان می‌فرمایند: «آموزش و پرورش مسئول تحویل دادن آدم‌های درس‌خوانده و کارآمد در همه‌ی سطوح است، اشتباه است اگر خیال کنیم آموزش و پرورش لزوماً مقدمه‌ی دانشگاه است؛ نه. بعضی دنیا و آخرت خودشان را به راه یافتن به دانشگاه وصل کرده‌اند. شنیده‌اید، جوانی که در کنکور رد شده، فرض کنید بلائی سر خودش آورده، یا افسردگی پیدا کرده، یا پدر و مادرش توسری بهش زده‌اند! نه آقا! دانشگاه راه رشد

علمی و راه رشد تحقیق است، بسیار خوب؛ این برای کشور لازم است. شما می‌دانید من مروج گسترش و عمق دانش هستم و بر این معنا اصرار دارم؛ اما این معنایش این نیست که ما فروشنده‌ی خوب نمی‌خواهیم، راننده‌ی خوب نمی‌خواهیم، کاسب خوب نمی‌خواهیم، تکنسین خوب نمی‌خواهیم... همت شما باید این باشد که در آموزش و پرورش کسانی را تربیت کنید که این‌ها به حد لازمی از فرزاندگی و دانائی و معلومات دست پیدا کنند که در هر جایی که انسانی مشغول کار هست، از این حد از دانش و فرزاندگی برخوردار باشد.^۱

۴- انقلابی آگاه شدن مخاطبان: در شرایط واقعی امروز جامعه و رویارویی و جنگ نرم همه جانبه نظام سلطه و استکبار جهانی علیه انقلاب اسلامی امکان زندگی بی تفاوت و بدون گرایش و همراهی یکی از دو جبهه وجود ندارد زیرا به تعبیر روایات شریفه در جنگ بین حق و باطل کسانی که خاموشند عملاً در جبهه‌ی باطل قرار می‌گیرند و ناخواسته آن را برای رسیدن به اهدافش کمک و همراهی می‌کنند. نوجوان جامعه اسلامی نه تنها نباید منفعل و ضربه پذیر باشد بلکه در زندگی حال و آینده‌ی خود باید بتواند آگاهانه و با افتخار راه خود را یافته و در این مسیر به سایر اقشار جامعه نیز کمک نماید. فرماندهی معظم جبهه حق، دانش آموزان فعال و اثر گذار را مانند دانش جویان در این عرصه؛ افسران جنگ نرم می‌دانند و می‌فرمایند: « شماها هم همه تان افسران جنگ نرم هستید. وقتی جوان انگیزه دارد و اعتماد به نفس دارد و قدرت اندیشیدن دارد و شجاعت دارد؛ افسر است. افسر در درگیری‌های رزم نرم؛ جنگ نرم- خصوصیت جوان این است.»^۲

یکی دیگر از اهداف اصلی طرح آگاه سازی مستدل و منطقی نوجوانان نسبت به شرایط امروز و آینده‌ی جامعه اسلامی و جهان و نقش سازنده و اثرگذار آنان در حال و آینده انقلاب اسلامی و زندگی بشر است.

۵- بلند همت و دارای نگاه تمدنی شدن مخاطبان: علت اساسی تقابل همه جانبه غرب با انقلاب اسلامی؛ فراتر رفتن این حرکت از یک انقلاب محدود به مرزهای یک کشور و توجه آن به نظام؛ دولت و جامعه اسلامی و سپس تمدن اسلامی است. واقعیت آن است که غرب سیاسی و نظامی با پشتوانه‌ی بالاتر و با هیمنه تر از خود بنام تمدن غربی در حال رویارویی با ما است و به همین علت اگر اندیشه‌ی فراگیر و فراتر از رفع نیازهای موجود نداشته باشیم؛ آن گاه مرکزیتی پشتیبانی کننده برای ادامه مسیر نخواهیم داشت. به عبارت دیگر در تقابل دنیای معاصر؛ رقیب تمدن غرب؛ اندیشه‌ی بلند تمدن نوین اسلامی و حرکت به سوی زمینه سازی عصر ظهور خواهد بود. دانش آموز و نوجوان امروز؛ تنها در شرایطی دارای انگیزه‌های

بی پایان و الهی خواهد شد و از تلاش و جهاد نظری و عملی دست نخواهد کشید که خود را سرباز و زمینه ساز تمدن وعده داده شده اسلامی بداند که می‌تواند برای همه بشریت امید بخش و سازنده باشد.

ج) مخاطبان اصلی طرح

با توجه به مقتضیات ارکان سه گانه طرح می‌توان گفت: فرزندان در دوران کودکی و تا حدود پایان دوره دبستان در کلیه امور خود به شدت به والدین وابسته اند و به درستی از پذیرش مربیان غیر رسمی (غیر مهد کودک و غیر مدرسه ای) دچار نگرانی می‌شوند. والدین نیز بیشتر ترجیح می‌دهند که فرزندان خود را از نمای نزدیک و در تعامل با یک مرکز رسمی تر و محدودتر مانند مدرسه رصد و همراهی کنند. از سوی دیگر کار مدرسه‌ای در این دوران به شدت معلم محور و کاملاً تخصصی است و کمک‌ها و برنامه‌های عمومی و بیرونی در این شرایط ممکن است ضمن مواجه شدن با مقاومت‌های مختلف به نتیجه مطلوب نیز نینجامد. در بررسی میدانی و واقعی رکن و همکار سوم طرح؛ یعنی مساجد نیز باید گفت در اغلب موارد نقطه قوت فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مساجد با توجه به سن و تجربه مربیان موجود؛ متمرکز بر سنین پس از دبستان است. از سوی دیگر در دوران سنی دبیرستان نیز یکی از دغدغه‌های مهم و مشترک اغلب دانش آموزان و والدین سایه‌ی سنگین عواملی مانند کنکور؛ سربازی و.... است. ضمن آنکه بسیاری از فرصت‌های مغتنم تربیتی در این دوران گذشته و ذائقه مخاطبان غالباً شکل گرفته است. نتیجه آنکه طرح اعتلا با توجه به نقاط قوت و ضعف موجود در فضای جامعه و مخاطبان و نیز ارکان سه گانه‌ی فعال؛ می‌تواند از ابتدای دوره نوجوانی که در شرایط فعلی تقریباً همزمان با آغاز متوسطه اول است شروع شود و تا پایان دوره متوسطه دوم ادامه یابد زیرا در این دوران؛ پذیرش و آمادگی همراهی دانش آموزان و خانواده‌ها بیشتر؛ امکان همکاری با مدارس فراهم تر و نیز تسلط مربیان مسجدی برای ورود در طرح گسترده تر می‌باشد.

د) چکیده نمادین سه در پنج

در خلاصه ترین عبارات ممکن می‌توان گفت طرح اعتلا عبارت است از یک اقدام سه در پنج. یعنی این طرح سه رکن تربیتی خانه؛ مسجد و مدرسه را بطور هدفمند به یکدیگر پیوند می‌دهد تا به تحقق پنج دسته از اهداف بنیادین تربیتی در مخاطبان که دانش آموزان دوران متوسطه اول و سپس در تداوم آن؛ دانش آموزان متوسطه دوم هستند منجر شود. این اهداف نیز عبارتند از:

- ۱- عالم؛ عاقل و اهل فکر شدن مخاطبان
- ۲- مؤدب و مهذب دین مدار شدن مخاطبان
- ۳- کارآمد و توانمند شدن مخاطبان با روحیه جهادی و مسؤلیت پذیری
- ۴- انقلابی آگاه شدن مخاطبان
- ۵- بلند همت و دارای نگاه تمدنی شدن مخاطبان

برای تبیین واضح و شفاف طرح و جلوگیری از هرگونه ابهام و برداشت ناصحیح؛ ضروری است برخی کلیدواژه‌های اصلی طرح مورد تاکید و تشریح بیشتر قرار گیرد

کلید واژه‌های اصلی طرح

۱- مسجد محوری: در نگاه اسلام ناب و طراحی مدینه‌ی فاضله‌ی آن؛ مسجد نه فقط یک نمازخانه محلی بلکه محور و مرکز زندگی جامعه اسلامی است. طرح اعتلاء؛ علاوه بر مرحله‌ی نظری؛ در مرحله‌ی اجرا نیز آنگونه که توضیح داده خواهد شد از مسجد شروع می‌شود و به مسجد ختم می‌شود. زیرا به اعتقاد طراحان و کارشناسان مشاور طرح و منطبق بر آموزه‌های اصیل اسلامی؛ هیچ نهاد بشری امکان جایگزینی آن را در تربیت و تادیب انسان ندارد. البته بدیهی است که بسیاری از مساجد کنونی کشور متأسفانه از کارکردهای

متراکم و بنیادین خود دور مانده اند که اصلاح این وضعیت تلاش وسیع و دقیق می‌طلبد.

۲- خانواده مسوولیت پذیر و فعال: در جامعه‌ی اسلامی هر اقدام آگاهانه یا ناآگاهانه که منجر به سلب مسوولیت و کناره‌گیری خانواده‌ها از تربیت و تادیب فرزندان خود شود مردود و نامطلوب است. جایگاه والدین بویژه پدر در رهبری و مدیریت مسیر تربیت همه اعضای خانواده و مادر به عنوان تسهیل کننده و آرامش بخش خانواده در سختی‌ها و فراز و فرودهای زندگی از نگاه قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام بی‌بدیل است. در قرآن کریم حتی دستور حجاب دختران به مسوول خانواده یعنی پدر ابلاغ می‌شود. در روایات شریفه نیز مسوولیت انسان مومن هدایت و سعادت بخشی خانواده اش تا ورود به بهشت و رضوان الهی معرفی شده است.

۳- مربی محوری: در نگاه اسلامی تربیت بیش از نیاز به هرگونه ابزار و حتی محتوای مکتوب و... نیازمند مربی شایسته و توانمند است. ارتباط سالم و اثرگذار جذاب و چهره به چهره مربی می‌تواند در تمامی شرایط و علیرغم تمام کمبودها و نیز دشمنی‌ها؛ نجات بخش و سعادت آفرین باشد. البته گزینش؛ آموزش و نظارت و ارتقای مربیان طرح از نکات مهم و ضروری برای نیل به موفقیت به شمار می‌رود.

۴- خلق مخاطب: طرح اعتلا اگر چه به فضل الهی در مراحل میانی و نهایی خود به شناسایی استعدادها و واقعی مخاطبان و همراهی آنان تا تبدیل شدن به اثرگذاران و نخبگان جامعه خواهد انجامید؛ لیکن از ابتدا تا انتهای اجرای خود مبتنی بر یکی از هدف گذاری‌های راهبردی و کلان مقام رهبری (مد ظله العالی) کاملاً در پی خلق مخاطبان جدید برای آرمانهای انقلاب اسلامی از میان اقشار میانی و خاکستری جامعه است. طراحان و مشاوران این طرح معتقدند که از میان همین مخاطبان گفته شده می‌توان انبوهی از استعدادها و نهفته را برای جبهه‌ی حق کشف نمود و آنان را تا تبدیل شدن به نخبگان تراز تمدن سازی؛ همراهی نمود. برنامه‌های استعداد یابی و هدایت‌های پس از آن جزیی از نقشه راه طرح است و در تعامل با عموم مخاطبان اجرا خواهد شد.

۵- عدم اکتفا به جذب مخاطب: طرح اعتلا یک طرح تربیتی هدفمند و طولانی مدت است که بر اساس تجربه چند ساله‌ی اخیر اگر به خوبی و صبورانه اجرا شود در کوتاه مدت به نتایج امیدبخشی مانند تسریع بسیار چشمگیر روند جذب مخاطبان خواهد انجامید. نکته مهم آن است که این ثمره‌ی کوتاه مدت به هیچ عنوان نباید باعث غفلت یا کم‌رنگ کردن بقیه‌ی مسیر تربیتی طرح و اکتفا به جذب شود. به عبارت دیگر جذب مخاطبان جدید فقط گام اولیه‌ی طرح است و به هیچ عنوان نباید مانع مراحل مهم و اساسی بعدی شود.

۶- روند رو به رشد مسوولیت دهی به مخاطبان: از سوی دیگر با توجه به اهداف پیش گفته؛

طرح اعتلا یک طرح تک ساحتی نیست. یعنی یک طرح آموزشی صرف؛ یک طرح ورزشی صرف؛ یک طرح اخلاقی صرف و... نیست بلکه باید دامنه وسیع و متناسب با واقعیت زندگی مخاطبان را پوشش دهد بنابر این با توجه به هرم‌های اقدام و اجرای طرح که توضیح داده خواهد شد؛ مخاطبان باید در عین رشد بینشی و گرايشی؛ کاملاً در یک مسیر ملموس و محسوس مهارت افزایی و مسوولیت پذیری قرار گیرند. به عبارت دیگر نباید دانش آموزشی را که به فرموده‌ی رهبر معظم انقلاب اسلامی حفظه الله تعالی و به شهادت تجربیات متعدد تاریخ اسلام و انقلاب اسلامی مانند دفاع مقدس؛ می‌توانند افسران جنگ سخت و جنگ نرم در جبهه‌ی حق علیه باطل باشند را دست کم گرفت یا به امور کم ارزش و گذرا سرگرم کرد. نکته مهم آن است که اگر مجریان این طرح در هر زمان و مکان به تمدن سازی نسل کنونی و آینده جامعه‌ی اسلامی اعتقاد راسخ دارند باید همواره در تلاش برای تربیت نیروهای اثرگذار برای آن هدف باشند.

۷- تشکیلات و شبکه‌سازی: از مهم ترین مراحل رشد بشری و نیز از مهم ترین مقدمات اثرگذاری در جامعه؛ ورود و همراهی با یک تشکیلات هدفمند و حق مدار است. انبیای الهی و مصلحان حقیقی بشریت؛ همواره به در پی ایجاد تشکیلات جریان ساز و منسجم برای هدایت و سعادت بخشی بهتر انسان‌ها بوده اند. در قرآن کریم یکی از ویژگی‌های جامعه‌ی مومنان پذیرش مراتب مختلف ولایت‌های حق مدارانه در قالب تشکیلات صریح و غیر صریح از سویی و شناسایی و تقابل با تشکیلات باطل از سوی دیگر است. طرح اعتلا در افق خود باید اولاً به ایجاد یک تشکیلات منسجم و اثرگذار از نوجوانان و جوانان مومن انقلابی پای کار بینجامد و ثانیاً ایجاد یا تقویت تشکیلات پشتیبان از مربیان؛ معلمان و والدین را پیگیری نماید. نکته مهم و اساسی در این زمینه آن است که این تشکیلات باید به یکی از زلال ترین و مستحکم ترین نهادهای برآمده از اصل انقلاب اسلامی یعنی شجره طیبه‌ی بسیج متصل باشد تا ان شاءالله از آسیب‌ها و آفت‌های احتمالی مصون تر باشد.

ه) لایه‌های ضروری برای یک اقدام موفق فرهنگی در کشور

با نگاه آسیب شناسانه به انبوه زحمات و فعالیت‌های مثبت فرهنگی تربیتی که قبلاً در کشور اجرا شده اند یا امروزه در حال اجرا هستند به طور خلاصه می‌توان گفت ضروری است چهار لایه تصمیم گیری و اقدام شکل گیرد تا ثمر بخشی مستقیم و غیر مستقیم فرهنگی و تربیتی لازم به سوی آرمان‌های انقلاب اسلامی محقق شود:

۱- تمرکز بر هوای فرهنگی، تربیتی کشور

مقام معظم رهبری درباره فرهنگ می‌فرمایند: «فرهنگ مانند هوایی است که تنفس می‌کنیم

و اگر سالم باشد یا نباشد روی تمام کارهای دیگر اثرگذار خواهد بود.»
بر این اساس، به نظر می‌رسد که هر اقدام مبنایی و کلان فرهنگی تربیتی در کشور؛ برای ماندگاری و اثربخشی واقعی باید در یک زمینه و هوای سالم و مساعد برنامه ریزی و اجرا شود و لازم است نهادهای فرهنگی انقلابی با توجه به سه ویژگی مهم خود یعنی:

- نیروی انسانی درونی و قابلیت فراخوان و همراه سازی نیروی‌های کارآمد بیرونی
- برخورداری از تفکر سالم و انگیزه‌های قوی تر برای اقدام و اثرگذاری فرهنگی نسبت به سایر نهادها
- برخورداری از سرمایه‌های عظیم مادی و امکانات قابل ملاحظه در عرصه‌های فرهنگی و تربیتی

به اقدامات زیر اهتمام ویژه‌ای بورزند:

- زمینه سازی، خط دهی و بسیج کلیه نیروهای درونی و همراهان برونی
- ایجاد تعامل با نهادهای همسو، با اولویت دهی‌های لازم
- تمرکز و سنجش مجدد فعالیت‌های عمومی موجود و ایجاد پیوست‌های فرهنگی، تربیتی در همه اقدامات تخصصی و ماموریتی
- توجه لازم به مخاطبان و افشار خاکستری جامعه و گسترش جدی اقدامات برای آنان (غالب فعالیت‌های فعلی نهادهای فرهنگی انقلابی برای طیف همراهان برنامه ریزی می‌شود. حال آنکه اکثریت جامعه دارای پیش فرض‌های لازم را برای ایجاد اتصال مفهومی و همراهی با این برنامه‌ها چه در ظاهر و چه در باطن ندارند و ضروری است برنامه‌هایی برای سطوح عمومی تر و نیز پایین تر دانشی، گرایشی و رفتاری جامعه سامان دهی شود. به عنوان مثال در فضای دانش آموزی کشور اکثریت دانش آموزان را کسانی تشکیل می‌دهند که خود یا خانواده شان نسبت به بسیاری از پیش فرض‌های برنامه‌ای ما یا بی تفاوت هستند یا دارای سوال و اشکال. به همین علت اساسا خود را در معرض برنامه‌های ما قرار نمی‌دهند و لذا مراحل بعدی ارتقا و همراهی برای آنان اتفاق نخواهد افتاد و چون در مرکز توجه و سرمایه گذاری نیز قرار ندارند، فاصله‌ی نامطلوب مذکور دائماً رو به افزایش است.

لازم به ذکر است در این لایه باید تعامل با نهادهایی مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، حوزه علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه؛ آستان قدس رضوی و دیگر آستان‌های مقدسه کشور، آموزش و پرورش، وزارت علوم، شهرداری‌ها و ... مورد توجه قرار گیرند. این لایه از فعالیت‌ها در واقع جامعه را برای پذیرش و فهم فعالیت‌های لایه‌های بعدی آماده می‌سازد.

اقدامات این لایه، خود در سه سطح هدف گذاری می‌شود:

الف) اقدامات زمینه‌ای کوتاه مدت (فضا سازی عمومی و کمک به سالم سازی شرایط)

فعالیت‌های زمینه‌ای کوتاه مدت نهایتاً باید به سه نتیجه بینجامد:

۱- مقابله و کنترل موج‌های تخریبی فرهنگی، تربیتی در ابعاد مختلف

۲- در بسیاری موارد صرفاً به تثبیت وضع موجود اقدام و اکتفا گردد.

۳- شرایط اولیه گفتگو و پذیرش برای مخاطبان بی تفاوت و خاکستری جامعه ایجاد شود.

ب) اقدامات زمینه‌ای میان مدت (مخاطب قرار دادن و ارایه‌ی مستقیم برنامه‌ها برای گروه‌های هدف)

ضمن تاکید بر ضرورت اهتمام برای ایجاد شرایط اولیه پذیرش، در گام دوم باید مخاطب سازی و برنامه ریزی تفصیلی برای اقشار عمومی و خاکستری جامعه مورد توجه قرار گیرد. به عنوان مثال طبق برخی آمارهای موجود درصد قابل تأملی از جمعیت کشور که لزوماً همگی از اقشار مستضعف مالی هم نیستند هیچ گاه به زیارت مشهد مقدس نرفته اند یا میلیون‌ها نفر هیچ گاه بطور خاص و با هدف گذاری مشخص مخاطب برنامه‌های مرتبط با فرهنگ جهاد و دفاع مقدس مانند اردوی راهیان نور قرار نگرفته اند، یا میلیون‌ها نفر از دانش آموزان در طول دوران تحصیل خود حتی یک فرصت چند دقیقه‌ای برای گفتگوی چهره به چهره با یک طلبه حوزوی یا روحانی را نیافته اند، و باید توجه داشت سخنرانی‌های عمومی یا برنامه‌های کلی تلویزیونی و ... در بسیاری موارد در دایره انتخاب و بهره مندی چنین مخاطبانی نیست. همچنین اقدام دیگری که باید در میان مدت مورد توجه قرار گیرد تثبیت و ارتقا سطح اقشار همراه و فعال به موازات هدف گذاری‌ها و اقدامات برای قشر خاکستری است.

ج) اقدامات زمینه‌ای بلند

نهادهای فرهنگی انقلابی و همراهان همسو باید در بلند مدت نسبت به اقشار بی تفاوت و خاکستری به دو هدف مهم دست یابند: اول ایجاد تعامل هدفمند با آنها و یارگیری‌های فردی و گروهی مناسب از میان آنان و دوم همراه سازی و جریان سازی متناسب با شرایط ایجاد شده. البته بدیهی است که توجه به ارتقا سطح همراهان فعلی و فعالان موجود به هیچ عنوان نباید مورد غفلت قرار گیرد و کماکان مورد توجه خواهد بود.

۲- اقدامات فرهنگی، تربیتی به معنی عام و برای عموم مخاطبان

فعالیت‌ها در لایه دوم دارای دو ویژگی بارز هستند: اول آنکه از لحاظ عمق، کیفیت و نیز جایگاه فرهنگی تربیتی، عام می‌باشند، یعنی از یک سو نیازمند لایه قبل، یعنی اقدامات زمینه‌ای هستند و از سوی دیگر میانه‌ی راه رشد و تعالی جامعه‌ی هدف را می‌توانند پوشش دهند؛ و دوم آنکه برای عموم مخاطبان از اقشار مختلف طراحی و اجرا می‌شوند. به عبارت دیگر این

مرحله به دنبال استعدادها یا افراد و گروه‌های خاص نیست و بدنه کلی و بزرگ مخاطبان را هدف گذاری می‌کند.

این لایه از اقدامات نیز به نوبه‌ی خود باید از دو منظر مورد توجه قرار گیرد:

- اهتمام به سه سطح کوتاه مدت میان مدت و بلند مدت برنامه‌ها

- توجه به انواع مخاطبان (مثلا سه گروه خاکستری و بی تفاوت، همراه و اثرپذیر و نهایتا گروه فعالان و اثرگذاران)

به عبارت دیگر نهادهای مشارکت کننده در برنامه‌ها؛ نباید در این مرحله هیچ جداسازی و دسته بندی زائدی در بین مخاطبان ایجاد کنند مثلا برای اجرای یک برنامه در مدرسه‌ای با دویست دانش آموز که ممکن است دارای سطوح مختلف علمی؛ اخلاقی و... و نیز از پایگاه‌های مختلف خانوادگی از لحاظ اعتقادی؛ گرایشی؛ علمی و مادی و... باشند نباید هیچ گروهی جدا شده و در ابتدا به عنوان مخاطب اصلی قرار گیرد یا از سوی دیگر نباید به بهانه‌های مختلف هیچ گروهی از میان مخاطبان حذف شود.

۳- لایه سوم، اقدامات فرهنگی، تربیتی به معنی خاص و تخصصی

اگر در لایه‌های اول و دوم یعنی زمینه سازی و عمومی مقدمات لازم فراهم شود، در لایه سوم توفیقات بسیار بیشتری حاصل خواهد شد.

منظور از لایه سوم، اقداماتی است که اولاً برای منتخبان خاص در میان هر یک از اقشار مخاطب طراحی شده، یعنی اولاً گروه‌ها و افراد منتخب چه از میان قشر خاکستری و چه همراهان عمومی و چه فعالان و اثرگذاران، مشمول این سطح از برنامه‌ها و اقدامات خواهند بود و ثانیاً اقدامات مورد نظر از جهات مختلف، تخصصی و برگزیده خواهد بود. نکته بسیار

مهم در برنامه ریزی و اجرای این لایه آن است که مجریان برنامه‌ها نباید از جانب خود دست به جداسازی و معرفی منتخبان خاص و برگزیدگان بزنند بلکه این مخاطبان هستند که در طی مسیر طبیعی طرح و بر اساس علاقه؛ مشارکت و استعدادهايشان؛ خود را در معرض دریافت برنامه‌های خاص و عمیق تر قرار می‌دهند. به عبارت دیگر باید همواره راه ارتقا و استفاده از برنامه‌های سطوح بالاتر برای همه مخاطبان از سوی مجریان باز باشد و کسی احساس حذف شدگی یا محرومیت از مراحل بهتر نداشته باشد. قسمت مهمی از آنچه که در شرایط فعلی علیرغم هزینه‌های زیاد مادی و معنوی و زحمات فعالان مختلف، بازده برنامه‌ها را کاهش داده است اکتفا به مخاطبان محدود و تکراری بالفعل و هزینه کرد مادی و معنوی کلان برای آنها در عین غفلت از انبوه مخاطبان بالقوه از سویی و ارایه غیر کارشناسی برنامه‌ها برای مخاطبان ناهمگون و یا به عبارت بهتر عدم ارایه‌ی برنامه‌ها برای هریک از لایه‌های مخاطبان از سوی دیگر است.

البته اقدامات این لایه نیز به نوبه‌ی خود از همان دو منظر کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت و نیز تعامل با مخاطبان خاکستری، همراهان اثر پذیر و فعالان اثرگذار دارای اجزا و ضوابط خاص خود خواهند بود.

۴- لایه چهارم، اقدامات تشکیلاتی و تمرکز بر اندیشه ورزی‌های متناسب

متناسب با عرصه‌های مختلف مخاطبان و اقدامات مورد اجرا و مقتضیات و ضرورت‌های مختلف موجود، ضروری است که با توجه به گستردگی عرصه‌های مورد نظر و نیز گستردگی طیف مخاطبان، طرح به گونه‌ای ساماندهی و اجرا شود که در پایان فازبندی‌های معرفی شده به نتایج زیر منتهی شود:

- ایجاد تشکیلات هدفمند؛ اثرگذار و هم افزا چه در میان گروه اصلی هدف یعنی نوجوانان (دانش آموزان) مومن انقلابی و پای کار و چه در میان گروه‌های همراه آنان یعنی مربیان؛ معلمان و والدین

- ایجاد زمینه‌های مناسب رشد استعدادها و اندیشه ورزی و مسؤولیت پذیری چه در میان گروه اصلی هدف یعنی نوجوانان (دانش آموزان) مومن انقلابی و پای کار و چه در میان گروه‌های همراه آنان یعنی مربیان؛ معلمان و والدین

- ایجاد شبکه‌ها و تشکیلات هدفمند؛ اثرگذار؛ هم افزا و چابک در سطح اساتید؛ نظریه پردازان و همراهان بالادستی با تخصص‌های متناسب و مورد نیاز به طور جدی به همکاری گرفته شوند.

به عبارت دیگر لایه اندیشه ورزی در عین انسجام و هم افزایی باید به دو سطح تقسیم شود، در سطح بالا گروهی از نخبگان متفکر و اسلام شناس و البته کاملا مشرف و دخیل در فضای

فرهنگی، تربیتی حضور داشته باشند و در سطح دوم از متفکران و متخصصان رشته‌ها و گرایش‌های علمی، فرهنگی، هنری، مهارتی، رسانه‌ای و ... استفاده شود.

تاریخچه‌ی مختصر

طرح مذکور که مزین به نام دانش آموز بصیر و شجاع؛ شهید بهنام محمدی است، در ابتدای امر قریب به ۵ سال قبل به صورت خود جوش و به تعبیر رهبر معظم انقلاب اسلامی حفظه الله تعالی آتش به اختیار توسط تعدادی از فعالان فرهنگی که مفتخر به لباس بسیجی بودند و در جایگاه معلمی مدرسه فعالیت می‌کردند در پنج مدرسه و با محوریت یک مسجد در یکی از مناطق غرب تهران آغاز شد؛ با همکاری و مشارکت نهادهای اثرگذار مانند دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، شهرداری تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، آموزش و پرورش و ... امروز این طرح در حدود چهارصد مدرسه دولتی دخترانه و پسرانه در نقاط مختلف شهر تهران و با همراهی بیش از دویست و بیست پایگاه مقاومت بسیج در حال اجرا می‌باشد.

این طرح از ابتدا تاکنون علاوه بر ابتناء بر منویات و فرمایشات حضرت امام رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری حفظه الله تعالی از دیدگاه‌ها و راهنمایی اساتید و علمای بزرگ عرصه تعلیم و تربیت استفاده کرده و می‌کند.

علی رغم امکانات محدود و فراز و فرودهای مختلف، با ظهور و بروز نتایج قابل قبول، طرح به تدریج مورد توجه و همراهی دغدغه مندان در نهادهای انقلابی و به طور خاص سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج دانش آموزی قرار گرفت و پس از ارزیابی‌های نظری و عملی مفصل به عنوان یکی از طرح‌های اصلی سازمان بسیج مستضعفین و با عنوان طرح اعتلا مورد تصویب و همراهی قرار گرفته است.

بخش دوم: فرآیند اجرایی طرح بهنام محمدی

اقدامات لازم برای رسیدن به اهداف طرح:

- در مرحله اول سه دسته از عوامل و مخاطبان طرح مورد نظر قرار دارند.
  - اقدامات لازم برای شناسایی، گزینش و آموزش سرگروه‌های مجری طرح
  - اقدامات لازم برای جذب، رشد و تثبیت دانش آموزان و نوجوانان
  - اقدامات لازم برای جلب اعتماد، همکاری و همسویی خانواده‌های دانش آموزان
- در ادامه به ترتیب کلیات اقدامات برای هر کدام از گروه‌های مذکور، توضیح داده خواهد شد.

۱- شناسایی مساجد مستعد طرح

با توجه به دستورالعمل اجرایی طرح، مساجد مستعد بر اساس شاخص‌های تعیین شده توسط معاونت مساجد و محلات، انتخاب شده و فرماندهان پایگاه‌ها و ائمه جماعات آن‌ها نسبت به طرح توجیه می‌شوند. سپس فرماندهان پایگاه‌های مقاومت، سرگروه‌های توانمند خود را برای همراهی و همکاری در طرح معرفی می‌نمایند.

با توجه به روند اجرای طرح، به ازای هر مدرسه، در نهایت لازم است سه نفر سرگروه که مراحل توجیه، گزینش و آموزش را با موفقیت سپری کرده اند برای ورود به مدرسه انتخاب شوند.

۲- گزینش سرگروه‌های معرفی شده

با توجه به اینکه مخاطبین طرح در سنین کودکی و نوجوانی هستند و اصالت طرح بر مبنای کار تربیتی است، اهمیت موضوع نیروی انسانی مجری، بسیار بالاست؛ چرا که مخاطبان طرح به شدت تحت تاثیر روحیات و ویژگی‌های شخصیتی مربیان خود قرار می‌گیرند. بنابراین شناسایی و گزینش سرگروه‌ها یکی از مهمترین اقدامات این طرح می‌باشد. گزینش مربیان و سرگروه‌ها یک فرآیند پیوسته است که با معرفی سرگروه توسط معتمدین مساجد (ائمه جماعات، فرمانده پایگاه‌ها و...) آغاز و با مصاحبه حضوری و بررسی سوابق تربیتی به پایان می‌رسد.

به طور کلی مراحل گزینش سرگروه‌ها به شرح زیر می‌باشد:

گزینش اولیه: پس از شناسایی و معرفی سرگروه‌های توانمند توسط فرماندهان پایگاه‌های مقاومت، بر اساس شاخص‌های مندرج در دستورالعمل اجرایی طرح، معاونت تعلیم و تربیت، گزینش اولیه سرگروه‌ها را انجام داده و سرگروه‌های تایید شده را برای حضور در دوره آموزشی متمرکز و گزینش نهایی به بسیج دانش آموزی معرفی می‌نماید.

الف) اقدامات ابتدایی طرح (شناسایی و آموزش سرگروه‌ها)

گزینش نهایی: سرگروه‌های تایید شده توسط معاونت تعلیم و تربیت، به دوره‌های آموزشی متمرکز اعزام می‌شوند (که در عنوان بعد به آن پرداخته خواهد شد) در طی برگزاری دوره آموزشی، گزینش نهایی سرگروه‌های معرفی شده از استان نیز انجام می‌شود. در این گزینش علاوه بر بررسی توانمندی‌های فردی، به نمرات و عملکرد آموزشی افراد در دوره نیز توجه می‌شود و در نهایت، افراد کارآمد به عنوان سرگروه‌های قطعی طرح برای سال تحصیلی پیش رو تایید می‌شوند.

مجددا لازم به ذکر است، مساجدی که نتوانند سه سرگروه موفق در گزینش نهایی داشته باشند، امکان اجرای طرح برای سال تحصیلی پیش رو را نخواهند داشت و می‌توانند در سال بعد، مجددا سرگروه‌های توانمند خود را شناسایی کرده و برای گزینش و آموزش معرفی نمایند.

۳- آموزش سرگروه ها

شاید بتوان گفت مهم ترین اقدام برای کارایی و اثربخشی هرچه بیشتر طرح در میان مخاطبان، برگزاری برنامه‌های آموزشی و تربیتی برای مربیان طرح است. بدین منظور آموزش‌های متنوعی در قالب آموزش‌های اولیه و مستمر صورت می‌گیرد.

- آموزش اولیه متمرکز: همانطور که در موضوع گزینش نهایی ذکر شد، سرگروه‌های تایید شده توسط استان در دوره متمرکز آموزشی شرکت خواهند کرد. به طور کلی این آموزش‌ها به توانمند سازی سرگروه‌ها در نحوه ارتباط تربیتی با کودکان و نوجوانان و شناخت سازوکارهای اجرای طرح می‌پردازد و شامل عناوینی همچون تربیت چه چیز هست؟، تربیت چه چیز نیست؟، شیوه‌های صحیح تعامل با نوجوانان، تربیت مسجدی، مدیریت فرهنگی و تشکیلاتی، نحوه اجرای طرح در مدرسه و مسجد، شیوه‌های استفاده از بسته‌های محتوایی و... می‌باشد.

دوره تربیت مربیان طرح شهید بهنام محمدی - ۳۰ تیر ۱۳۹۸

- آموزش‌های مستمر: بدیهی است آموزش‌های اولیه پاسخگویی همه نیازهای آموزشی مربیان نخواهد بود. بنابراین در طول سال تحصیلی و بنا بر نیازها، مشکلات و اقتضائات پیش رو؛ آموزش‌های مستمری برای مربیان ارائه می‌شود. این آموزش‌ها به دو شکل آموزش‌های حضوری (متمرکز و نیمه متمرکز) و آموزش‌های مجازی انجام می‌گیرد. نکته مهم در این زمینه این است که کلیه همراهان این طرح در تمامی سطوح باید به صورت تداوم سیر تربیتی و ارتقاء دائمی خود معتقد باشند تا ان شاء الله بتوانند به سایرین و مخاطبان خود نیز خبری برسانند. بنابر این تمرکز بر تعاون و هم‌افزایی در تقوا و ارتقای تربیتی مربیان یکی از اصول قطعی طرح است که مستلزم پذیرش از سوی همراهان گرامی و جدیت در برنامه هاست.

ب) پیش نیازهای اجرای طرح در مدرسه

۱- **انتخاب مدارس هدف:** پس از تایید نهایی سرگروه‌ها، بسیج دانش آموزی با همکاری فرماندهان محترم پایگاه‌های مورد تایید برای اجرای طرح، اقدام به شناسایی مدارس هدف برای حضور سرگروه‌ها می‌نماید. این مدارس می‌بایست به طور کلی در محدوده سرزمینی پایگاه‌های بسیج مستقر در مساجد بوده و در مقطع متوسطه اول مشغول به فعالیت باشند.

پیشنهاد می‌شود اولویت انتخاب با مدارس دولتی باشد که به هر دلیلی ارتباط بسیج دانش آموزی یا پایگاه مقاومت با عوامل آن مدرسه، از قبل شکل گرفته باشد. توجیه مدیران مدارس هدف: پس از انتخاب مدارس هدف، بسیج دانش آموزی باید در جلسه‌ای مدیران مدارس هدف را نسبت به طرح توجیه کرده و به آنان اطمینان بدهد این طرح یک طرح تربیتی است که می‌تواند کیفیت برنامه‌های علمی، آموزشی و فرهنگی مدرسه را تقویت بخشد. در ضمن خوب است مدیران مدارس تا حدی در جریان روند اجرای طرح به صورت کلی نیز قرار گیرند.

۲- **حکم ورود به مدرسه سرگروه‌ها:** پس از برگزاری جلسه توجیهی و پذیرش مدیران مدارس، برای انجام روند دقیق کار، لازم است بسیج دانش آموزی طی حکمی سرگروه‌های تایید شده برای هر مدرسه به عنوان نیروی بسیج دانش آموزی مدرسه معرفی کند. لازم به ذکر است برای شفافیت و دقت در کار، بسیج دانش آموزی باید به ازای هر مدرسه در احکام جداگانه، به طور دقیق و با ذکر نام و نام خانوادگی، افرادی که مجاز به ورود به مدرسه برای انجام فعالیت‌های بسیج دانش آموزی هستند را برای مدت یک سال به مدیر معرفی نماید.

ج) اجرای طرح در مدرسه (اقدامات برای دانش آموزان)

۱- آماده سازی فضای نمازخانه مدرسه: از آنجا سرگروه‌های طرح با هدف ارتباط مستقیم با دانش آموزان وارد مدرسه شده اند حتما مراجعات دانش آموزی آن‌ها نیز بسیار زیاد خواهد بود. بنابراین لازم است سرگروه‌ها نمازخانه مدرسه را احیا کرده تا از ابتدا محل رفت و آمد و قرارهای سرگروه‌ها با دانش آموزان در نمازخانه مدرسه باشد. به همین منظور، سرگروه‌ها باید امکانات مدرسه را ارزیابی کرده و به مهیاسازی نمازخانه و فضای محیطی مدرسه بپردازند. کیفیت این تجهیز به میزان امکانات احصا شده توسط سرگروه خود مدرسه، امکانات بسیج دانش آموزی و دیگر نهادهای محلی (مانند سرای محله، امور مساجد محل و...) بستگی دارد.

۲- اجرای برنامه‌های فاز اول طرح (سه ماهه اول سال تحصیلی)

اجرای برنامه‌های طرح به طور کلی باید در زنگ‌های تفریح و اوقات فراغت دانش آموزان انجام شود و تنها در صورت لزوم با هماهنگی و رضایت کامل مدیر مدرسه می‌توان از دیگر ساعات دانش آموزان بهره جست.

همچنین با توجه به حساسیت اجرای طرح در سال اول، هیچ کدام از سرگروه‌ها نباید در مدرسه معلمی کلاس درسی یا فوق برنامه‌ای را تقبل نمایند.

در فاز اول طرح سعی می‌شود بر کلیدواژه‌های عالم و اهل فکر، کارآمدی و توانمندی و مسئولیت پذیری مخاطبان تکیه بیشتری کرد. ضمن آنکه برای جلوگیری از فاصله گرفتن برخی دانش آموزان از سرگروه‌ها به علت پیش فرض‌های غلط خود یا خانواده؛ سرگروه‌های محترم در فاز اول به هیچ عنوان روی مسایل حساسیت بر انگیز و حتی نام بسیج و پایگاه تمرکز و تاکید نمی‌کنند و در عین اینکه مدیر و معلمان مرتبط در مدرسه از بسیجی بودن سرگروه‌ها مطلع هستند دانش آموزان باید بیشتر جلوه‌های فرهنگی علمی و مهارتی سرگروه‌ها را ببینند تا پس از شکل گیری رفاقت‌ها در سه ماهه اول کم کم هویت بسیجی و مسجدی سرگروه‌ها بطور طبیعی روشن شود.

لازم به ذکر است، در برنامه‌های این فاز، همه دانش آموزان مدرسه مخاطبان طرح هستند و سرگروه‌ها به گزینش آنان برای مخاطب قرار گرفتن در طرح نمی‌پردازند.

- برگزاری مسابقات و برنامه‌های علمی، پژوهشی: شروع کار سرگروه‌ها در مدارس با تکیه بر کلید واژه اول دانش آموز تراز انقلاب اسلامی (عالم عاقل و اهل فکر) می‌باشد. برگزاری مسابقه‌های پژوهشی از جمله روز ریاضی و مسابقه‌های ریاضی؛ روز ادبیات و مسابقه‌هایی مانند مشاعره و...؛ مسابقه پرواز تخم مرغ، ابر حباب، پل ماکارونی، موشک آبی و... از اولین برنامه‌هایی است که در مدرسه اجرا می‌شود. باتوجه به اینکه ذات برنامه‌های مدرسه از جنس

آموزشی و پژوهشی است، این برنامه‌ها معرف بسیار خوبی برای سرگروه‌ها و مربیان می‌باشند و باعث رضایت مندی همه مخاطبان (معلمان، دانش آموزان و خانواده‌ها) می‌شوند. لازم به توضیح است، نحوه برگزاری این مسابقات، الزامات و دانش فنی آن، در دوره‌های آموزشی و همچنین بسته‌های محتوایی در اختیار سرگروه‌ها قرار خواهد گرفت.

همچنین با توجه ظرفیت‌های درون شهری و درون استانی، می‌توان اردوی یک روزه بازدید علمی را برای دانش آموزان مدرسه برگزار کرد.

- مشارکت در برنامه‌های مناسبی مدرسه: درکنار برنامه‌های پژوهش محور و مسابقه‌های علمی، در صورت برگزاری برنامه‌های مناسبی مذهبی و انقلابی در مدرسه، سرگروه‌ها با هماهنگی با مسؤولین مدارس، در اجرای برنامه‌ها و کیفیت بخشی آن‌ها مشارکت می‌کنند.

- مشارکت در برگزاری نماز جماعت: از آنجا که محور نهان فعالیت‌های سرگروه‌ها در مدرسه تشویق و ترغیب دانش آموزان به نماز است، سرگروه‌ها می‌بایست مشارکت فعالی در برگزاری و یا کیفیت بخشی نماز جماعت مدارس داشته باشند.

برنامه‌های جذاب سازی نماز جماعت، ایجاد انگیزه و توجه به دانش آموزان، از جمله محتواهایی است که به کمک سرگروه‌ها در این مرحله خواهد آمد.

۳- اجرای برنامه‌های فاز دوم طرح (سه ماهه دوم سال تحصیلی)

فاز دوم در واقع آغاز تمرکز بر هدف مؤدب و مهذب دین مداری دانش آموزان می‌باشد، در اجرای برنامه‌های این مرحله علاوه بر تداوم برنامه‌های فاز اول، اقدامات زیر توسط سرگروه‌ها صورت می‌گیرد:

- برگزاری اردوی جذب تشکیلاتی دانش آموزی: پس از ارتباط و انس اولیه سرگروه‌ها با دانش آموزان، لازم است به بهانه‌هایی مانند تقدیر از برگزیدگان و... تعدادی از دانش آموزان که همراهی شان با طرح بیشتر بوده، جزو دانش آموزان موفق علمی مدرسه و مشتاق به فعالیت هستند در یک اردوی یک روزه شرکت کنند. در این اردو علاوه بر تعمیق ارتباط سرگروه با دانش آموزان، آن‌ها باید نسبت به حضورشان در تشکیلات بسیج دانش آموزی توجیه شوند و هر کدام از آن‌ها نقشی را در فعالیت‌های مدرسه بپذیرند. بنابراین در این اردو دانش آموزان با روند کلی برنامه‌های مدرسه‌ای خود آشنا شده و خود را عضوی از مجموعه بسیج دانش آموزی مدرسه می‌دانند.

لازم به ذکر است، نقش‌های قابل تعریف برای دانش آموزان در قالب محتوا در اختیار سرگروه‌ها قرار خواهد گرفت، علاوه بر این نقش‌های پیشنهادی و ساختار رسمی بسیج دانش آموزی در مدرسه، سرگروه‌ها می‌توانند با توجه به اقتضات بومی خود، نقش‌های واقعی و موثری را برای دانش آموزان تعریف کنند.

- شروع برنامه ویتربین کتاب: با توجه به جایگاه کتاب و کتاب خوانی در تربیت ماندگار دانش آموزان؛ برنامه ویژه ویتربین کتاب، که یک برنامه منسجم معرفی هدفمند و کارآمد کتاب و تشویق دانش آموزان به مطالعه می‌باشد به اجرا در می‌آید. ویتربین کتاب خود عملکرد بسیار تفصیلی داشته که سرگروه‌ها به طور کامل در دوره آموزشی با آن آشنا خواهند شد، اما به طور اجمال در مورد ویتربین کتاب می‌توان گفت: این طرح با بررسی بیش از ۱۰۰۰ عنوان کتاب ویژه نوجوانان و جوانان، به بسته‌های دقیق معرفی کتاب متناسب با سن و جنس و شرایط مختلف رسیده است. این کتب در قالب یک ویتربین در مدرسه به دانش آموزان ارائه شده و به بهانه‌های مختلف مسابقاتی مانند ماراتن کتابخوانی، لیگ قهرمانان و ... به دانش آموزان معرفی می‌شوند.

بازدید علمی دانش آموزان طرح شهید بهنام محمدی از شرکت های کاشی کویر و رز تحریر

- شروع برنامه استعداد سنجی: در طرح شناسایی استعدادهای برتر دانش آموزی، به صورت دقیق و کارشناسی مجموعه‌ای از اقدامات که باعث رشد استعدادهای دانش آموزان در عرصه‌های مختلف می‌شود، طراحی شده است. اولین گام این اقدامات کشف استعدادهای دانش آموزان است، سرگروه‌ها با توجه به روند اجرای طرح استعداد سنجی را در مدارس آغاز می‌کنند، تا بتوانند از تابستان، دانش آموزان را در روند رشد و شکوفایی استعدادهایشان هدایت کنند. نکته مهم و خط قرمز این طرح آن است که استعداد سنجی به هیچ عنوان برای جداسازی دانش آموزان به منظور تقلیل توجه و تقلیل برنامه‌ها نسبت به کسانی که مثلا در مطالب درسی ضعف دارند نیست بلکه صرفا برای همراهی علمی تر دانش آموزان در مسیر علایق و توانمندی‌های واقعی آنها و با اطلاع و رضایت خانواده هایشان می‌باشد. یعنی

کماکان همه دانش آموزان مخاطب طرح قرار خواهند داشت ليکن در گروه‌های دقيق تر و متناسب با سن و جنسيت و استعدادشان.

- برگزاري جشنواره‌های علمي، فرهنگي و ورزشي دهه فجر: با توجه به تقارن ايام دهه فجر با برنامه‌های اين مرحله از طرح، می‌توان برنامه‌های جذاب پژوهشي و فرهنگي يا ورزشي مناسبي در مدرسه برگزار کرد. همانطور که گفته شد شيوه نامه و آموزش‌های اجرائي اين برنامه در اختيار سرگروه‌ها قرار خواهد گرفت.

نکته حائز اهميت در برنامه‌های اين بخش، استفاده و معرفي از ظرفيت مساجد است، به طور مثال به بهانه برگزاري مسابقات علمي يا فرهنگي، می‌توان اصل مسابقه را در مدرسه (يا حتي با اجازه مدير و هماهنگي با مسجد در مسجد) برگزار کرد اما با توجه به کمبود وقت در مدرسه با هماهنگي مسئولان مدرسه به دانش آموزان اعلام کرد، علاقه مندان می‌توانند در کلاس‌های آموزشي مسابقه در مسجد محل شرکت کنند!

درواقع جشنواره‌های دهه فجر، می‌تواند اولين دعوت از دانش آموزان به مسجد باشد، البته اين یک دعوت هدفمند و برای یک کار خاص می‌باشد.

- تقدير از نفرات برتر ترم اول و مسابقات در مسجد: از جمله برنامه‌های مشوق برای حضور هدفمند دانش آموزان در مسجد، تقدير از نفرات برتر علمي ترم اول، نفرات برتر اخلاقي مدرسه و نفرات برتر جشنواره‌های دهه فجر در مسجد می‌باشد. به همين بهانه سرگروه‌ها برنامه‌ای با حضور خانواده‌های دانش آموزان در مسجد برگزار کرده و با حضور امام جماعت از دانش آموزان تقدير می‌کنند.

مجددا يادآوری می‌شود، برنامه‌های متداول فاز اول طرح که در مدرسه اجرا شده، مانند برگزاري نماز جماعت، مشارکت در برگزاري مناسبت‌های مذهبي و... در اين فاز نيز ادامه می‌يابد.

۴- اجرائي برنامه‌های فاز سوم طرح (سه ماهه سوم سال تحصيلي)

فاز سوم طرح آغاز معرفي و اجرائي برنامه‌های مبتني برهدف انقلابي آگاه برای دانش آموزان در قالب‌های مختلف می‌باشد، در اين مرحله به علت وجود تعطيلات نوروزي و امتحانات پايان ترم، فعاليت‌های مدرسه‌ای سرگروه‌ها و دانش آموزان ممکن است تا حدی کاهش يابد. عموم فعاليت‌های سرگروه‌ها در مدرسه برای دانش آموزان تداوم اجرائي برنامه‌های دو فاز قبل می‌باشد. علاوه براین بخشی از برنامه‌های فاز سوم طرح به شرح زیر است:

- برگزاري ساعات مطالعه درسي در مسجد: با توجه به اهميت امتحانات پايان ترم برای دانش آموزان و خانواده‌ها و عدم زمان کافي در مدرسه، سرگروه‌ها می‌توانند برنامه‌های منسجم ساعات مطالعه درسي و رفع اشکال در مسجد برگزار کنند. در اين برنامه‌ها دانش آموزان با

حضور در مسجد بر اساس یک برنامه زمان بندی به مطالعه، رفع اشکال و جمع بندی دروس خود برای امتحانات می پردازند.

- برگزاری هیات‌های مناسبتی در مسجد: به بهانه‌های مناسبتی در این ایام می‌توان یک یا دو هیات دانش آموزی را با هماهنگی مسئولان مدرسه در مسجد برگزار کرد. هیات‌های دانش آموزی مساجد، از جمله اقداماتی است که برکات آن تا مدت‌ها برای گروه دانش آموزان خواهد ماند.

- ایجاد گروه‌های صالحین مسجدی: از فرصت حضور دانش آموزان در مسجد می‌توان استفاده کرد و گروه‌های صالحین در زمان کم و فشرده را برای نوجوانان برگزار کرد.

تشکیل کارگروه درسی در طرح بهنام محمدی در مدرسه شهیدان شیخداد - ۱۳۹۸

۵- اجرای برنامه‌های تابستان

در انتهای سال تحصیلی آغاز تمرکز بر هدف بلند همتی و نگاه تمدنی است، این اهداف با برگزاری اردوهای هدفمند تربیتی و اردوهای جهادی میسر خواهد شد. در این مرحله سرگروه‌ها می‌بایست در یک جلسه اولیا و با هماهنگی مسئولان مدرسه، به خانواده‌ها اعلام کنند که با توجه به تعطیلی نسبی مدارس، برنامه‌های متناسب با دانش آموزان در مسجد ادامه خواهد یافت. بنابراین به صورت رسمی از دانش آموزان و خانواده‌های آن‌ها برای حضور در مسجد دعوت به عمل می‌آید.

علاوه بر برنامه‌های تابستانی که مساجد و پایگاه‌ها برای مخاطبان نوجوان خود دارند، اقدامات زیر در طرح صورت می‌گیرد:

- برگزاری اردوهای تربیتی، مهارتی: در این مدل از اردوها دانش آموزان تنها مستمع اردو نبوده

و خودشان در بخش‌هایی از اجرای اردو همکاری دارند، این همکاری از هماهنگی‌های پیش از اردو گرفته تا فعالیت‌های درون اردویی ادامه خواهد داشت.

- برگزاری هیات‌های دانش آموزی: در ایام تابستان می‌توان در مسجد به صورت هفتگی یا دو هفته‌ای، هیات‌های نوجوانان را متناسب با اقتضائات آنان تشکیل داد. نوجوانان باید به مرور زمان تنها مستمع این جلسات نباشند و خودشان در برگزاری آن نقش داشته باشند.

- برگزاری گروه‌های صالحین: با توجه به روند فعالیت‌های نوجوانان در تابستان، امکان برگزاری کامل‌تر و جذاب‌تر

گروه‌های صالحین مسجد فراهم می‌باشد. سرگروه‌ها می‌توانند از محتواهای مناسب سن مخاطبان برای برگزاری این حلقه‌ها استفاده کنند.

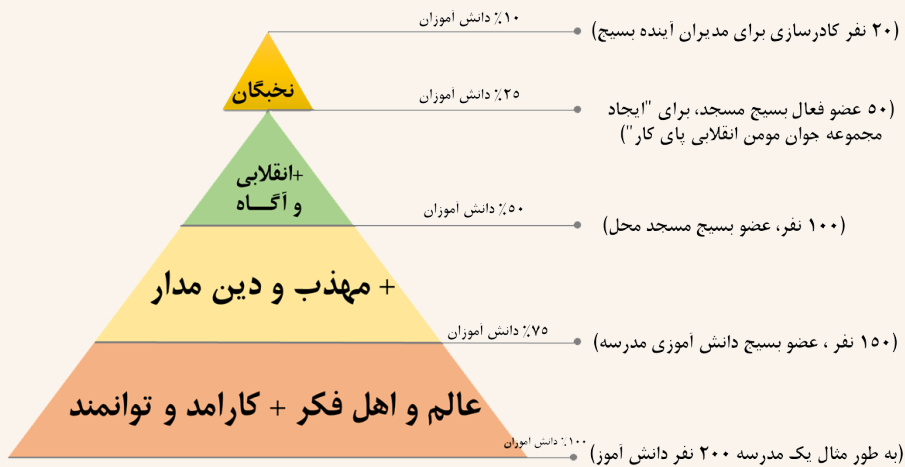
- اجرای طرح‌های شتاب و اهدا: طرح‌های شتاب و اهدا، در واقع طرح‌های رشد و شکوفایی استعدادها و نوجوانان هستند که متناسب با استعداد سنجی آنان اجرا خواهد شد. بخشی از محتوای این طرح‌ها از طریق سرگروه، بخشی به صورت مجازی و بخشی دیگر به صورت دوره‌های نیمه متمرکز در اختیار نوجوانان قرار خواهد گرفت. طرح شتاب و طرح اهدا، دو طرح کارشناسی شده و دقیق پرورش استعدادها هستند که در زمینه‌های متفاوت علمی، فرهنگی، هنری، کارآمدی و... برای مخاطبان خود محتوای مناسب دارند.

این مجموعه فعالیت‌ها، کلیات اجرای برنامه در سال اول طرح می‌باشد. هر چند که بسیاری از این فعالیت‌ها در سال‌های بعد اجرای طرح هم با همین عناوین وجود دارد، اما طبیعی است عمق بخشی محتوایی در همه زمینه‌ها صورت خواهد گرفت.

همچنین در سال‌های آینده با توجه به اتصال دانش آموزان به مسجد، در طول سال تحصیلی نیز برنامه‌های مسجدی برای نوجوانان تعریف و اجرا می‌شود.

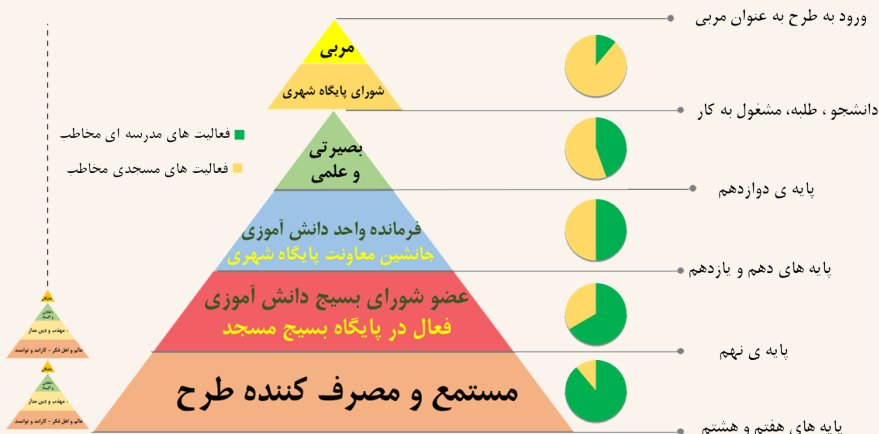
روند رشد دانش آموزان در فرآیند یک ساله

به طور کلی اگر بخواهیم روند رشد دانش آموزان در یک مدرسه به طور مثال ۲۰۰ نفره را بررسی کنیم، تجربیات میدانی و پیش بینی‌های کارشناسی طرح روند زیر را برای مخاطبان متصور خواهند بود.

روند تغییر فعالیت‌های مخاطب در فرآیند شش ساله

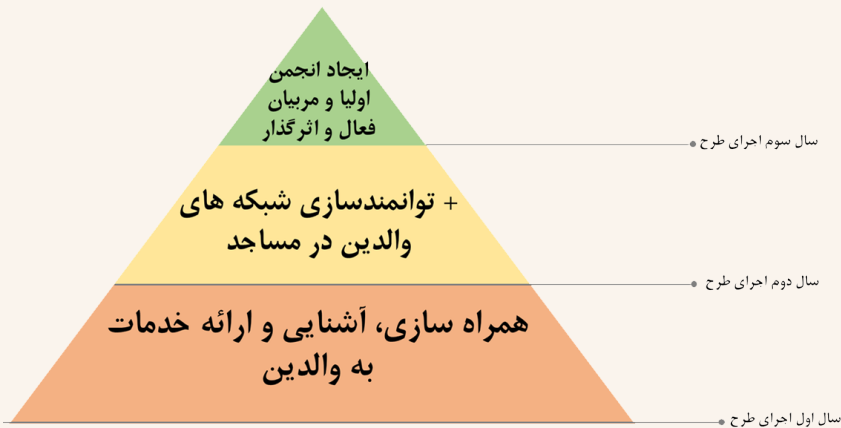
همچنین، در صورتی که یک دانش آموز در بازه زمانی شش ساله مخاطب طرح باشد، می‌تواند مطابق با نمودار زیر در فعالیتها نقش آفرینی کند. نکته حائز اهمیت این است که مخاطبان در یک برنامه شش ساله، می‌توانند به عنوان سرگروه‌های همین طرح مجدداً به جمع مربیان طرح در مسجد اضافه شده، و این باعث ماندگاری طرح در طول سال‌ها خواهد شد.

د) فعالیتهای لازم برای خانواده‌ها

همانطور که در مقدمه طرح ذکر شد، یکی از ارکان تربیت نوجوان که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، خانواده می‌باشد. طرح اعتلا(شهید بهنام محمدی)، می‌بایست خانواده‌ها را نیز نسبت به نقش‌ها و تاثیرات تربیتی خود بر روی فرزندانشان آشنا کند و در عین حال، الگوی تربیتی خود را به خانواده‌ها عرضه کند.

البته لازم به ذکر است، فعالیت در حوزه خانواده به مراتب نسبت به فعالیت در دو حوزه دیگر سخت تر و دقیق تر است. لزوم استفاده از نیروی متخصص و کارشناس، لزوم استفاده از منابع آموزشی معتبر، نیاز به تولید محتواهای استاندارد، ایجاد شبکه‌های خانواده دانش آموزان در محلات و... از جمله نکاتی است که علت مشکل بودن فعالیت در حوزه خانواده را مشخص می‌کند. بنابر این در این طرح متناسب با فازهای اجرای طرح برای دانش آموزان، برای خانواده‌ها نیز برنامه‌هایی در نظر گرفته شده است.

۱- آشنایی با طرح و ارائه خدمات به والدین (سال اول)

در سال اول طرح، به نظر می‌رسد از مهم‌ترین گام‌های توانمند سازی خانواده‌ها آشنایی آن‌ها با طرح، ارائه خدمات عام مشاوره‌ای و اطمینان بخشی نسبت به اثرات تربیتی طرح می‌باشد. به همین منظور سرگروه‌ها باید اقدامات زیر را در رابطه خانواده‌ها انجام دهند.

- برگزاری جلسات آموزش خانواده در مدرسه با محوریت مدرسه (سه ماهه اول)

در سه ماهه اول سال تحصیلی، سرگروه باید با هماهنگی با مدرسه حداقل یک جلسه آموزش خانواده و مشاوره در مدرسه برگزار نماید. برای برگزاری این جلسه، سرگروه با استفاده از ظرفیت‌های ستاد ناحیه‌ای طرح، از اساتید مشاوره در شهر برای حضور در برنامه‌ای که زمان

بندی و دعوت از خانواده توسط مدیر مدرسه انجام می‌شود؛ دعوت به عمل آورد. پیشنهاد می‌شود در این جلسات همه سرگروه‌ها حاضر باشند و در صورت موافقت مدیر مدرسه، در ابتدا یا انتهای جلسه مجموعه نماهنگ یا تصاویری از فعالیت‌های طرح در مدرسه (مسابقه‌های علمی و...) برای خانواده‌ها به نمایش درآید.

- برگزاری جلسات آموزش خانواده و مشاوره در مدرسه با محوریت مسجد و مدرسه (سه ماهه دوم و سوم)

در سه ماهه دوم نیز، بر اساس ظرفیت‌های موجود در استان، سرگروه با هماهنگی مدیر مدرسه حداقل یک جلسه آموزش خانواده با حضور اساتید مطرح در استان، برگزار نماید. پیشنهاد می‌شود این جلسات با هماهنگی ستاد ناحیه طرح، هم زمان برای چند مدرسه طرح برگزار شود و هر کدام از مدارس دعوت نامه مستقل خود که از طرف مدرسه و مسجد می‌باشد را به خانواده‌های دانش آموزان خود برسانند. جلسات نیمه متمرکز به افزایش اعتماد خانواده‌ها کمک بیشتری کرده و امکان استفاده از اساتید مطرح را آسان تر می‌کند. همچنین مجدداً پیشنهاد می‌شود در این جلسات خانواده‌ها در جریان فعالیت‌های مدرسه‌ای طرح قرار گیرند.

در اواخر سه ماهه سوم سال تحصیلی نیز پیشنهاد می‌شود با هماهنگی مدیر مدرسه، در یکی از جلسات آموزش خانواده، روند فعالیت‌های تابستان طرح و مسجد برای خانواده‌ها توضیح داده شود.

- برگزاری کارگاه‌های آموزش خانواده در مسجد (تابستان)

در برنامه‌های تابستان مسجد نیز، حتماً باید برنامه‌های کارگاهی و آموزشی برای خانواده‌ها برگزار شود. در این برنامه‌ها سرگروه‌ها می‌توانند از بسته‌های تولیدی طرح ویژه خانواده استفاده کنند.

این جلسات باید منجر به تعامل دقیق سرگروه و خانواده در راستای تربیت نوجوان باشد.

۲- توانمندسازی شبکه‌های والدین در مساجد (سال دوم)

در سال دوم طرح با توجه به ارتباط خانواده‌ها با مسجد، می‌بایست روند برنامه‌های توانمندسازی خانواده‌ها ادامه یابد. علاوه بر این، در سال دوم باید شبکه‌های محلی خانواده‌ها را نیز شکل داد. این شبکه‌ها در واقع باید کمک کنند تا خانواده‌های دانش آموزان، فارغ از محل تحصیل فرزند خود، در مسجد نیز با یکدیگر ارتباط داشته و تبادل اطلاعات کنند. همچنین این شبکه‌ها باید در مسجد شناخته شده و اهالی مسجد را تشکیل دهند.

در رابطه با تکنیک‌ها و محتواهای ایجاد و توانمندسازی شبکه‌های والدین در مسجد، آموزش‌های لازم در دوره‌های تداوم آموزش به سرگروه‌ها ارائه خواهد شد.

۳- ايجاد انجمن اوليا و مربيان فعال و اثرگذار

پس از سال دوم حضور دانش آموزان در طرح، بايد شبکه‌های والدين، انجمن‌های اوليا فعال و اثرگذار در سطح محل تشكيل داد. اين انجمن‌ها کارکرد مشابه انجمن اوليا و مربيان مدارس را خواهند داشت که می‌توانند کمک جدی به تداوم اجرای طرح در محل و مسجد باشند. در اين رابطه به طور تفصیلی در دوره‌های تداوم آموزش با سرگروه‌های طرح گفتگو خواهد شد.

فصل پنجم: طرح جوانه‌های صالحين

بخش اول: تاریخچه برنامه‌های اوقات فراغت در بسیج

یکی از شاخص‌های مهم رشد و توسعه، نیروی انسانی هر کشور است و بیش از پانزده میلیون دانش آموز و دانشجو در کشور ما سرمایه‌ای هستند که متأسفانه فرصت‌های بسیاری با بی برنامه‌گی و یا برنامه‌ریزی نامناسب، در این زمینه از دست می‌رود.

برنامه‌هایی که امروز از سوی بعضی نهادها و مؤسسات دولتی و غیردولتی برای پر کردن اوقات فراغت تهیه و پیشنهاد می‌شود، فاقد یک نگاه جامع و یکپارچه علمی و کارشناسی شده است. از سوی دیگر رویکرد تربیتی صحیح بر اساس ارزش‌های اسلامی و انسانی در برنامه‌ریزی‌های اوقات فراغت کمتر مورد توجه و اهتمام جدی قرار گرفته است.

فعالیت‌های اوقات فراغت بدون توجه به هدف‌های رفتاری فرد با رویکرد تبلیغاتی صرف، آسیب‌ها و آفت‌هایی را در پی دارد و با وجود تمام ثمرات مثبت اوقات فراغت و لزوم آن در زندگی هر انسان، یک واقعیت تلخ و ناخوشایند نیز در لابه لای آن به چشم می‌خورد و آن این که به خاطر نبودن برنامه‌های تربیتی فراگیر در اوقات فراغت به خصوص در تعطیلات طولانی تابستان و... زمینه افزایش بزهکاری‌ها و انحرافات اخلاقی نیز بیش تر فراهم می‌شود.

اوقات فراغت امروزه از چنان اهمیتی برخوردار است که جامعه‌شناسان از آن به مثابه «آینه فرهنگ جامعه» یاد می‌کنند؛ به این معنی که چگونگی گذراندن اوقات فراغت افراد یک جامعه تا حد بسیاری معرّف ویژگی‌های فرهنگی آن جامعه است. بنابراین اگر طرح و نقشه زندگی و کار جوانان با برنامه‌هایی که برای اوقات فراغت خود تنظیم می‌کنند، مغایرت داشته باشد یا تفریحات و فعالیت‌های فراغتی آن‌ها با هنجارهای فرهنگی در تضاد باشد، اوقات فراغت به یک مشکل اجتماعی مبدل خواهد شد.

در همین راستا برنامه‌های اوقات فراغت تابستانه بسیج از سال‌های قبل با عناوین مختلف همچون طرح اوقات فراغت تابستانه «میثاق» و یا طرح اوقات فراغت تابستانه «نشاط و تعالی» اجرا می‌گشت. این طرح‌ها با محوریت کلاس‌های آموزشی و برنامه‌های ورزشی و سایر برنامه‌های فوق برنامه به صورت مقطعی و سطحی و عموماً با تدبیر فرماندهان پایگاه‌های مقاومت به صورت خودجوش در سطح کشور انجام می‌شد؛ لذا در برنامه‌های اجرا شده کمتر وجه تربیتی را لحاظ کرده و بیشتر بر جنبه‌های فرهنگی تأکید داشتند. افراد جذب شده در این طرح‌ها عموماً بعد از پایان طرح‌ها رها می‌شدند و سازوکاری جهت سازماندهی در ارکان تربیتی و به کارگیری و نقش‌پذیری در مسجد و پایگاه وجود نداشت. نکته دیگری که در طرح‌های اوقات فراغت تابستانه سال‌های پیش به چشم می‌خورد عدم هدفمندی طرح‌ها در راستای نگاه کلان تربیتی است. در واقع اهداف طرح‌ها، بیشتر کوتاه مدت و در راستای ایجاد انگیزه در افراد بود و به لحاظ عمق بخشی و اثربخشی تربیتی، از میزان عمق کمتری برخوردار بود.

در مجموع طرح اوقات فراغت که در تابستان‌های سال‌های قبل اجرا می‌شد نگاه تربیتی را لحاظ نکرده بود یا حداقل رویکرد تربیتی، محوریت کار آنان را تشکیل نمی‌داد؛ لذا برخی از شاخص‌های رویکرد تربیتی که به عنوان رویکرد کلان سازمان بسیج مدنظر است، در سال‌های قبل کمتر مورد توجه قرار می‌گرفت.

بخش دوم: رویکردهای طرح ریزی برنامه اوقات فراغت

یکی از نکاتی که در اجرای برنامه‌های تابستانه باید مورد توجه قرار داد، نوع نگاه و یا رویکردیست که مبتنی بر آن برنامه‌ها را تدوین و اجرا می‌کنیم. در واقع برنامه‌های تابستانه را حداقل می‌توان با دو رویکرد مورد توجه قرار داد: رویکرد فرهنگی (به معنای مرسوم که صرفاً جنبه تبلیغاتی، مقطعی و انگیزه ساز دارد) و رویکرد تربیتی.

هر چند دو رویکرد فرهنگی و تربیتی وجوه مشترک بسیاری دارند و در خیلی از موارد به یک معنا بکار می‌روند ولی در برخی وجوه این دو نگاه تفاوت‌هایی باهم دارند. در واقع به لحاظ روش کار، عمق و اثربخشی، نوع ارتباط با مخاطب، روش‌های جذب، روش‌های تداوم (تثبیت و رشد)، نوع هدف (کادرسازی) و... اختلاف‌های قابل توجهی دارند. ویژگی‌های رویکرد فرهنگی و تربیتی را تا حدودی می‌توان به صورت زیر دسته بندی کرد:

رویکرد فرهنگی	رویکرد تربیتی
ارتباط گیری چهره به چهره و عمیق	تبلیغاتی و اطلاع رسانی جمعی
عمیق و ماندگار	سطحی و روبنایی
اهداف بلند مدت	اهداف کوتاه مدت
پیوسته و بادوام	مقطعی و بی دوام
بدنبال تغییر در بینش و رفتار	بدنبال ایجاد انگیزه
هدفمند و منسجم	هدفمند و جزیره ای
کادرساز و ...	عمومی

۱. رویکرد فرهنگی (به معنای مرسوم) بیشتر از جنس تبلیغات و اطلاع رسانی جمعی و گروهی و گسترده بوده و به اصطلاح روبنائی و سطحی است.
۲. رویکرد فرهنگی طرحی منسجم و شبکه‌ای برای کادرسازی و تربیت مستمر نیرو ارائه نمی‌دهد و کارهای بصورت مقطعی دنبال می‌شود.
۳. رویکرد فرهنگی کمتر به مباحث محتوایی و آن هم از جنس تربیتی و معرفتی به

صورت عمیق ورود می‌کند.

۴. رویکرد فرهنگی بیشتر به دنبال ایجاد انگیزه است.

۵. رویکردهای فرهنگی بیشتر به دنبال مقابله با تهاجم فرهنگی هستند.

۶. رویکردهای فرهنگی معمولاً فعالیت‌هایی اقتضائی هستند و بلندمدت نیستند. (در

خصوص برنامه‌های تابستانه معمولاً در سال‌های قبل مشاهده می‌کردیم، بعد از اتمام

فصل تابستان بچه‌هایی که جذب مسجد شده بودند، رها می‌شدند و سازوکاری برای

حفظ آنان و ادامه کار تدبیر نمی‌شد.)

اما:

۱. هدف اصلی رویکرد تربیتی بسیج کادرسازی و مقابله همه‌جانبه و مستمر با جنگ نرم

و فرهنگی دشمن است.

۲. رویکرد تربیتی بسیج (شجره طیبه صالحین) علاوه بر اینکه تبلیغات و اطلاع‌رسانی

جمعی و گروهی را به کار می‌گیرند، ارتباطات فردی و تبلیغات چهره به چهره را نیز به کار

می‌بندند.

۳. رویکرد تربیتی بسیج طرحی شبکه‌ای، منسجم و محتوایی را با محوریت حلقات

صالحین به صورت مستمر و درون‌زا ایجاد می‌کند که بعد از تابستان نیز برای نیروهای

جذب شده برنامه دارد.

۴. رویکرد تربیتی به دنبال تغییر بینش و رشد همه‌جانبه بینشی، عاطفی و رفتاری است.

با توجه به مطالبی که گذشت و با توجه به تجربیات در سال‌های گذشته، در مجموع اتخاذ

راهبرد تربیتی فرهنگی کارا تر و مؤثرتر است.

الزامات تدوین برنامه اوقات فراغت تربیت محور

در بسیاری از کشورهای دنیا برنامه‌ریزی در خصوص اوقات فراغت، از جمله برنامه‌های اولویت

دار آن‌ها محسوب می‌شود و مختص فصل خاصی از سال نیست. این در حالیست که در

کشور ما مسئولان مدت کوتاهی به تابستان مانده به فکر اوقات فراغت جوانان و برنامه‌ریزی

برای آن می‌افتند؛ در حالی که این امر تا حدودی بی‌فایده خواهد بود.

در کشور ما دانش‌آموزان بیشترین نیاز را به بهره‌گیری از اوقات فراغت دارند. آنان به طور

متوسط ۶ ساعت در روز به امر تحصیل اشتغال دارند و حدود هشت ساعت در شبانه روز را

هم به استراحت و به رفع نیازمندی‌های ضروری در منزل می‌پردازند. اگر انجام تکالیف درسی

را برای آنان دو تا چهار ساعت در روز محاسبه نماییم، هر فرد جوان و نوجوان بیش از ۶ ساعت

در روز وقت فراغت دارد که البته این مدت زمان در تابستان به ۱۶ ساعت می‌رسد که باید برای

استفاده مطلوب و بهره‌گیری از آن، برنامه‌ریزی لازم صورت پذیرد.

بی تردید رسیدن به جامعه مطلوب بدون تربیت افراد آن جامعه میسر نیست؛ و تربیت افراد برای تأثیرگذاری مطلوب در جایگاه‌های مختلف، در گرو یک نظام تربیتی منسجم و مبتنی بر مبانی و اصول تربیت دینی است.

الگوی تربیتی صالحین، با تدوین چنین نظامی، در حال حاضر یکی از بهترین و موفق‌ترین روش‌های تربیت نیروی انسانی و کادرسازی به شمار می‌رود. توجه به ساختار این الگوی تربیتی و دقت در روش‌های ارتباطی این ارکان با یکدیگر و سایر اصول آن، این مطلب را روشن می‌کند. این الگو، یک برنامه فرهنگی تربیتی است که بصورت فرآیند مستمر در یک بازه زمانی، متناسب با مخاطب از طریق ارتباط عمیق و پایدار با تک تک اعضاء در قالب جمعی محدود با ترکیب مناسب و هدفمند به لحاظ سنی و سطح اعضاء انجام می‌پذیرد. اجرای برنامه‌های متنوع و جذاب مطالعاتی به روش مباحثه‌ای و هم‌اندیشی طرفینی و همچنین اجرای برنامه‌های تربیتی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، ورزشی و سایر اقدامات مورد نیاز، حفظ و انسجام اعضاء از دیگر خصوصیات این حلقات است که موجب تقویت هویت گروه نیز گردیده و موجبات رشد و تعالی همه جانبه اعضاء در حلقات را فراهم می‌گرداند. شجره طیبه صالحین برنامه مستمر بوده و به فصل یا زمان خاصی تعلق ندارد. بی تردید تابستان فرصتی است که با توجه به فراغت اکثریت آحاد متربیان در شجره طیبه، می‌توان با برنامه‌ریزی مناسب به غنی کردن این اوقات در جهت رشد و ارتقای متربیان اقدام نمود. به علاوه تقویت و تثبیت گروه‌های تشکیل شده و رشد و نقش آفرینی حلقات، مأموریت اصلی پایگاه‌های بسیج است.

وقتی بپذیریم که پر کردن اوقات فراغت در راستای تربیت است و این تربیت باید به صورت غیر رسمی صورت گیرد، تدوین و تهیه ملزومات آن ضروری به نظر می‌رسد. برای تدوین برنامه اوقات فراغت می‌بایست موارد زیر را در نظر گرفت:

۱. نقش نیازها

در یک برنامه‌ریزی دقیق برای اوقات فراغت باید به نقش نیازها توجه نماییم. آنچه در برنامه اوقات فراغت آورده می‌شود، باید جوابگوی نیاز طبیعی و معمولی جوان باشد و او را از مسیر طبیعی منحرف نسازد. مثلاً علاقه به شرکت در فعالیت‌های گروهی ناشی از نیاز به تعلق داشتن به گروه است که یک نیاز طبیعی است و باید از نیازهای کاذب و تمایلات نامطلوب منفک شود. به عبارتی باید نیازسنجی و البته نیازسازی (انگیزه‌سازی) توأمان مورد توجه ویژه قرار گیرد.

۲. اولویت بندی نیازها

در برنامه‌ریزی اوقات فراغت اولویت‌ها باید مورد توجه قرار گیرد. نیازها بر اساس درجه اهمیت

آن‌ها برآورده می‌شود و روشن است که برنامه‌ریزی فعالیت‌های تربیتی و اخلاقی و دینی در عصر حاضر ضرورت بیشتری دارد. کمک به نوجوانان و جوانان برای آراستن اندیشه، احساس و رفتار خود به تعالیم الهی، ایمان و عمل صالح، تقویت فضایل اخلاقی و بهره‌گیری از فرهنگ انسانی در زمینه‌های گوناگون، زمینه‌های تربیت اجتماعی برای بهبود مناسبات و به طور کلی زندگی در جامعه را فراهم می‌کند.

۳. مشارکت و همفکری

برنامه اوقات فراغت باید به گونه‌ای طرح ریزی شود که در آن از نظریات افراد شرکت‌کننده در برنامه‌ریزی استفاده شود. همچنین برنامه باید به نوعی جوابگوی خواسته‌های معقول و منطقی آن‌ها باشد، در غیر این صورت یک برنامه تحمیلی ارائه خواهد شد و به جای اینکه فعالیت‌های فرح بخش تلقی گردد، عذاب آور و فشارزا خواهد بود.

۴. ارائه سبک زندگی صحیح

مسئولان باید با تعمق بیشتری به مقوله اوقات فراغت نگریده و برنامه‌هایی را در نظر بگیرند که به جذب بیشتر جوانان منجر شده و مانع بروز عوارض ناشی از بی‌توجهی به مقوله اوقات فراغت به مثابه شکل دهنده سبک زندگی شود. به جرئت می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در بروز انواع آسیب‌های اجتماعی مربوط به نداشتن مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح برای بهینه‌سازی اوقات فراغت جوانان و نوجوانان است.

۵. برنامه‌ریزی جامع و همه‌سو نگرانه

مشکل ما کمبود امکانات، فقدان مکان و حتی مدیر و گرداننده نیست؛ مشکل بزرگ فقدان برنامه‌ریزی همه-سونگرانه و فراگیری است که همه جامعه را برانگیزد و درگیر این مهم گرداند.

بخش سوم: کلیات طرح جوانه‌های صالحین

اوقات فراغت همواره یکی از مباحث بسیار مهم فرهنگی در کشور ما بوده است که نهادها و سازمان‌های مختلفی خود را متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای آن دانسته و اقداماتی را به صورت موقت و اقتضایی صورت داده‌اند. با وجود این برنامه‌ریزی‌ها و مشارکت نهادها و سازمان‌های فرهنگی به علل مختلف شاهد عدم توفیق این برنامه‌ها در امر نوجوانان و جوانان بوده‌ایم. لذا سازمان بسیج مستضعفین به عنوان یکی از ارکان پاسداری از انقلاب و معاونت تعلیم و تربیت به عنوان سردمردار بزرگترین فعالیت فرهنگی در کشور در تابستان امسال با برگزاری طرح جوانه‌های صالحین، سعی در ساماندهی اوقات فراغت جوانان نمودند که تفصیل آن در ادامه آورده می‌شود.

معرفی طرح جوانه‌های صالحین

طرح جوانه‌های صالحین «غنی سازی اوقات فراغت تابستان عموم مخاطبان مساجد و پایگاه ها» با هدف جذب حداکثری نیروهای بسیجی در ۲۰ هزار پایگاه مقاومت بسیج سراسر کشور در سه محور قرآن، نماز و سبک زندگی برگزار گردید که به اذعان اکثر معاونت‌های محترم تعلیم و تربیت استانها در تابستان امسال (۱۳۹۴) شاهد جذب بیش از بالای جوانان و نوجوانان به پایگاه‌های بسیج بوده ایم. همچنین به دلیل گروه محوری و هدف قرارگرفتن مخاطبان صالحینی کشور از یک سو و انسجام و یکپارچگی برنامه‌های تابستانه مساجد و پایگاه‌های بسیج کل کشور از سوی دیگر انگیزه فعالیت در شبکه شجره طیبه صالحین با روحیه مضاعفی توسط ستادهای استانی مواجه شد. همچنین در نهایت در این طرح بیش از ۲۴۴۵۷۷ هزار نفر جذب جدید به واسطه شرکت در این طرح (در ۲۹ استان) و بیش از ۲۷۳۴۲ گروه تشکیل شده است.

طرح جوانه‌های صالحین به عنوان یک طرح ملی شامل مجموعه برنامه‌های پیشنهادی برای بیست هزار پایگاه بسیج مساجد و محلات در فصل تابستان است که با هدف ارتقاء، جذب و تشکیل گروه‌های جدید صالحین، در راستای تبدیل اوقات فراغت تابستان به عرصه‌ای برای رشد و تعالی بسیجیان و عموم مردم طراحی و اجرا می‌گردد. این برنامه‌ها در سه بخش؛ برنامه‌هایی برای تشکیل و تقویت حلقات، برنامه‌های درون حلقات و برنامه‌های عمومی پایگاه برای نقش‌آفرینی حلقات صالحین در قالب و موضوعات مختلف برگزار می‌گردد. گسترش، تعمیق و نقش‌آفرینی هر چه بیشتر شجره طیبه صالحین به عنوان رکن اصلی برنامه جامعه‌سازی اسلامی بسیج به عنوان پیامد اجرای این برنامه‌ها مورد انتظار است.

هدف:

تقویت و تعالی حلقات صالحین و فراهم ساختن زمینه‌های جذب افراد به بسیج.

شعار محوری:

نشاط و تعالی در پرتو قرآن و نماز

منظور:

۱. استفاده مطلوب از فرصت ایام تابستان برای رشد و تعالی بسیجیان و اعضای حلقات صالحین.
۲. شناسایی و جذب حداکثری جهت عضویت در بسیج.
۳. حفظ و انسجام گروه‌های تربیتی صالحین.
۴. تقویت شبکه شجره طیبه صالحین، تقویت هویت گروه‌ها و نقش‌آفرینی آن در فعالیت‌های پایگاه مقاومت.
۵. ایجاد شور و نشاط و تقویت روحیه معنوی و تلاش برای سازندگی روحی، اخلاقی و فکری

نوجوانان و جوانان.

۶. غنی سازی اوقات فراغت بسیجیان

جامعه هدف:

۱. بسیجیان عادی و فعال عضو گروه‌های تربیتی.

۲. بسیجیانی که عضو گروه‌های صالحین نمی‌باشند

۳. آحاد کودکان، نوجوانان و جوانان حوزه استحفاظی هر پایگاه مقاومت

بخش چهارم: برنامه‌ها و محتوای طرح جوانه‌های صالحین

هر ساله بر اساس ملاحظات خاص خود، برنامه‌های جوانه‌های صالحین به صورت اختصاصی ایده‌پردازی و ابلاغ می‌شود اما در یک دسته بندی کلی، برنامه‌های زیر را می‌توان از موارد مستمر در این طرح برشماری نمود:

برنامه‌های آموزشی:

۱- قرآنی: روخوانی، روانخوانی، تجوید، مفاهیم و قصص قرآن

۲- معارف اسلامی: اخلاقی، احکام و اعتقادات

۳- مهارت‌های فنی و حرفه ای: رایانه، خیاطی، قالبیافی، گلدوزی، صنایع دستی

۴- علمی: تقویتی دروس، زبان و ...

۵- فرهنگی - هنری: داستان نویسی، شعر، سرود، تئاتر، نشریه دیواری، خوشنویسی و ...

۶- ورزشی: رشته‌های ورزشی مصوب

۷- بصیرت سیاسی: جلسات تحلیل مسائل روز و پرسش و پاسخ

۸- عملیات و امداد و نجات: آموزش سلاح، دفاع شخصی، کمک‌های اولیه

مراسمات مذهبی

۱- جلسات قرائت روزانه قرآن

۲- شرکت در نمازهای جماعت مسجد

۳- شرکت در مراسم شبهای قدر یا نماز عید فطر به صورت گروهی (ویژه ماه مبارک رمضان)

فوق برنامه

۱- ورزشی: اجرای مسابقات و جشنواره‌های ورزشی.

۲- اردویی: اردوهای جهادی، اردوهای تفریحی، علمی، زیارتی در سه سطح شهرستانی، استانی و کشوری.

۳- مناسبتی: برگزاری مسابقات، جشنواره‌ها و برپایی نمایشگاه‌ها در مناسبت‌های کشوری.

۴- برگزاری جلساتی جهت بیان خاطراتی از دوران انقلاب اسلامی و دفاع مقدس.

۵- برگزاری مسابقات نشریه دیواری.

۶- بازدید از آسایشگاه جانبازان و معلولان، خانه سالمندان و عیادت از بیماران، و اهدای گل به پرستاران و مربیان آنها توسط نمایندگان پایگاه‌های تابستانی و احیای این سنت حسنه

۷- حضور سراسری تمامی شرکت کنندگان در گلزار شهدا و غبار روبی مزار مطهر شهیدان.

بخش پنجم: تحلیل و ارزیابی از برنامه

دستاوردهای طرح جوانه‌های صالحین در تابستان ۱۳۹۴

غنی سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان در تابستان سال ۱۳۹۴ با عنوان طرح جوانه‌های صالحین با تغییر راهبردی در رویکرد خود به تابستان و اوقات فراغت و با رویکرد تربیت محور و نه صرفاً تبلیغاتی و مقطعی، کار خود را آغاز نمود که در ادامه دستاوردهای طرح جوانه‌های به صورت مقایسه‌ای با سنوات گذشته آن بیان می‌گردد:

ردیف	جوانه‌های صالحین	طرح‌های مشابه سنوات قبل
۱	رویکرد تربیتی	رویکرد فرهنگی
۲	رویکرد تربیتی و کادرساز	رویکرد تبلیغاتی و آموزشی
۳	دارای مخاطب عام و خاص (حلقات صالحین و...)	مخاطب عام
۴	پیوستگی و پایداری	مقطعی بودن (ویژه تابستان)
۵	برنامه منسجم، متمرکز، یکپارچه و ملی	در اختیار استان‌ها
۶	فعال شدن ارکان مدیریتی و تربیتی صالحین	کارهای سطحی و روبنایی
۷	تقویت شبکه مخاطبین صالحین	هدفمندی کوتاه مدت در برنامه‌ها و محتوا
۸	تولید محتوا و سیر مطالعاتی یکپارچه	اجرا برنامه‌ها در تعداد محدود پایگاه و به اختیار
۹	ارتباط با معاونین تعلیم تربیت استان‌ها، نواحی و ...	
۱۰	راه اندازی سامانه ارتباطی (پیامکی، سایت جوانه‌ها و...)	

ردیف	جوانه‌های صالحین	طرح‌های مشابه سنوات قبل
۱۱	اجرایی مراحل جذب، تثبیت، رشد، ساماندهی و به کارگیری پس از مرحله جذب در تابستان	
۱۲	تهیه بانک اطلاعاتی ارکان تربیتی و مدیریتی صالحین	
۱۳	شناسایی پایگاه‌های برتر هر استان به عنوان الگو	
۱۴	گروه محوری و سازماندهی نیروهای جذبی جدید جهت تداوم جوانه‌ها در استان	
۱۵	هدف جذب حداکثری با توجه ویژه به رویکرد تربیتی صالحین	
۱۶	اجرای نهضت صحیح خوانی قرآن در ۲۰ هزار پایگاه مقاومت	
۱۷	تجلی شعرا سال بسیج در طرح	
۱۸	تشکیل ستادهای استانی در سطح استان، ناحیه، حوزه و پایگاه‌های بسیج	
۱۹	ایجاد حس ارزیابی، رصد و اهمیت طرح تا سطوح پایینی استان	
۲۰	بازتاب خبری جوانه‌های صالحین در رسانه‌های مکتوب، مجازی و صداوسیما	
۲۱	ساخت تیز و نمahنگ جوانه‌های صالحین جهت پخش هماهنگ ملی و استانی	
۲۲	تهیه نشریه جوانه‌های صالحین (بیش از ۱۰ شماره)	
۲۳	تهیه گزارش جامع طرح جوانه‌های صالحین (بیش از ۱۳۰۰ صفحه)	
۲۴	طراحی و پخش مجازی انواع پوستر و بنر هماهنگ جوانه‌های صالحین در کشور	
۲۵	اجرای طرح جوانه‌های صالحین در بیش از ۱۸۵۰۰ پایگاه سراسر کشور	

ردیف	جوانه‌های صالحین	طرح‌های مشابه سنوات قبل
۲۶	جذب بیش از ۲۴۴۵۷۷ نفر مخاطب جدید به واسطه طرح جوانه‌ها در کشور و سازماندهی آنان در حلقات صالحین	
۲۷	جذب بیش از ۱۲ نفر مخاطب جدید به صورت میانگین برای هر پایگاه	
۲۸	استقبال خوب خانواده‌ها از طرح جوانه‌ها و اعتماد به بسیج بنا به گزارش استان‌ها	
۲۹	تأکید ۹۰ درصدی استان‌ها بر تداوم و اجرای طرح جوانه‌ها با رویکرد بومی سازی و تخصیص منابع مالی بیشتر در سنوات آینده	
۳۰	انجام بیش از ۳۰۰ مصاحبه تلفنی با معاونین تعلیم و تربیت استان‌ها و برخی نواحی و پایگاه‌ها به صورت تصادفی	
۳۱	ثبت نام بیش از ۵۰۰۰ نفر مربی، سرگروه و فرمانده پایگاه در سایت جوانه جهت ارتباط گیری	
۳۲	مشارکت قابل توجه مخاطبان در انتشار اخبار پایگاه‌ها و نواحی فعال در طرح جوانه‌ها با انتشار بیش از ۱۳۰۰ خبر و ایده	
۳۳	ایجاد کتابخانه صالحین در سایت جوانه‌ها با بارگذاری بیش از ۱۵۰۰ فایل محتوایی صالحینی در موضوعات مختلف معرفتی، تربیتی، بصیرتی و مهارتی	
۳۴	تشکیل ستاد مرکزی چابک و البته کوچک جهت هماهنگی و تعامل	
۳۵	ایجاد انگیزه و رقابت بین اعضا، پایگاه‌ها، حوزه‌ها، نواحی و استان‌ها	
۳۶	انعطاف پذیری و جامعیت دستورالعمل در برنامه‌ریزی	

ردیف	جوانه‌های صالحین	طرح‌های مشابه سنوات قبل
۳۷	تقویت طرح صالحین و تقویت گروه‌ها بواسطه اجرای این طرح	
۳۸	طرح جوانه‌ها امسال با رشد زیادی نسبت به سال قبل در چند ده هزار پایگاه اجرا شد.	
۳۹	افزایش کیفیت برنامه‌ها نسبت به سال‌های گذشته	
۴۰	برگزاری جشنواره فیلم و عکس و ... جوانه‌های صالحین و تقدیر از برگزیدگان در جشنواره سالانه صالحین	
۴۱	شناسایی برترین استان‌ها، نواحی، حوزه و پایگاه‌های مجری تقدیر از برگزیدگان در جشنواره سالانه صالحین	
۴۲	ارسال گزارش مکتوب استان‌ها در مورد آمار کمی و کیفی، آسیب شناسی و نقاط قوت و ضعف طرح به ستاد جوانه‌ها	

چالش‌ها و مشکلات موجود

بررسی‌های صورت گرفته نسبت به طرح جوانه‌های صالحین منجر به گردآوری موانع و چالش‌های زیر گردید:

۱. عدم وجود دبیرخانه دائمی غنی سازی اوقات فراغت تابستان در هر استان؛
۲. عدم تخصیص منابع مالی به صورت هدفمند و مکفی (به استناد بازخوردگیری از ارکان مدیریتی)؛
۳. عدم همراهی مناسب ارکان مدیریتی سپاه‌های استانی برای هرچه بهتر اجرا شدن طرح جوانه‌ها؛
۴. عدم وجود مربی آموزش دیده به اندازه کافی در حوزه اوقات فراغت در استان‌ها؛
۵. عدم هماهنگی مناسب سازمان‌ها و نهادهای که در زمینه اوقات فراغت تابستان فعالیت می‌کنند و ایجاد موازی کاری؛
۶. فقدان وجود دوره تخصصی آموزشی و توجیه مسئولین مجری طرح جوانه‌ها در سه ماهه اول سال؛
۷. عدم اختصاص بودجه مناسب قبل از اجرای طرح به حوزه‌ها برای فعال نمودن پایگاه‌ها؛
۸. وجود مدیرانی که اوقات فراغت را مساوی با سرگرمی می‌دانند، حال آن که فراغت،

فرصت کسب تجربه و رشد انسانی است؛

۹. پرداختن به اوقات فراغت، به صورت موردی و عدم وجود نگاه همه جانبه که بعضاً

ناهماهنگی ایجاد می‌کند که ناشی از نگاه متفاوت به پدیده اوقات فراغت است؛

۱۰. عدم استفاده مطلوب برنامه‌های اوقات فراغت از ظرفیت‌های تاریخی، فرهنگی

اجتماعی و بومی کشور؛

۱۱. عدم به کارگیری نگاه کلان ملی در برنامه‌ریزی‌های مربوط به اوقات فراغت.

جمع بندی و نتیجه گیری

اوقات فراغت یکی از مهم ترین فرصت هایی است که باید مسئولین و دست اندرکاران حوزه فرهنگی و تربیتی به آن توجه داشته باشند. مسئله مهم در طراحی و اجرای این نوع طرح‌ها نوع رویکردیست که مدیران و مسئولان مبتنی بر آن اتخاذ می‌کنند. در واقع می‌توان گفت رویکردی که اثربخشی و کارایی بیشتری در غنی سازی اوقات فراغت دارد، رویکرد تربیتی است. طرح جوانه‌های صالحین که جهت غنی سازی اوقات فراغت تابستانه طراحی و اجرا شد این رویکرد را محور کار خود قرار داد تا از سطحی کاری و عدم هدفمندی طولانی مدت، مقطعی کاری، عدم عمق بخشی و اثربخشی مؤثر بپرهیزد و به یک اقدام پایدار و عمیق و هدفمند و اثرگذار دست یابد. در واقع می‌بایست رویکردی اتخاذ کرد که در طولانی مدت به تغییر باور و رفتار افراد بینجامد؛ که نگاه تربیتی چنین ویژگی را دارا است طرح جوانه‌های در اولین سال اجرا با وجود موانع و مشکلات و چالش هایی که پیش رو داشت توانست تا حدود نسبتاً قابل قبولی دیدگاه تربیتی را محور و سرلوحه کار خود قرار دهد و حتی در این راستا به اذعان اکثر فرماندهان و مسئولان رده‌های مختلف (مبتنی بر حدود ۳۰۰ مصاحبه‌ای که با مسئولان رده‌های مختلف انجام شد) توانست توفیقات خوبی کسب کند؛ با این حال برای رسیدن به شرایط مطلوب و اجرای کیفی تر طرح جوانه‌ها می‌بایست این موانع و چالش‌ها که در بالا ذکر شد برداشته شود تا شاهد توفیقات بیشتری در این راستا باشیم.